

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK
HİZMETİNDEN YARARLANAN BİREYLERİN
AİLE İŞLEVLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME:
KARADENİZ EREĞLİ ÖRNEĞİ**

**2021
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI**

Miraç ŞİRİN

**Danışman
Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN**

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETLERİNDEN YARARLANAN
BİREYLERİN AİLE İŞLEVLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: KARADENİZ
EREĞLİ ÖRNEĞİ**

Miraç ŞİRİN

Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

KARABÜK

Mart 2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ	7
ABSTRACT	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	13
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM	15
EVREN VE ÖRNEKLEM	15
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	16
BİRİNCİ BÖLÜM	17
1.1. Sosyal Yardımlar	17
1.1.1. Sosyal Yardımların Tanımı ve Kapsamı.....	17
1.1.2. Sosyal Yardımların Tarihi	19
1.1.3. Sosyal Yardım ve Ülkemizde Sosyal Yardım Sistemi	21
1.1.3.1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	22
1.1.3.2. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü	22
1.1.3.2.1. Sosyal ve Ekonomik Destek(SED) Hizmet Modeli.....	24

1.1.3.3. Diğer Sosyal Yardımlar	27
1.2. Yoksulluk ve Sosyal Hizmet.....	28
1.2.1. Yoksulluk Türleri.....	30
1.2.1.1. Mutlak Yoksulluk	30
1.2.1.2. Göreli Yoksulluk.....	31
1.2.1.3. Sübjektif Yoksulluk – Objektif Yoksulluk	32
1.2.1.4. Gelir Yoksulluğu.....	33
1.2.1.5. Çalışan Yoksulluk.....	33
1.2.1.6. İnsani Yoksulluk	33
1.2.1.7. Kırsal Yoksulluk – Kentsel Yoksulluk	34
1.2.1.8. Geçici Yoksulluk – Kronik Yoksulluk	35
1.2.2. Yoksulluğun Nedenleri	35
1.2.2.1. Gelir Dağılımı Eşitsizlikleri.....	35
1.2.2.2. Hane Halkı Büyüklüğü ve Yapısı	35
1.2.2.3. Emek Piyasasına Bağlı Nedenler	36
1.2.2.4. Enflasyon	36
1.2.2.5. Demografik Yapıdaki Değişim.....	36
1.2.2.6. Silahlanma ve Savaşlar	37
1.2.2.7. Sosyal Dışlanma	37
1.2.2.8. Diğer Faktörler.....	37
İKİNCİ BÖLÜM.....	41
2. 1. Aile Kavramı.....	41
2.2. Aile Tanımı	41
2.3. Aile Çeşitleri	44
2.3.1. Geleneksel Aile.....	44
2.3.2. Çekirdek Aile.....	45
2.3.3. Yeni Aile.....	46

2.4. Aile İşlevleri	47
2.4.1. Biyolojik İşlev	47
2.4.2. Psikolojik İşlev	48
2.4.3. Toplumsal İşlev	48
2.4.4. Eğitim İşlevi	49
2.4.5. Kültürel İşlev	50
2.4.6. Ekonomik İşlev	50
2.5. Yoksulluğun Aile Üzerine Etkileri	51
2.6. Literatürde Türkiye’de Daha Önce Yapılmış Çalışmalar	54
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	57
3.1. Verilerin Analizi ve Bulgular	57
3.1.1. Betimsel Analizler	57
3.1.2. Güvenilirlik Analizi	61
3.1.3. Normallik Testi	62
3.1.4. Hipotez Testleri	63
SONUÇ VE ÖNERİLER	80
KAYNAKÇA	85
TABLolar LİSTESİ	93
EKLER	94
ÖZGEÇMİŞ	102

TEZ ONAY SAYFASI

Miraç ŞİRİN tarafından hazırlanan “SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETLERİNDEN YARARLANAN BİREYLERİN AİLE İŞLEVLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: KARADENİZ EREĞLİ ÖRNEĞİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN

.....

Tez Danışmanı, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Sosyal Hizmet Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 01/03/2021

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Gülay GÜNAY (KBÜ)

.....

Üye : Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN (KBÜ)

.....

Üye : Doç. Dr. Buğra YILDIRIM (MCBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunmuş olduğum bu çalışmanın bilimsel geleneklere ve ahlaka aykırı herhangi bir yola tevessül edilmeden yazdığımı, araştırmayı gerçekleştirirken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmam içerisinde yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağılı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Miraç ŞİRİN

İmza :

ÖNSÖZ

Bu çalışmayı hazırlamaya karar verdiğimde tarih, 2019 yılının Şubat ayıydı. O tarihten bu yana yüksek lisans tez çalışmamı bitirebilmek için gereken ne varsa yaptım. Birçok zorlukla karşılaştım, tek tek değinecek olsam herhalde tez olmasa da bir makale olabilecek sorunlar, beklenmedik engeller önüme çıktı. Ama bu çalışmayı bitirip, hedeflerime ulaşabilme azmi her zaman ağır bastı ve bu çalışmayı sonuca ulaştırdım.

Bu çalışmayı yaparken başta, lisans öğrenimimden bu yana desteğini ve yardımını her zaman yanımda hissettiğim, yaşadığım problemlerin çözümünde etkin rol oynayan, bu çalışmanın da yapılmasında büyük katkıları olan hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN olmak üzere, yüksek lisans öğrenimim boyunca bana kattıkları için Prof. Dr. Gülay GÜNAY, Doç. Dr. Buğra YILDIRIM ve Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY'a teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca, bu çalışmanın yapılması süreci başta olmak üzere eğitim hayatımın tümünde büyük emekleri bulunan ve bana desteklerini esirgemeyen başta annemle babam olmak üzere tüm aileme, söz konusu çalışmayı gerçekleştirirken kıymetli fikirlerine ihtiyaç duyduğum dostlarıma, çalışmanın gerçekleştirilme sürecindeki katkıları için değerli mesai arkadaşlarıma, bu çalışmayı yürütmeme imkan sağladığı için de üç yılı aşkın süredir hizmet ettiğim Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına teşekkür ediyorum.

Çalışmamın, alanda yeni çalışmaların öncüsü olarak, vatandaşlarımızın refahının geliştirilmesi sürecinde etkin rol oynayabilmesini diliyorum.

ÖZ

Sosyal yardım, yoksulluğu önlemek, azaltmak veya sonlandırmak için kabul edilen program, siyaset veya kurumlar olarak tanımlanabilmektedir. Yoksulluğun aşılabilmesi için tarih boyunca çeşitli sosyal yardım programları hizmete sokulmuş, ülkemizde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (AÇSHB) bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ve çeşitli kuruluşlarca sosyal yardımlar yapılmaktadır. Diğer programlardan farklı olarak ülkemizde AÇSHB' nin sunmuş olduğu SED hizmeti ailede korunmaya muhtaç çocukların desteklenmesi bakımından alanda önemli bir yer tutmaktadır. Söz konusu hizmet, hedef grubu içerisinde önceliği olan korunmaya muhtaç genç ve çocukların korunmaya alınmasına esas oluşturan sebebin ekonomik açıdan yoksunluk olması durumunda, bu ailelere ve kişilere kurumsal bakım yerine, ekonomik yardımlar ve diğer destekleyici sosyal hizmet uygulamaları ile ailelerin parçalanmamalarına ve birlikte bir yaşam sürdürebilmelerine olanak sağlamaktadır. Hizmet, ailenin bütünlüğünün sağlıklı korunabilmesi, ailenin işlevlerinin sağlıklı biçimde sağlanabilmesi için hayati öneme sahip olabilmektedir. Çalışmada SED hizmetinden faydalanan ailelerin hizmetin, bu bireylerin aile işlevleri üzerine olan etkisi değerlendirilmiş, çalışma kapsamında hazırlanan sosyo demografik bilgi formu ve Aile Değerlendirme Ölçeği, Karadeniz Ereğli Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü aracılığıyla SED hizmetinden faydalandırılan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 194 aileye uygulanmıştır. Çalışmada SED hizmeti alma süresi (ay) ile ölçek alt boyutları arasındaki anlamlı istatistiksel ilişkilerin tespiti amacıyla Tek Yönlü Anova analizi gerçekleştirilmiştir. Buna göre; SED hizmetlerinden faydalanma süresinin artmasının, problem çözme, iletişim, roller, davranış kontrolü ve genel işlevlerde bir artışa neden olduğu görülmektedir. Diğer taraftan gereken ilgiyi gösterme SED hizmetleri süresi arasında bir ilişkisi görülememiştir. Sonuç olarak, kişilerin faydalandığı SED hizmetinin süresi (ay), aile işlevlerini etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Yardım, Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti, Aile İşlevleri

ABSTRACT

Social assistance can be defined as the program, politics or institutions adopted to prevent, reduce or end poverty. Various social welfare programs have been put into service throughout history in order to eliminate poverty, and social benefits are provided by the General Directorate of Social Benefits and various organizations affiliated to the Ministry of Family, Labor and Social Services (AÇSHB) in our country. Unlike other programs, the Social and Economic Support (SED) service offered by AÇSHB in our country has an important place in the field in terms of supporting children in need of protection in the family. This service allows families not to be torn apart and to live a life together with economic benefits and other supportive social service practices instead of institutional care for these families and individuals if economic deprivation is the main reason for the protection of young people and children in need of protection, which is their priority within the target group. The service can be vital to maintain the integrity of the family and to ensure the functions of the family in a healthy way. In the study, the impact of the service on the family functions of these individuals was evaluated and the socio-demographic information form and Family Evaluation Scale prepared within the scope of the study were applied to 194 families who benefited from the SED service through the Directorate of Eregli Social Service Center and agreed to participate in the study. One-Way ANOVA analysis was conducted to determine the significant statistical relationships between the duration of SED service (months) and the sub-dimensions of the scale. According to this; It appears that increasing the time to use SED services leads to an increase in problem solving, communication, roles, behavior control and general functions. On the other hand, showing the necessary attention did not show any relationship between the duration of SED services. As a result, the duration (months) of SED service benefited by individuals affects family functions.

Keywords: Social Assistance, Social and Economic Support Service, Family Function

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerinden Yararlanan Bireylerin Aile İşlevleri Üzerine Bir İnceleme: Karadeniz Ereğli Örneği
Tezin Yazarı	Miraç ŞİRİN
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	01.03.2021
Tezin Alanı	Sosyal Hizmet
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	102
Anahtar Kelimeler	Sosyal Yardım, Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti, Aile İşlevleri

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	A Study on Family Functions of Individuals Benefiting from Social and Economic Support Services: The Case of Karadeniz Ereğli
Author of the Thesis	Miraç ŞİRİN
Advisor of the Thesis	Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN
Status of the Thesis	Master Thesis
Date of the Thesis	01.03.2021
Field of the Thesis	Social Service
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	102
Keywords	Social Assistance, Social and Economic Support Service, Family Functions

KISALTMALAR

- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- AÇSHB** : Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- ADÖ** : Aile Değerlendirme Ölçeği
- ASPB** : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- BM** : Birleşmiş Milletler
- BMKP** : Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
- ÇOKİM** : Çocuk Koruma, İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi
- IFRC** : Uluslararası Kıızılay-Kızıılhaç Topluluğu
- ILO** : Uluslararası Çalışma Örgütü
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- PTT** : Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü
- SED** : Sosyal ve Ekonomik Destek
- SHÇEK** : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
- STK** : Sivil Toplum Kuruluşları
- UNDP** : Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
- WFO** : Dünya Aile Örgütü

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Söz konusu araştırma, Sosyal ve Ekonomik Destek(SED) hizmetinden yararlanan bireylerin aile işlevleri üzerine yapılan bir incelemedir. Bu inceleme, Karadeniz Ereğli Sosyal Hizmet Merkezi aracılığıyla SED hizmetinden faydalandırılan bireylerle gerçekleştirilecektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Yoksulluk, tarihin en eski dönemlerinden bu yana dünya genelinde gözlemlenmesi mümkün olan bir sorundur. Yoksullukla birlikte ortaya çıkan ve insanların yaşamlarını temelden etkileyen daha birçok problem de bulunmaktadır. Fakat insanlar, yoksulluk problemini var olduğu şekliyle bırakmamış, o sorunun üstüne giderek yoksulluk problemine ilişkin çözüm önerileri getirmişler, bu sorunu çözmeye çalışmışlardır. Yoksulluğun bu denli yakıcı bir sorun olarak bulunması, toplumların ve devletlerin bu konuya ilişkin olan çözüm önerilerini tarih boyunca geliştirmelerine yol açmıştır. Yoksul birey ve ailelere sosyal yardım sunulması da, gelişen çözüm önerilerinden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal yardımlar sunularak, yoksul kesimlerin yoksulluklarının azaltılmasına çalışılarak, onların da kaynaklara yeterli erişimlerini sağlamak amaçlanmıştır. Sosyal yardımlar ise çeşitli şekil ve formlarda gerek sivil toplum, gerekse de kamu kurum ve kuruluşları tarafından sağlanmaktadır. Yoksulluğun yarattığı aile içi problemler olduğu da düşünüldüğünde, sosyal yardımların ailenin salt ihtiyaçlarını karşılamaktan ziyade ailenin aile birliği içerisinde ve fonksiyonel bir şekilde yaşamını sürdürmesine katkı sağladığı fikrine mantıken ulaşabiliriz. Bu çalışma, SED-Aile işlevselliği arasındaki bağıntıyı vurgulayan bir çalışma olduğu için önemlidir.

Bu çalışmada SED hizmetinin bireylerin aile işlevleri üzerine etkisini değerlendirmek/incelemek amaçlanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüklerince mevzuata uygun ailelere sunduğu SED hizmetinin aile işlevselliğine olan etkisi ve söz konusu SED hizmetinin geçmişte bu anlamda incelenmemiş olması açısından önemlidir. Bu manada alandaki çalışmaların çeşitlenmesi, söz konusu SED hizmeti başta olmak üzere

genel olarak sosyal yardım alanında yenilikçi ve ufuk açıcı bir çalışmanın ortaya çıkması da çalışmanın önde gelen hedeflerindedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma kapsamında, nicel bir araştırma yöntemi olan genel tarama modelinin kullanılması uygun bulunmuştur. Tarama modeli, günümüzdeki veya geçmiş dönemdeki bir durumun olduğu biçimde betimlenmesine yardımcı olan, öğrenme ve kişilerde istedik davranışların geliştirilmesi amacıyla uygulanacak olan süreçleri kapsamaktadır. Genel tarama modeli; çok fazla sayıda elemana sahip bir evrende), evrenle ilgili olarak bir genelleme yapılarak yargıya varabilmek amacı doğrultusunda evrenin tamamında veya evrenden alınan örneklem üzerinde yapılacak tarama olarak ifade edilebilir. (Bahtiyar ve Can, 2016). Genel tarama ile birlikte çalışmanın bir yönü kesit alma araştırmasıdır.

Araştırma, Zonguldak ili Karadeniz Ereğli ilçesinde bulunan Karadeniz Ereğli Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü SED biriminde Ekim ve Aralık ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Karadeniz Ereğli Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü tarafından araştırma uygulamasına başlanılan Ekim 2020 tarihi itibarıyla SED hizmetinden faydalandırılan 194 müracaatçı araştırmaya katılım göstermiştir. Katılımcılara, sözlü mülakatlar yapılarak veriler elde edilmiştir.

Veri toplama aracı olarak SED hizmetinden faydalandırılan bireylerin sosyal ve demografik özelliklerinin tespit edilmesine yönelik Ek-1’de bulunan “sosyo-demografik bilgi formu” ve SED hizmetinden hali hazırda faydalanmakta olan ailelerin aile işlevleri ile ilgili inceleme için Ek-2’de yer alan Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) kullanılmıştır.

Aile değerlendirme ölçeği (ADÖ), ABD’deki Brown Üniversitesi ve Buttler Hastanesi birlikteliği ile kullanıma sunulmuştur. Söz konusu ölçek, aile fonksiyonlarının hangi özelliklere bağlı olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği konusunu merkez alan bir ölçme aracı olarak görülmektedir. Aile değerlendirme ölçeği, asıl olarak McMaster Aile İşlevleri modelinin klinik temelli ailelerin üzerinde gerçekleştirilmesiyle oluşturulmuştur. 60 maddeden oluşan ölçek; “aynen

katılıyorum”, “büyük ölçüde katılıyorum”, “biraz katılıyorum”, “hiç katılmıyorum” şeklinde dört yanıtı cevap aramaktadır. Puanlaması ise yukarıdaki sıralamaya göre 1, 2, 3 ve 4 olarak verilmektedir. Cevaplar 4’e yaklaştıkça olumsuz, 1’e yaklaştıkça olumludur. Yedi alt ölçeği bulunmaktadır. Problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel fonksiyonlar(işlevler) olarak ifade edilmektedir. Orta eğitim düzeyindeki (12 yaş üstü) her bireyin anlayıp cevaplandırabileceği ölçeğin aile üyelerince tüm maddeleri okuyarak kendilerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Tüm maddelerde 1 puan sağlıklı cevabını, 4 puan ise sağlıklısız cevabını belirtmektedir. Bu doğrultuda elde edilen puanlar her alt boyut için toplanarak ortalaması alınmaktadır. Bu sayede her kişi için yedi alt ölçek puanı elde edilebilmektedir. Ölçek puanları 2’nin üzerinde bir puan ortalamasına sahip olduğu durumda, aile işlevlerinde sağlıklısızlığa doğru bir gidişin olduğu kabul edilmektedir. Tüm seçeneklere 1’den 4’e kadar puanlar verilmektedir. Soruların bazıları ise ters puanlamaya sahiptir (Bulut, 1990).

1983’te Epstein ve Bishop birlikteliğiyle söz konusu ölçekle ilgili geçerlilik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ölçekle ilgili ülkemizdeki geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ise 1990 yılında Işıl Bulut tarafından gerçekleştirilmiştir (Bulut, 1993).

Özgün formuyla yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.78 olarak bulunmuştur. ADÖ’ nün alt testleri için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ise Problem Çözme için 0.74; İletişim için 0.75; Roller için 0.72; Duygusal Tepki Verebilme için 0.83; Duygusal Katılım için 0.78; Davranış Kontrolü için 0.72; Genel İşlevler için ise 0.92 olarak bildirilmektedir (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983).

Araştırmada verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakmak için normallik testi, ölçme araçlarının güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla güvenilirlik analizi, araştırmada bulunan iki veri grubun ortalamaları arasında bir fark olup olmadığını araştırmak için T-Testi, ikiden daha fazla veri grubun ortalamaları arasında bir fark olup olmadığını araştırmak için Anova Testi, Anova analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark çıkmış ise bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için post hoc analizi yapılmıştır.

Anketin uygulanması için Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan Ek-4'te yer alan etik kurul izini alınmıştır. Daha sonra Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığından Ek-3'te yer alan araştırma izini alınmıştır.

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM

SED hizmetinin bireylerin aile işlevleriyle bağıntısını ele alan çalışmaların eksikliği ve aile işlevlerinin SED hizmetinden nasıl etkilendiğini açıklayan göstergelerin literatürde yeterince bulunmaması bu çalışmanın problemidir.

Hipotez-1: SED hizmetinden faydalanan bireylerin bazı sosyodemografik özellikleri ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Hipotez-2: Bireyin faydalandığı SED hizmetine ihtiyaç duymasını etkileyen temel faktörler ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Hipotez-3: Aylık ortalama SED miktarı ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Hipotez-4: SED ile birlikte haneye giren aylık toplam gelir ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Hipotez-5: Kişinin faydalandığı SED hizmetinin süresi (ay) ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırma evrenini, Zonguldak ili Karadeniz Ereğli ilçesindeki araştırmaya konu olan SED hizmetinin sunulduğu kurum olan Karadeniz Ereğli Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde söz konusu SED hizmetinden faydalanan müracaatçılar oluşturmuştur. Örneklem seçim kriterleri; Ekim 2020 tarihi itibarıyla SED hizmetinden faydalanan olunması ve iletişim engellerinin olmaması olarak belirlenmiştir. Belirlenmiş olan çalışma grubu (örneklem) seçim ölçütleri doğrultusunda, Ekim 2020-Aralık 2020 tarihleri arasında Karadeniz Ereğli Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde Ekim ayında SED hizmetinden hali hazırda faydalandığı tespit edilen 194 aile ve SED

hizmetinin ödendiği ilgili 194 müracaatçı bulunmaktadır. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş olup SED hizmetinden faydalanan ailelerin örneklem seçim ölçütlerine uyan ve araştırmada bulunmayı kabul eden toplam 194 müracaatçı araştırma kapsamına alınmıştır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırma, Zonguldak ili Karadeniz Ereğli ilçesinde bulunan Karadeniz Ereğli Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın Zonguldak ili Karadeniz Ereğli ilçesinde bulunan Karadeniz Ereğli Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğündeki SED hizmetinden faydalanan müracaatçıları ile sınırlandırılmasının nedeni; daha farklı Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlükleri'nde söz konusu çalışmanın yapılması noktasında, araştırma sürecinde yaşanmakta olan Covid-19 pandemisi nedeniyle ulaşım sıkıntılarının yaşanması ve mesai saatleri dışında çalışma yapılmasının mümkün olmamasıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Sosyal Yardımlar

Yoksulluk ile mücadelede en yaygın olarak bilinen kavramlardan bir tanesi sosyal yardımdır. Bu bölümde problemin çerçevesinin çizilmesi bakımından öncelikle sosyal yardımın tanımlaması yapılacak, sonrasında sosyal yardım ile ilgili kavramlar izah edilerek, tarihsel gelişim içinde sosyal yardım kavramı irdelenecektir. Sosyal yardım türlerinin, olumlu ve olumsuz yanlarının ifade edildiği son kısımda ise sosyal yardım olgusu kuramsal çerçeve içerisinde değerlendirilecektir.

1.1.1. Sosyal Yardımların Tanımı ve Kapsamı

Yapılan araştırmalarda sosyal yardım kavramıyla ilgili tanımlara bakıldığında; gelir desteği (Nolan, 1993), gelir transferi (Milanoviç, 1998), nakit desteği (Sundaram ve Chowdhury, 2011), sosyal koruma (Lustig, 2001) gibi tanımlara rastlanmakla beraber, yabancı alan yazında başat bir kavram olarak sosyal yardım birçok çalışmada kullanılmıştır.

Sözcük olarak “yardım” Oxford isimli sözlükte "yaptığı işi bölüşerek bir kimseye yardımcı olmak" veya "bir kişiye kaynak, bilgi ya da para sağlamak" manalarında kullanılmaktadır. Diğer taraftan "sosyal" kelimesi ise "toplum ya da organizasyonlarla ilgili olan" anlamında betimlenmektedir (Oxford Dictionary, 2020). “Yardım” kelimesinin İngilizce karşılığı olan "Assistance" kelimesi başka bir sözlük olan Merriam-Webster’de "bir kişiye yardımda bulunma ya da destek verme eylemi" olarak tanımlanırken "sosyal" kelimesi ise "insanlarla ve toplumla genel olarak ilgili olan" durum olarak ifade edilmektedir (Oxford Dictionary, 2020).

Hem Oxford hem de Merriam-Webster sözlüklerinde sosyal ve yardım kelimelerinin tanımları bütünleştirildiğinde, insanlara ve toplumlara yarar sağlayacak kaynak, bilgi veya para sağlamanın ön plana çıktığı görülmektedir.

Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre “yardım” kavramı, "kendi olanaklarını ve gücünü, başka bir kişinin iyiliği için kullanma, bir ülkeye ödünç ya da bağış olarak verilen ihtiyaç maddeleri, paralar, etki, bağış, işlerin daha verimli ve etkili olabilmesi

için sağlanan katkılar, destekler" olarak ifade edilmektedir. Diğer taraftan "sosyal" kelimesinin eş anlamlısı olarak "toplumsal" kelimesi gelmektedir. Türk Dil Kurumu "sosyal yardım" tanımını şöyle yapmaktadır: "Yoksul olan bireylere yapılan yiyecekler, giyecekler, yakacaklar, tedaviler ve ilaçlarla ilgili olarak parasız olarak yapılan yardımdır" (Türk Dil Kurumu, 2020).

Sosyal yardım kavramının tanımına yönelik alan yazında ortak bir tanıma rastlamak zor olduğunu ifade etmek gerekir. Örneğin, Barrientos sosyal yardımı, yoksulluğu önlemek, azaltmak veya sonlandırmak için kabul edilen program, siyaset veya kurumlar olarak tanımlarken (Barrientos, 2013), Birleşmiş Milletlere bağlı Dünya Bankası ise sosyal yardımları "yoksul aile üyelerine yönelik amaçla ve gelir testine tabi tutularak gerçekleştirilen nakdi faydalar" olarak tanımlamaktadır (World Bank, 2020). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sosyal yardımlarla ilgili olarak, sosyal açıdan güvenliğin sağlanabilmesinde başat bir rol verirken "ihtiyaç sınırında bulunan bireylere bir hak olarak en alt seviyede ihtiyaçlarını etkin bir biçimde karşılamak üzere alınan vergilerle gerçekleştirilen faydalar" biçiminde tanımlamaktadır (ILO, 2017). Sosyal yardım, genellikle, sosyal politika bağlamında algılansa da politika anlamında daha zayıf bir algılamaya dayanmaktadır (Clegg, 2002).

Türkiye'deki alan yazın incelediğinde de sosyal yardım kavramı, farklı anlamlar ifade etmekte olup ortak bir anlam konusunda kafa karışıkları görülmektedir. Türk Sigorta Hukuku sosyal yardımı, "sosyal güvenlik kurumu tarafından tespit edilen ve emekli olan iş görenlere ödenen, karşılık beklenmeden yapılan sosyal zam" olarak ifade ederken (Güloğlu, 2000), sosyal politika disiplini ve yoksullukla mücadele kapsamında sosyal yardım kavramı, "zorunluluğa bağlı katılma ilkelerine bağlı olmayan ya da katılmayla karşılığı gerçekleştirilen yardımlar arasında bir ilişkisi bulunmayan, devletin genel bütçesi veya belirli bir amaç kapsamında kullanılması planlanan özel olarak ayrılmış vergilerle finanse edilen kamusal yardımlar" olarak ifade edilmektedir (Güzel ve Okur, 1998). Sosyal yardım kavramı çoğunlukla yoksullukla mücadelede kullanılan aynı, nakdi veya planlı yardımlar anlamında kabul edilmektedir. Sosyal yardımlarla ilgili olarak birçok tanımın olmasına karşın, sosyal yardımlarla ilgili alan yazın incelendiğinde tanımlara yönelik başat unsurları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- a) “Sosyal yardımlar sosyal dayanışmadan, planlı olması ve belli kurallar içerisinde olması nedeniyle ayrılmaktadır.
- b) Sosyal yardım, yoksulların ihtiyaçlarını karşılamayı amaç edinmektedir.
- c) “Sürdürülebilirlik” sosyal yardımların en dikkat çekici ve önemli unsurudur.
- d) Sosyal yardımdan yararlanan ihtiyaç sahiplerinin, kurum ve kuruluşlara herhangi bir maddi borcu bulunmamaktadır.
- e) Sosyal yardımlar, sosyal güvenliğin tamamlayıcı bir sistemidir.
- f) Sosyal yardımları sadece nakdi yardım olarak düşünmemek gerekmektedir. Eğitim üzerine, işe alınma ve sağlık üzerine yardımlar da sosyal yardım kapsamında değerlendirilebilmektedir.
- g) Sosyal yardımların belli bir standardı bulunmamakla birlikte ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir.

1.1.2. Sosyal Yardımların Tarihi

Sosyal yardım, bazı araştırmacılarca sosyal devletin en dar hali olarak algılanmış (Güler, 2006), bazen de kurumsal yapı kazanmış bir sosyal güvenlik sistemi ve sosyal hizmet alanı (Kalkınma Planı 11, 2020) olarak görülmüştür. Buna göre sosyal yardım, birçok coğrafi ve siyasi rejimde farklı uygulamalarla kendini göstermiştir. İnsan tarih boyunca içinde bulunduğu toplumsal ve ekonomik koşulları daha yükseğe taşıma isteği ve hevesi içerisinde olmuştur. Tarihsel dönemde sosyal yardımla ilgili toplumsal ve ekonomik koşullar dikkate alındığında, İlk Çağ ve Orta Çağ’da gelişmemiş olsa da (Akkaya, 2000), daha asgari düzeyde toplumun küçük birimlerinde gelişmeye başlamıştır. Orta Çağ’da İslam coğrafyasında devletler Sanayi devrimine kadar olan süreçte, kendilerini yoksullara yardım etme düşüncesi içerisinde hissetmiş ve çoğunlukla sosyal yardımları vakıflar aracılığıyla yürütmüşlerdir (Ertem, 2011).

Tarihi çağlarda özellikle Orta Çağ’dan başlayarak sanayi devriminin ardından kapitalist devlet ve toplum düzeninin yerleşmesi, sosyal yardımların mahiyetini de farklılaştırmıştır. Sosyal yardım uygulamalarına dönük sistemli ilk gelişmeler 17. yy.

başlarında İngiliz Yoksul Yasaları ile öne çıkmaya başlamıştır (Güngör ve Özügürlü, 1997). Bu noktada İngiliz Yoksul Yasaları, sisteme dönük olarak yoksul yardımlarının öncüsü sayılmaktadır. Bu aynı zamanda sosyal yardımlarla ilgili iyi bir örnek teşkil etmektedir.

İngiliz Yoksul Yasalarını, kapitalist devlet ve toplumlar için sosyal yardımın tarihsel süreci içerisinde önemli kılan durumlar şöyle sıralanabilir:

- a) Sistemli olan bu yardımlar, yoksullara bir ihsan olarak değil devletin bir sorumluluğu olarak görülmüştür.
- b) Yoksulluk kavramı ilke kez bu yasalarla, "istihdam edilebilirlik" açısında ele alınmaya başlanmıştır.
- c) Yoksullara yapılan yardımlar, resmi bakımdan görünür hale getirilmiştir (Kovancı, 2003). Sanayi inkılabının ardından ulusların zenginleşmeye başlaması ve değişen dünya düzeni içerisinde, sosyal yardımlar yer edinmeye başlamıştır.

İşçi ve yoksul kavramlarının net olarak ayrıldığı ve tartışılmaya başlandığı 19. yy'dan (Kovancı, 2003) sonra devletler, toplumlara yön vermekten ziyade, insan haklarına ve sınıflar arasındaki farkın kapatılmasına önem vermişlerdir. Bu durum topluma yönelik sosyal politikaların tercih edilmesini sağlamıştır (Buğra, 2008).

Birçok Avrupa ülkesinde 19. yy. sonları ve 20. yy. başlarında yaygınlaşan bu anlayış, 2. Dünya Savaşı sonrasında sistematik bir hüviyet kazanarak yaygınlaşmıştır (Talas, 2001). 20 Kasım 1942'de açıklanan Beveridge Raporu, sosyal güvenlik sisteminin, sosyal yardım enstrümanlarını kapsayan, yoksulluğu çağdaş bir toplumun yüzkarası olarak gören sistematik bir yapı olmasını, istihdam ve sağlık politikalarıyla desteklenmesini öneren ve yaygın kabul gören içeriğiyle sosyal yardım tarihinde önem taşımaktadır. Beveridge Raporu'nun ilk kez ortaya attığı "refah devleti" kavramı (Güzel, 2005), 1970'li yıllarda yaşanan ekonomik krize kadar, özellikle gelişmiş ülkelerin geçerli anlayışı olmuş ve sosyal yardım uygulamaları altın çağını yaşamış, takip eden yıllarda, ekonomide durgunluk, enflasyon ve yüksek işsizlik oranları gibi nedenlerle artan sosyal refah harcamaları (Koçak ve Tiryaki, 2011), ülkelerin sosyal yardım uygulamalarını maliyet ve etkinlik yönüyle gözden geçirmelerine ve revize etme ihtiyacı hissetmelerine neden olmuştur. Küreselleşmenin getirdiği rekabet

baskısının ortaya koyduğu neo-liberal politikaların da etkisiyle 1980'li yıllardan itibaren önemle tartışılmaya başlanan sosyal refah harcamaları ve sosyal yardım uygulamaları, yeni bir bakışla, uluslararası sosyal politika oluşturulmasını (Akyıldız, 1999), sosyal yardımların olmadığı ülkelerde kayıt dışı istihdamın artması nedeniyle (Sapançalı, 2008) istihdam şartına bağlı sosyal yardım uygulamaları geliştirilmesini ve artan sosyal eşitsizlikler nedeniyle sosyal standartlar getirilmesinin gerekli olduğu (Ekin, 2000) tezlerini doğurarak yeni bir kimlik kazanmaya başlamıştır.

Tarihsel gelişim içerisinde sosyal yardım, tanımlama olarak tam anlamıyla üstünde uzlaşılan bir kavram olmamakla birlikte uygulama bakımından da, hizmet sunumu, hizmetin alınması ve hizmetin sahip olduğu kendisine özgü standartlar bakımından üstünde tam anlamı ile bir uzlaşma sağlanmış olan sosyal yardım sistemlerinden ve uygulamalarından bahsetmek pek de mümkün olamamaktadır. Ülkeler, toplumlar ve kurumlar, sosyal yardım sistemlerini ve uygulamalarını geliştirirken, kendilerine uygun ekonomik, politik, kültürel ve toplumsal kodlara uygun yapıları kurarak, zaman içerisinde yenileme ya da revizyon olarak görülebilecek müdahaleler ile sahip oldukları mevcut sistemlerini işletmeye çabalamaktadırlar. Günümüzde, sosyal yardım sistemleri için reform ya da devrim sayılabilecek ölçekteki değişimlerin, daha çok sistemi işletenlerce verilen kararlar ile değil, toplumun tamamını ya da çoğunluğunu etkileyen, uluslararası boyutları bulunan köklü toplumsal değişim hareketlerini takip ettiğini tespit ederek, sosyal yardım sistemlerinin değişim hızının göreceli yavaş olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Sosyal yardım, tarihi gelişimi içinde yaygın şekilde "kamusal" bir sorumluluk olarak algılanmıştır. Uluslararası sosyal yardım sistem ve mekanizmaları kurulması yönündeki öneriler, yaşanan amansız ekonomik rekabetin varlığını devam ettirmesi durumunda, bugün için ütopyik bir hayal olmanın ilerisine geçememektedir.

1.1.3. Sosyal Yardım ve Ülkemizde Sosyal Yardım Sistemi

Sosyal yardım konusunda Türkiye geçmişinden gelen bir mirasa sahip olmasıyla birlikte 1999'daki depremi ve 2001'deki ekonomik kriz sonrasında sosyal yardımlara daha fazla yoğunlaşmıştır. Özellikle kamu ve sivil toplum kuruluşları (STK) önemli görevler üstlenmiştir (Şentürk, 2014).

1.1.3.1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

2011’de sosyal hizmetlerin ve yardımların tek bir merkeze toplaması amacıyla ile 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) oluşturulmuştur. Bakanlığın adı, son tahlilde 2018’de değişikliğe giderek "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" olarak yeniden düzenlenmiştir. Bakanlık Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü teşkilatıyla Aile Yardımları ana başlığında yardımları ihtiyaç sahiplerine ulaştırmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir; yakacak ile ilgili yardımlar, gıda ile ilgili yardımlar, barınma ile ilgili yardımlar, sağlık ile ilgili yardımlar kapsamında şartlı sağlık yardımları ve tedavi destekleri, eğitim yardımları kapsamında şartlı eğitim yardımları ve eğitim materyalleri, ücretsiz kitap yardımları, öğle yemeği yardımları, öğrencilerin taşınmaları, barınmaları ve iâşe yardımları. Diğer taraftan engelli olan öğrencilerin ücretsiz bir şekilde okullarına taşınmaları ve yüksek öğrenim bursları; engelli yardımları kapsamında engeli olan vatandaşlarına da hizmet vermektedir. Özel amaçlı olarak gerçekleştirilen yardımlar kapsamında Aşevleri kurulmakta, terör ve afet nedeni ile zarar görmüş olan bireylere yönelik olarak yardımlar gerçekleştirilmektedir (ASPB, 2013).

Merkez teşkilatı ve taşra teşkilatı olarak illerdeki ve ilçelerdeki sosyal yardım ve dayanışma vakıfları aracılığıyla her ay sağlıklı, ailelerle, engellilerle, eğitimle ve özel amaçlı yardımlarla ilgili olarak muhtaçlık koşullarını sağlayan ailelere barınma, gıda, giyecek, yakacak, nakit yardımları, istihdam sağlayıcı ve gelir getirici proje destekleri yapılmaktadır. Engelli bireylere engelli araçları, işitme cihazı ve protez sağlanmakta, dar gelire sahip olan ailelerdeki ilkökul ve ortaokulda öğrenim gören çocuklarının önlükleri, çantaları, kitapları, kırtasiye malzemeleri, giyimleri, yiyecekleri ve ulaşımlarıyla ilgili temel okul gereksinimleri karşılanmaktadır (Türkoğlu, 2013).

1.1.3.2. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Ülkemizde 16 Nisan 2017 yılında gerçekleştirilen referandumla, Anayasa değişikliğine gidilmiş, 24 Haziran 2018 yılında gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimlerinin neticesinde, hem fiili hem de yasal bakımdan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş yapılmıştır (Turan, 2018).

Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte örgütlenme bakımından bakanlıklarda da değişikliklere gidilmiştir. Bu doğrultuda 2018 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıkları birleştirilerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) adında yeni bir bakanlık kurulmuştur. İlk olarak yapılan düzenleme ile bakanlığın adı “Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı” iken daha sonra “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olarak değiştirilmesi uygun görülmüştür. Bu kurulan yeni bakanlığın içinde de çocukları korumaya yönelik hizmetlerden sorumlu olan ana birim yine Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak faaliyetine devam etmektedir. 2019 yılı itibari ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında koruma altında olan çocuklara hizmette bulunan yatılı çocuk bakım kurumları; çocuk evleri sitesi, çocuk evi ve çocuk destek merkezi olarak faaliyet göstermektedir. 2018 yılının son çeyreği istatistik verilerine göre; Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün çocuk evleri sitesinde 6.383 çocuğa, 1192 adet çocuk evinde 6.199 çocuğa, 63 adet çocuk destek merkezinde 1.632 çocuğa hizmet verilmektedir. Koruyucu ailelerin yanlarında ise 6.468 çocuk himaye altında bulunmaktadır (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018 Yıl Sonu İstatistikleri).

Çocuk evleri sitesiyle birlikte çocuk evleri de genel olarak yukarıda SHÇEK ile ilgili kısmında açıklanmaya çalışılmıştır. Günümüzde de bu kuruluşlar faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu kuruluşlarla ilgili olarak gerekli olan mevzuat düzenlemeleri tam olarak gerçekleştirilmemiştir. Çocuk destek merkezleri ise 2014 yılı 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında gerçekleştirilen düzenlemeyle tanımlanmıştır. Bununla birlikte Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği 2015 yılında yürürlüğe girmiştir. 2014 yılı faaliyet raporuna göre, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), “çocuk destek merkezi” adını kullanma gerekçeleri, suça sürüklenen, suç mağdurları ve sokakta yaşamlarını sürdüren bu çocuklara hizmet veren kurumların adlarının çocukların özel durumlarına göre isimlendirilmesinin olumsuz bakış açısına neden olabileceği belirtilmektedir (ASPB, 2015).

Çocuk destek merkezlerinin, daha önceden hizmetleri olan bakım, koruma ve rehabilitasyon merkezleri, bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezleri, çocuk ve gençlik merkezlerinin vermiş oldukları hizmet içeriğini kapsadığı söylenebilir. Çocuk destek

merkezleri; suç mağduru olmaları, suça sürüklenmeleri ya da sokaklarda yaşamlarını sürdürme zorunda kaldıkları ve sosyal bakımdan tehlikeli olan unsurlarla karşı karşıya kalabilmeleri nedeni ile haklarında korunma kararı ya da bakım tedbiri verilen çocukların; sosyal ve psikolojik desteğe gereksinim duyduğu tespit edilen çocukların, geçici bir süre zarfında korunma ve bakımlarının sağlanabildiği yatılı olarak faaliyetini gerçekleştiren sosyal hizmet kuruluşları olarak ifade edilebilir. Bu tür kuruluşlar çocukların suça sürüklenmeleri, mağduriyet, cinsiyet ve yaşlarına göre ayrı olarak yapılandırılmaktadır (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, 2015, Md. 3/d). Bu bilgilere ek olarak, suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre uygun hizmet modeli geliştirilene veya bu çocuklarla ilgili yargı kararı ortaya çıkana dek, çocukların gereksinimlerinin karşılanabilmesi amacıyla hizmet veren ve çocuk koruma kuruluşu olarak kabul edilen Çocuk Koruma, İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi (ÇOKİM) gibi kuruluşlar da söz konusu alanda hizmet vermektedir.

1.1.3.2.1. Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmet Modeli

Yoksul olan ve temel gereksinimlerini karşılayamayacak durumda olan ve hayatlarını en düşük düzeyde bile sürdürmede zorlanan ailelere ve kişilere, çocuklarına yanlarında bakabilmelerine olanak sağlaması amacı ile kaynakların yeterliliği doğrultusunda gerçekleştirilen ekonomik yardım hizmetleriyle, ailelere yapılacak olan sosyal ve psikolojik destek hizmetlerini kapsayan sosyal hizmetlerle ilgili desteği içermektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne yapılan yardımlarda; hedefinde bulunan kitle içerisinde önceliği bulunan korunma ihtiyacı olan genç ve çocukların korunmalarına esas teşkil eden sebebin ekonomik açıdan yokluğun olması durumunda, yoksunluk çeken ailelere ve kişilere kurumsal bakım sağlamak yerine, ekonomik yardımların ve diğer destek olacak yardımların sosyal hizmetler uygulamalarından faydalandırılmaları uygun görülebilmektedir. Bu uygulamaların sonucunda, ailelerin parçalanmamalarına ve birlikte bir yaşam sürdürebilmelerine olanak sağlaması amaçlanmaktadır. Bunlarla birlikte kurumsal bakımdan ayrılan ve ekonomik açıdan bir desteğe gereksinimi olan

gençlerin belirli bir süre içerisinde desteklenmeleri sağlanarak, toplumsal yaşamda muhtaçlık durumuna düşmeden yaşamlarının devamlılığını sağlayabilmeleri hedeflenmektedir. SED hizmetiyle ilgili esas ilke, bireylerin kendi kendilerine yeten kişiler haline gelmelerini sağlamaktır. SED hizmetinin genel esasları nelerdir?

- a) Ailelerin kendi çevresel ve bünyesel koşullarından ortaya çıkan ve onların kontrollerinin dışında meydana gelen sosyal ve maddi yoksunluklarının karşılanmasına yönelik, ailelere ve çocuklarına yönelik mesleki çalışmaların gerçekleştirilmesi,
- b) Ailelerin ve gençlerin gereksinimlerinin karşılanması süreci içerisinde sosyal problemlerin tespit edilmesi ve çözümü için gerekli olan desteklerin ve rehberliğin sağlanarak yaşam standartlarının yükseltilmesi,
- c) Yardımlarda bulunan kamu kurumları ile gönüllü kuruluşların arasında bir iş birliğinin ve koordinasyonun tesis edilmesi sayesinde güç birliğinin oluşturulması, özel ya da kamu kurumlarının sosyal yardımlarla ilgili olarak veri tabanını kullanmalarına imkan tanıyarak eldeki kaynakların en verimli bir biçimde kullanılması,
- d) Ekonomik ve sosyal destek hizmetlerinin uygulanmasında korunmaya muhtaç genç ve çocuklara öncelik verilmesi, ekonomik destek taleplerinin bütçe olanakları dahilinde karşılanamayacak olması durumunda, muhtaçlık derecesi, acil olma durumu ve müracaat sırası göz önünde bulundurularak öncelikli değerlendirilmesinin yapılması,
- e) Muhtaçlık durumu olan çocukların aileleri ya da yakınlarıyla ekonomik desteklere gereksinimi olan gençlerin, en kısa zamanda kendi olanakları ile yaşamlarını sürdürebilecekleri bir konuma gelmelerine ve bu koşullara ulaşmalarının sağlanması,
- f) Ekonomik ve sosyal destek hizmetlerinin sosyal güvenlik sistemi eksikliklerini giderebilecek şekilde planlanarak geliştirilebilmesine özen gösterilmesi,

- g) Ekonomik ve sosyal desteklerin muhtaçlık kriterleri ve çocukların üstün yararlılıkları ilkesi yönünde gerçekleştirilmesi, rehberlik edilmesi ve izlenmesi,
- h) Ekonomik destek talep edenlerden, sağlıkla ilgili bir engel ya da çalışmalarına engel olan özel bir durum olmaması durumunda meslek edinme kurumlarına ya da Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne müracaat etmiş olması,
- i) Durumları uygun olan çocukların bakım tedbirleri kararı alınmadan ailesi ya da yakınlarının yanında desteklenmeleri, bu kapsamda doğum ile sağlık problemi olan çocuklar ve çok fazla çocuk sahibi olanların durumlarının öncelikli olarak değerlendirmeye alınması,
- j) Sosyal hizmet kuruluşları içerisinde koruma altında olan çocukların, ekonomik ve sosyal desteklerle ailelerinin yanına döndürülmesi, uygun bulunanların bakım tedbirleri kararı kaldırılarak aile ortamının içerisinde desteklenmeleri ve bakılmaları,
- k) Kuruma müracaat edenlerin ve ailelerinden elde edilen belgeler ve bilgilerin, gizlilik ilkesi uyarınca işleme konulması ve kişisel verilerin korunması,
- l) Ekonomik ve sosyal destek hizmetlerinin verilişinde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında, insan haklarına ve haysiyetine yaraşır biçimde davranılması, kişilik haklarının ihlal edilmemesi, özel yaşamın gizliliğinin korunması, çocuk ile ilgili olarak alınacak her çeşit kararda ve yapılacak işlemde çocuğun düşüncesinin alınıp, öncelikli olarak çocuğun yararının gözetilmesi, hizmet esasları olarak belirlenmiştir.

SED hizmetinden kimlerin faydalanabileceğini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

- a) Kendileriyle ilgili olarak bakım tedbir kararı verilen, bir sosyal hizmet kuruluşunda bakılan ve destek sağlandığı zaman ailesinin ya da yakınlarının yanına verilecek olan çocukların,
- b) Ekonomik bakımdan yoksun olma sebebiyle, destek sağlanmadığı zaman korumaya muhtaç olabilecek olanlarla ilgili bakım tedbirleri kararının alınmasına

bakılmaksızın ekonomik ve sosyal desteklerden faydalandırılarak aileleri ya da yakınlarınca bakılabilecek durumda olan çocukların,

- c) Bakımla ilgili tedbir kararı olan ve yaş haddini aşmaları sebebiyle, koruyucu ailelerinin yanından ya da sosyal hizmet kuruluşlarından ayrılanlardan meslek ve iş edinme eğitimlerine ya da kurslarına devam edenler ya da bir meslek ya da iş sahibi olmayan ve destek alamadıkları durumda muhtaç konumuna düşebilecek olan gençlerin,
- d) Hastalıklar, olağan üstü felaketler, tabii afetler ya da kaza sonucu belirli bir süre kendisini ve sorumluluğu altında bulunan geçindirmekle yükümlü olduğu kişilerin temel gereksinimlerini karşılayabilecek durumu olmayanlar ile ameliyat gerektiren ve yaşamsal tehlikesi olan durumlarla karşı karşıya kalan ya da vefat edenlerin çocukların ekonomik ve sosyal destek hizmetlerinden faydalanabilecekleri söylenebilir.

Yukarıda SED hizmetinden kimlerin yararlanabileceği açıklanmıştır. Bu kişi ya da kişilerin nasıl yararlanacağını şöyle sıralamak mümkündür. Bir dilekçe ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne veya Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüklerine başvurulur. Meslek elemanları (psikolog, sosyal çalışmacı, psikolojik danışman, sosyolog, çocuk gelişimcisi ve rehberlik öğretmeni) müracaatçıyla bir ön görüşme yapmaktadır. Başvuruda bulunanların durumlarının ekonomik ve sosyal destekle desteklenmesine uygun görüldüğü zaman başvuru sahibi için bir dosya açılmaktadır. Başvuru sahibi hakkında sosyal incelemeler yapılmaktadır. Bu sosyal incelemenin neticesinde ekonomik ve sosyal destek hizmetleriyle çocuklarının ailelerinin yanında desteklenmeleri uygun olarak görülen kişiler için gereken işlemler başlatılmaktadır (WEB2).

1.1.3.3. Diğer Sosyal Yardımlar

Araştırmamıza konu olan SED hizmeti dışında AÇSHB'nin SYDV aracılığıyla sunmuş olduğu aile yardımlarının, eğitim yardımlarının, sağlık yardımlarının, özel amaçlı yardımların ve engelli ve yaşlı yardımlarının olduğunu da belirtmek gerekir. Bunun dışında gönüllü yardım kuruluşu olarak görev yapan Kızılay aracılığıyla genel

olarak doğal afetler sonrasında beslenme, barınma ve sağlık yardımları yapılmakta, Belediyeler vasıtasıyla da vatandaşlara yönelik sosyal yardım faaliyetleri yürütülebilmektedir.

1.2. Yoksulluk ve Sosyal Hizmet

Tablo 1: Yoksulluğu Belirleyen Temel Unsurlar

Bölgesel Özellikler	İzolasyon, daha az altyapı ile piyasa ve hizmetlere ulaşımında zorluklar Doğal kaynaklar, elverişli arazi Çevre ve hava koşulları Bölgesel Yönetim Eşitsizlik
Toplumsal Özellikler	Altyapı Arazi dağılımı Kamu hizmetlerine erişim Sosyal yapı ve sosyal sermaye
Hane halkı Özellikleri	Hane halkının büyüklüğü Bağımlılık oranları Hane halkının cinsiyeti Mallar (toprak, konut, menkul kıymet) İstihdam ve gelir yapısı Hane halkı fertlerinin eğitim ve sağlık durumları
Bireysel Özellikler	Yaş Eğitim istihdam durumu Sağlık durumu

Kaynak: Doğan (2014).

Yoksulluğu belirleyen unsurlar genel olarak bireysel, toplumsal, hane halkı ve bölgesel faktörler olarak sınıflandırılabilir. Bu unsurlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

İnsanlık ilk var oluşundan günümüzde farklı etkiler dahilinde süre gelmiştir. Ancak insanlığa eşlik eden kavramlardan biriside yoksulluktur. İnsanlığın var oluşunda dahi görülebilen yoksulluk çeşitli dönemlerde bireyleri ve toplumları etkilemiştir. Örneğin, İlk Çağlarda Avrupa’da farklı bölgelerde küçük nüfuslar ve farklı bölgelerde de toplumun büyük çoğunluğu yoksulluğa maruz kalmıştır. Öyle ki 19. yüzyıldan günümüzde birçok araştırmacı, toplum ve devlet yönetimi yoksulluğun nedenlerini,

çözüm önerilerini ve yoksulluğun etkilemediği refah bölgelerini incelemiştir (Fischer, 2015).

Tarihte bireyleri etkileyen yoksulluğun meydana geldiği dönemden itibaren toplumlar ekonomik, yapısal (yetim, dul, vb.), fiziksel ve zihinsel açıdan olumsuz etkilenmiştir (Topgül, 2013; Fischer, 2015). Literatür ve ilgili tanımlamalar incelendiğinde yoksulluğun kesin olarak ortaya konulan bir tanımı bulunmamaktadır. Duygusal olarak görülebileceği gibi ekonomik olarak da görülebilmektedir. Ekonomik açıdan yoksulluk esasen bireysel niteliktedir. Dolayısı ile tek bir tanımdan bahsetmek ve tek bir ölçütün belirlenmesi söz konusu olamamaktadır. Ülkelerin gelişmişlik seviyeleri, ekonomik yeterlilikler, istihdama yönelik farklılıklar gibi çeşitli sebepler yoksulluğun tanımlanmasında kullanılabilir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2663).

Yoksulluk, sadece günümüzde görülen, ekonomik olarak yetersiz bireyleri etkileyen ya da gelişmişlik düzeyi düşük ülkeleri etkileyen bir sorun olmamakla birlikte gelişmiş toplumlarda dahi görülebilmektedir. Birden fazla etkenin olumsuz etkisi sonucunda ortaya çıkabilen çok yönlü problemdir (Can, 2017:1112). Öyle ki ülkelerde yoksulluğun ortadan kaldırılması-azaltılmasına yönelik olarak uygulama ve araştırma faaliyetleri sürekli devam etmektedir (Hoang, 2018: 210; Garner ve Fox, 2019; Medeiros, Rogério ve Flavio, 2020).

Yoksulluk problemi, farklı bileşenleri olmakla birlikte genellikle ekonomik parametreler ile değerlendirilen özelliğindedir. Dünya genelinde yoksulluğun tanımlaması ile ilgili olarak 1901'de ilk olarak Seebom Rowentree tanımlama ortaya koymuştur. Bu tanıma göre kişinin kendisine ait olan gelirler toplamının, bireyin yaşamsal faaliyetlerini devam ettirebilmesi adına minimum seviyede gereken giyim, içecek ve yiyecek gibi ihtiyaçların karşılanmasına yetmeme durumu olarak ifade edilmiştir (Aytaç ve Hatipler, 2013).

Farklı bir tanımda ise yoksulluk, yaşamsal gereklilikler doğrultusunda gereken imkanlardan yoksun kalma durumu olarak tanımlanır. Yaşamsal faaliyetlerin devamı adına gerekenler ise içerisinde bulunan çevre, toplum ve standartlara bağlı olarak değişim gösterebilmektedir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP-UNDP) tarafından belirtilen yoksulluk tanımı ise birden fazla boyutta yer alan, sadece ekonomik gelire bağlı yoksul olmaktan ziyade, temel sosyal hizmetlere ulaşamama, sağlık koşullarının yeterli seviyelerde olmaması, okuma-yazma bilinmemesi ve insanlarda yaşamı etkileyen süreçlerde var olma konusunda sahip olunan olanakların çok düşük olması olarak belirtilmektedir. Dolayısı ile yoksulluğun ekonomik yetersizlikle sınırlı olmayıp birden fazla kavramda görülebildiği aşıkardır (Çalçalı, 2011).

BMKP tarafından yapılan tanımlamanın bir benzeri de Avrupa Komisyonu tarafından yapıldığı görülmektedir. Buna göre ekonomik yönden geliri, bireyin yer aldığı toplumda kabul görülen yaşam standartlarının da altında olan kişiler olarak ifade etmektedir. Yoksul, genel anlamda diğer insanlar adına bir standart olan kültürel, sosyal ve ekonomik faaliyetlerde yer alamamaktadır (Doğan, 2014:10).

Yoksulluğun ekonomik türleri yanı sıra; ahlaki, sosyo kültüre ve politik türleri de barındıran kompleks bir yapı olarak düşünülebilir. Diğer bir ifade ile yoksulluk farklı türlerde görülebilmekle birlikte ekonomik anlamda yetersiz olma sonucunda barınma, yiyecek ve giyinme gibi gereksinimlerinde karşılanamadığı ortaya çıkan sorunlar arasındadır (Altay, 2005:158).

1.2.1. Yoksulluk Türleri

Yoksulluk bireyleri farklı türde etkileyebilmektedir. Bunlar; mutlak, görel, objektif, sübjektif, kırsal, kentsel, insani, çalışan, kırsal, kentsel, geçici, kronik yoksulluk ve gelir yoksulluğu olarak incelenebilir.

1.2.1.1. Mutlak Yoksulluk

Bireylerde yaşam standartlarının devam ettirilmesi adına barınma, giyim ve gıda olmak üzere basit ihtiyaçların karşılandığı durumlar mutlak yoksulluk olarak tanımlanır (Uzun, 2003: 156). Şahıslar ile hane halkında yaşamsal faaliyetlerin asgari seviyede devam edebileceği standardın altında olması mutlak yoksulluk olarak ifade edilmektedir. Birey kendisine ait içme suyuna, beslenme, barınma, temizlik ve bilgiye ulaşma gibi asgari gereksinimleri karşılayıp karşılamadığı dikkate alınarak bu

gereksinimlerden her hangi birisini karşılayamadığı durumu dikkate alınmaktadır. Bu gereksinimlerden birini dahi karşılamadığında ise yoksul olarak değerlendirilmektedir (Arabacı, 2015:184).

Mutlak yoksulluk sınırı yönetimi ise gelişim yönünde olan ülkeler üzerinde yoksulluğun belirlenmesine yaygın olarak tercih edilen tekniklerden birisidir. Bu yöntemde temel ihtiyaçlar ve gıda sepeti olmak üzere iki farklı yaklaşım bulunmaktadır (Kabaş, 2010:12). Bunlar;

- Temel ihtiyaçlar yaklaşımı: en alt seviyede, bireylerde yaşamsal faaliyetlerin sürdürülebilmesi adına gereken gıda, giyim, sağlık, barınma ve eğitim harcamaları hesaplanmak sureti ile belirlenmektedir. İlk olarak gıdanın var olması germekte ve diğer faktörlerin de eklenmesi ile değerlendirilmektedir (Kabaş, 2010: 12).
- Gıda Sepeti Yaklaşımı: bu yaklaşımda bireylerin yaşamsal faaliyetleri adına yeter seviyedeki temel gıdalardan oluşan gıda sepeti ekonomik değeri ya da bir insanın alması gerektiği asgari kalori düzeyi adına gereken tüketim harcamaları dikkate alınmaktadır (Arabacı,2015:184). Belirlenen gıda esaslı yoksulluk çizgisi sınır baz alınmaktadır. Bu sınır aracılığı ile gıda yoksulluğu ölçülmekle birlikte gıda yoksulları tespit edilmektedir (Kabaş, 2011:215).

Mutlak yoksulluk sınırı yönetiminde eksik olan bir bölümde toplumda nüfusun tamamı adına aynı kalorinin esas alınmasıdır. Oysa aynı ortamda yaşayan aile üyeleri dahi birbirinden farklı kalori ihtiyacı duymaktadır. Örneğin cinsiyet, yaş ve meslek gibi faktörlerde bireylerde gerek duyulan kalori düzeyini etkilemektedir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 63).

1.2.1.2. Göreli Yoksulluk

Bireylerin yaşamsal faaliyetleri, içerisinde bulunduğu toplum ile karşılaştırıldığında, sahip olunan asgari yaşam şartları altında olması durumunda göreli yoksulluk olarak adlandırılmaktadır. Göreli yoksulluk toplumda refah seviyesinin belirli oranda altında kaldığı durumu ifade etmektedir (Kömürcü, 2014: 9). Toplumda genel olarak belirlenen düzeyin altında harcama ve gelir seviyesine sahip

bireyler görelî yoksul olarak kabul edilmektedir (Altay, 2005:159). Birey, görelî yoksullukta sosyal açıdan bir varlık olarak kabul edilmektedir. Mutlak yoksulluktan farklı olarak gelişmek yönündeki ülkelerden ziyade gelişmiş ülkelerde görülmektedir (Arabacı, 2015:185). Ayrıca gelirden tam anlamıyla yoksun bulunan yoksullardan farklı olarak görelî yoksulluk, dar gelire sahip gelir yoksulu olan bireyler anlamına gelir (Kule ve Es, 2005:264).

1.2.1.3. Sübjektif Yoksulluk – Objektif Yoksulluk

Öznel veya diğeri adıyla sübjektif yoksulluk, bireyin kişisel düşüncelerinden farklı olarak bir tür nesnel ölçütler geliştirmesinden ziyade, bireylerin kendilerini yoksul olarak tanımlayıp tanımlamadıkları değerlendirilmektedir (Topgöl, 2013:280). Bireyler, kendileri adına nelerin daha iyi ve önemli olduğuna karar verme vasfına sahip olmadığı durum dikkate alınarak anketler uygulanmaktadır. Uygulanan anketlerde belirtilen cevaplar aracılığı ile bireylerin temel gereksinimlerinin karşılanabilmesi adına gereken asgari gelir seviyesi tespit edilmektedir (Yayla, 2018:7).

Öznel yoksullukta olumlu ve olumsuz özellikler bulunabilmektedir. Örneğin birey kendine yönelik kişisel durumu sosyo ekonomik çevre içinde algılaması ve minimum gelir tahmininde bulunması olumlu özellikler arasında yer almaktadır. Diğeri bir ifade ile yoksulluk sınırı tespitinde sadece birey dikkate alınmaktadır. Olumsuz olarak değerlendirilebilecek özellik ise gelir-gider anketlerinde sağlıklı içeriğe, her topluma uymayan, karşılaştırmanın yapılamadığı, bireyin düşünce ve yaşayış farklılıklarına bağlı olarak yoksullukla ilgili minimum gelir seviyesinin tespit edilememesidir (Aytaç ve Hatipler, 2013).

Objektif yoksulluk veya Refah yaklaşımı olarak adlandırılan yaklaşım ise yoksulluğun tanımında, yoksulluğu nelerin oluşturduğu ve bireyleri yoksulluktan kurtarma adına neler gerektiğine yönelik önceden tespit edilen değerlendirmeler yer almaktadır (Sam, 2008).

Bu yaklaşıma yönelik araştırmalar, bireyde bakış açılarına yer verilmesi sebebiyle oldukça önem taşımaktadır (Güneş, 2016). Objektif yoksulluk, bireylerin

gelirleri ile günlük alımları gerekli kalori değerleri gibi parametreler ölçülmektedir. Bireylerin yoksulluktan kurtarılmasına yönelik önlemlerin belirlenmesinde bu ölçütler dikkate alınmaktadır (Yayla, 2018).

1.2.1.4. Gelir Yoksulluğu

İnsan yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmesi adına ekonomik gelire ihtiyaç duymaktadır. Bireylerde yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesi veya asgari yaşam şartlarını karşılayabilme adına birey ya da aile hakkında gereksinim duyulan temel gereksinimlerin karşılanması açısından yeterli gelirin kazanılamaması gelir yoksulluğu olarak adlandırılmaktadır. Gelir yoksulluğunun bilinen bir diğer adı da “Yoksulluk Sınırı”dır (Topgöl, 2013:281).

1.2.1.5. Çalışan Yoksulluk

Bireyler ekonomik gelir elde etme adına çalışma yaşamında yer alabilmektedir. Ancak bireylerin çalıştığı halde elde ettiği gelirin temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamaması durumları çalışan yoksulluk olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir ifade ile yoksul hanede yaşayan kesim olarak ifade edilebilir. Bireyin kendisi tarafından elde edilen gelirden farklı olarak hane halkı toplam geliri ile hanede yaşayanların sayısı esas alınarak belirlenmektedir (Yayla, 2018).

Önceki yıllarda personellere yönelik sunulan ücretler tatmin edici düzeydeydi. Günümüze geldiğinde ise çalışanların ücretleri esnek bir yapıya dönüşmesi ve çoğunlukla negatif yönde eğilim göstermesi, personellerin aldığı ücretler ile temel yaşam ihtiyaçlarını karşılayamaması söz konusu olmuştur. Aldıkları ücretler ile temel ihtiyaçlarını karşılayamayan bireyler, yeni bir yoksulluk türü olan çalışan yoksulluk kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Kesgin, 2011).

1.2.1.6. İnsani Yoksulluk

Görel ve mutlak yoksulluk türleri, bireylerde yoksulluğa yönelik durumu ortaya koymada tam anlamıyla yeterli olmaması ve insani kapasiteye yer vermemesi sebebi ile bir diğer yoksulluk türü olan insani yoksulluğun oluşmasına sebep olmuştur (Topgöl, 2013:281).

BM Kalkınma Ajansı'nın tanımladığı insani yoksulluk diğer türlere göre yeni ve güncel bir yoksulluk ölçütüdür. Gelir yoksulluğu bireylerde yaşamın sürdürülebilmesi adına gerekli satın alma gücünden yoksun olması olarak ifade edilir. İnsani yoksulluk ise, bireylerde insanca yaşam hak ve olanaklarına sahip olmama-olamamayı ifade etmektedir (Ak, 2016:302). İnsani yoksulluk durumu üç ölçüte göre belirlenmektedir:

1. Yaşam süresi: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'na göre 40 yaş altı hayat süresi insani yoksulluk temel kriter olarak belirlenmiştir.
2. Eğitim: Yetişkinlerdeki okumayı ve yazmayı bilme oranları insani bakımdan yoksullukta önemli bir kriter olarak görülmektedir (Aktan, 2002).
3. Sosyal ve ekonomik durumlar: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'na göre sağlıklı olarak içilebilecek olan içilecek olan sulara sahip olamayan nüfusun yüzde oranı, sağlıkla ilgili olanaklarından yoksunluk çeken nüfusun yüzde oranı ve 5 yaş altı yetersiz beslenen nüfus yüzde oranı gibi veriler temel kriterlerdir (Altıparmak, 2008).

1.2.1.7. Kırsal Yoksulluk – Kentsel Yoksulluk

Tarımdaki emeğin insan ihtiyaçlarını karşılamaması kırsal yoksulluk olarak adlandırılmaktadır. Özellikle ülke veya bölge içinde siyasi sorunlar ve/veya iç çatışmalar bu yoksulluk türünü daha da artırabilir (Oktik, 2008). Bu artış tarımsal üretim ile ters orantılıdır. Kırsal yoksulluk özellikle tarımla geçinen nüfusu açık/gizli işsizliğe itmektedir (Ak, 2016). Kentsel yoksulluğun nedenleri şöyle sıralanabilir: İşsizlik, hayat pahalılığı, temel ihtiyaçlara karşın sabit gelir, ücretsiz izinler, geçici işten çıkarmalar, ikamet sorunları, eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanamama, aile içi sorunlar ve psikolojik sorunlardır. Kent nüfusunun artmasıyla birlikte vasıfsız çalışanların yanı sıra vasıflı çalışanların da işsizlik nedeniyle kent yoksulluğuna maruz kalmaktadır (Aytaç ve İlhan, 2013).

1.2.1.8. Geçici Yoksulluk – Kronik Yoksulluk

Çoğunlukla kriz dönemlerinde kendini gösteren ve insanların hayat rutinlerini dönemselsel olarak oluşan dalgalanmaların sonucunda olan yoksulluğa geçici yoksulluk denilir. Gelir seviyesi ortalamasının üzerinde olanı daha fazla etkilemektedir (Yayla, 2018). Yoksulluk durumunun zaman içerisinde belli seviyede kalması ve sürekli hale gelmesi durumu kronik yoksulluk olarak tanımlanmaktadır. Kronik yoksulluk sadece ekonomik hakların kaybı değil aynı zamanda uzun süreli ve kuşaktan kuşağa aktarılan yoksulluk olarak dikkat çekmektedir (Türk, 2014).

1.2.2. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluk kavramını birden çok boyutu bulunmaktadır. Buna dayalı olarak yoksulluğun nedenlerini açıklamak da kolay olmamaktadır. Yoksulluğun nedenleri alt başlıklarda değerlendirilmesi kavram bakımından yerinde olacaktır (Can, 2017).

1.2.2.1. Gelir Dağılımı Eşitsizlikleri

Yoksulluğun en önemli nedeni gelir dağılımındaki adaletsizliklerdir. Bu bakımdan gelir eşitsizliğine sebebiyet veren tüm unsurlar bir taraftan yoksulluğun nedenleri olarak gösterilebilir (Arabacı, 2015). Belli bir toprak parçasının tamamında veya belli bölgelerinde görülebilen gelir adaletsizliği yoksulluğun artmasına neden olmaktadır. Gelir dağılımında bireylere sorulan sorular “ne kazandığı” ile “nasıl kazandığı” arasındaki fark gelir dağılımı eşitsizliğinin dair ipucu verebilmektedir (Kabaş, 2011).

1.2.2.2. Hane Halkı Büyüklüğü ve Yapısı

Ailedeki bireylerinin sayısının artması kişi başına düşen tüketimi artırdığı için yoksulluk riskini de artırmaktadır. Diğer taraftan hane halkı sayısı ile beraber aile yapısının ne olduğu da önemli bir risk unsuru olarak durmaktadır. Söz gelimi özellikle tek ebeveynli, yaşlı veya ailenin reisinin kadın olduğu ailelerin yoksulluk riskinin daha yüksek olduğu araştırmalarda ortaya konulmuştur (Arabacı, 2015).

1.2.2.3. Emek Piyasasına Bağlı Nedenler

İşsizlik söz konusu olduğunda, üretimdeki tek insanlarla ilişkili faktör olan emek ile ilgili bir durum ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla işsizlik ile yoksulluk arasında yakın bir bağ vardır (Gündüz, 2006). Yoksulluk tanım olarak incelediğinde ve bu tanımın içerisine giren kitle göz önüne alındığında genel olarak bu kişilerin, işgücü piyasalarında düzenli bir işlerinin olmadığı, işsizler içerisinde oldukları veya istihdamdaki eksikliklerle ilgili problemlerle yüz yüze kaldıklarını söyleyebiliriz. Bundan dolayı işsizliğin olduğu yerlerde yoksulluk problemi kaçınılmaz olarak karşımıza çıkmaktadır (Yücel, 2005). 1970’li yıllarda birçok gelişmiş ülkede yaşanan ekonomik kriz, sürekli olarak artan rekabetinde etkisiyle çalışanların ücretleri üzerinde bir baskı oluşturmuştur. Bu durum vasıfsız işçilerin durumlarını kötüleştirmiştir (Arabacı, 2015).

1.2.2.4. Enflasyon

Enflasyonun yükselmesine bağlı olarak, belli geliri olan bireylerin satın alma güçleri azalır ve doğal olarak refah düzeyleri düşer. Gelirlerinin önemli bir kısmını temel ihtiyaçlarına harcayan ve ihtiyaçlarını ancak giderebilen aileler fiyat düzeylerinin yükselmesi sonucunda ihtiyaçlarını eskisi gibi karşılayabilmelerini kaybederek yoksulluk sınıfına girebilirler (Arabacı, 2015). Enflasyonun yüksek olması zenginlerden öte yoksullara büyük zarar vermektedir. Çünkü geliri yüksek olanlar enflasyona karşı kendilerini geliri düşük olanlara göre daha iyi koruyabilirler. Geliri yüksek olanlar kendilerini enflasyona karşı koruyabilecek mali kaynaklara sahiptirler, ancak yoksullar paralarının büyüen çoğunluğunu nakit olarak tutmalarından dolayı enflasyon karşısında sürekli olarak kayıp vermektedirler (Kabaş, 2010).

1.2.2.5. Demografik Yapıdaki Değişim

Gelir dağılımını etkileyen önemli nedenlerden biriside demografik yapıdaki değişimlerdir. Bu durum özellikle gelişmekte olan ülkelerde önemli bir sorundur. Bu nedenle gelir dağılımında eşitsizlikler daha fazla görülebilmektedir. Diğer taraftan

demografik yapı gelişmiş ülkelerde daha sabit olduğu için gelir dağılımında eşitliklere daha az rastlanılır (Şenkal, 2007).

1.2.2.6. Silahlanma ve Savaşlar

Dünya tarihine bakıldığında şiddet ve savaşlar sıkça rastlanmaktadır. Şiddetin en yoğun yaşandığı biçimi ise savaşlardır. İnsan hayatını doğrudan hedefleyen savaşlar, bunun yanı sıra kültürel varlıkları ve doğayı da hedef almaktadır. Savaşa giren her toprak parçasında doğrudan ve dolaylı olarak yoksulluk ya görülmekte ya da varsa şiddeti artırmaktadır (Helvacı, 2002). Çeşitli nedenler dolayısıyla savaşa giren devletlerin askeri harcamaları önemli rakamlara ulaşabilmektedir. Dünya ölçeğinde değerlendirildiğinde, sivil hayata hiçbir yararı olmayan savaşlar askeri silahlanmaya yönelik büyük oranda harcamalar yapılırken, çoğu ülkede temel insani ihtiyaçların bile karşılanamadığını görmekteyiz (Köylü, 2002). Günümüz dünyasında gerçekleşen savaşlar eskisine oranla sadece askerler arasında yapılmamaktadır. Günümüzde gerçekleşen savaşlar, silah teknolojisinin gelişmesiyle tahribatı daha fazladır. Önceden savaşlarda sadece askerler arasında olurken bugün gerçekleşen savaşlarda kadın, çocuk ve siviller de önemli derecede etkilenmektedir (Köylü, 2002).

1.2.2.7. Sosyal Dışlanma

Bireylerin birtakım nedenlerden dolayı içinde yaşadıkları sosyal hayatın dışında kalmaları ve buna bağlı olarak toplumsal, ekonomik ve siyasal haklarını kullanamaması olarak tanımlanmaktadır. Yoksullukla iç içe geçen sosyal dışlanma kavramı işsizlik, gelir yetersizliği vb. ekonomik yoksunluklar, yaş ve cinsiyet gibi kişisel nedenler, siyasi haklardan yararlanamama ve sonucunda siyasi karar alma mekanizmalarında yer edinememe sonucu sosyal dışlanmayı getirmiştir (Yayla, 2018).

1.2.2.8. Diğer Faktörler

Makro ölçekli, olağan dışı gelişmeler (Ülke İçinde Yaşanan Kargaşalar, Salgın Hastalıklar, Savaşlar, Doğal Afetler, vb.) yoksulluğu arttırdığı gibi, bireysel veya hane halkı açısından yaşamını sürdüren aile reisinin vefat etmesi gibi negatif olaylar da yoksulluğa neden olmaktadır (Arabacı, 2015).

Yoksulluk, toplumda ciddi bir çoğunluğu oluşturan insanların yaşamına ve yaşam kalitesine etkide bulunan, hak ihlallerine yol açan, eşitsizlik boyutuyla önemli oranda neden ve sonuç ilişkisini içerisinde barındıran çok boyutlu bir problem olarak varlığını devam ettirmektedir. Yoksulluğun insan hayatında meydana getirdiği maddi ve manevi tahribat, insanların toplumun saygın ve onurlu bir üyesi olarak varlıklarını sürdürmelerini de olanaksız kılmaktadır (Atatanır, 2016). Yoksulluk olgusu ile ortaya çıkan çaresizlik, güçsüzlük, bir başkasına muhtaçlık, toplumsal alana yeterince katılamama, kişisel güvenlik ve çevresel etmenler bağlamında karşılaştığı yetersizlikler bireyin kendini gerçekleştirme ve geliştirmesine imkân tanıyan hakların yokluğunu da ifade eder. Yoksulluk nedeniyle kimlik bunalımı yaşayan, kendini gerçekleştirememesi sebebiyle kaygı düzeyi artan insanın aslında en temel insan hakkı olan toplumda kendisi olarak kabul edilme ve birey olma hakkı ihlal edilmiş olmaktadır (Koray ve Alev, 2002; Bilgili ve Altan, 2003).

Uluslararası Sosyal Hizmet Çalışanları Federasyonu (IFSW) Genel Kurulu ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) Genel Kurulu tarafından Temmuz 2014'te yapılan tanıma göre; “Sosyal hizmet, toplumsal gelişimi ve değişimi, insanların güçlendirilmesini ve sosyal uyumlarını, özgürleşmelerini destekleyen akademik bir disiplin ve uygulamalı bir meslektir. Sosyal adaletin bir gereği olarak, kolektif sorumluluk, insan hakları ve çeşitliliklere saygı sosyal çalışmalar içerisinde merkezi konumda bulunmaktadır. Sosyal bilimler, sosyal çalışma teorileri, yerli bilgi ve beşeri bilimler, sosyal çalışmalarla desteklenmektedir. İnsanları ve yapıları yaşam mücadelelerini ele almak ve refahı arttırmak için kullanır” (IFSW, 2019). Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu’nca 1992 yılında yapılan 134 numaralı oturumunda yoksulluğun “insan onurunun ihlali” ve yaşam hakkına yönelik tehdit oluşturduğu kabul edilmiştir (Şahin Taşgın, 2017).

Sosyal hizmet, sosyal hizmet faaliyetlerini yürüten kuruluşların hizmet sundukları grupların özelliklerine bakıldığında açıkça görülebildiği gibi toplumda kimi kesimlerin insan haklarının korunması ve insanların kendilerini gerçekleştirmelerinde daha fazla desteğe ihtiyaç duymaları sebebiyle ortaya çıkmıştır. Sosyal hizmet, hem insan hakları bağlamında hem de sosyal adaleti gerçekleştirmeyi hedefleyen bir mesleki disiplin olarak içinde yaşanılan toplumun sosyo-ekonomik düzeninin meydana

getirdiği sorunlar hakkında çalışmalar yürütür. Mracaatılarının çoğunluğunun yoksulluk ve buna bağlı sorunlar sebebiyle yardım talep eden kişilerden oluşması yoksullarla çalışan bir meslek olarak tabir edilmesine yol açmaktadır. Elbette bu tabir yanlış değildir ancak asıl dikkat edilmesi gereken nokta sosyal hizmet uzmanının hak savunuculuğu rolüyle mesleki çalışmalarını yürütürken yoksul kişilerin insan haklarını koruması ve sosyal adaletten yararlanmalarını sağlamasıdır (şahin Tařđın, 2017; Küçükkaraca, 2013).

Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW) Etik Kodlar kitabında sosyal hizmet uzmanları çeşitli rollerle tanımlanmıştır, bunlardan ikisi savunucu ve aracı rolleridir. Savunuculuk, “bir ya da daha fazla birey, topluluk ya da grup adına, sosyal adaletin sağlanması veya koruması amacıyla doğrudan savunma, destekleme, temsil etme, müdahil olma veya bir dizi eylem hakkında tavsiyelerde bulunma eylemi” biçiminde ifade edilmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının “kurumlarının dhilinde ve haricinde gerekli kaynakların mracaatılarının ihtiyaçlarını karşılaması ve kaynakların paylaşımında tüm müracaatçılar için açık ve adil bir yöntem izlenmesi” gerektiği belirtilmektedir. Sosyal hizmet uzmanının bir diğer rolü de aracı rolüdür. Sosyal hizmet uzmanı, müracaatçılar ile toplumsal kaynaklar arasında bağlantı kurarak aracı rolünü yerine getirir ve toplumda dezavantajlı konumda bulunan kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasına ve güçlenmesine katkıda bulunur (Sheafor ve Horejsi, 2015).

Başta İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi olmak üzere birçok uluslararası ve ulusal belgenin kabul, hiç şüphesiz insan haklarının, dünyanın hangi bölgesinde yaşamını sürdürürse sürdürsün her insan için geçerli olduğu yönündedir. Sosyal hizmet disiplininin ve mesleğinin temelinde insan hakları anlayışı bulunmaktadır. Bu bakımdan her müracaatçının, insan olmasından dolayı bazı temel hakları bulunmaktadır. Sosyal hizmet mesleği, bu temel hakları çalışmalarında yol gösterici olarak kabul ederek yaptđđı çalışmalarla toplumun tüm bireyleri arasında sosyal adaletin ve eşitliğin gerçekleştirilmesini, bu sayede toplumun yaşam kalitesinin artırılmasını hedefler (İçağasıoğlu oban, 2007).

Bu bakımdan biyo-psikososyal boyutuyla bireyin bütünlüğü ve çevresiyle olan etkileşimi ile bu etkileşimde meydana gelebilecek ihtiyaç ve sorunları ele alan sosyal hizmet uygulamasının temel amacı, toplumdaki bireylerin sağlıklı yaşam sürdürebilmeleri, yeterli olanaklara kavuşabilmeleri ve sosyal açıdan daha etkin olabilmelerine yardımcı olmak ve onurlu bir yaşam sürdüren bireyler haline gelmelerini sağlamaktır (Alptekin, 2016).

İKİNCİ BÖLÜM

2. 1. Aile Kavramı

Yaşam şekilleri, toplumlara göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığın temelinde; ekonomik düzen, dini inanışlar, gelenek görenek, eğitim gibi unsurlar yer almaktadır. Toplumsal hayat içerisinde en küçük kurumu aile olarak görülmektedir (Güler vd., 1992). Aile kurumunun çağlar boyunca toplumu bir arada tutan yapısının bu durumu oluşturduğu düşünülmektedir.

Aile, bireylerin duygusal ve fizyolojik gelişiminin sağlanmasında ve bireylerin topluma uyum sağlamasında başat bir role sahiptir. Aile kurumu bireylerin ruhsal bir bütünlüğe ulaşmasında, dil gelişiminde ve manevi gelişim bireyleri destekleyen önemli bir güçtür. Aynı zaman toplumsal düzen ve barışın sağlanmasında aile önemli bir konumdadır (Karaca, 2010).

Geçmişten bu yana aile kurumu tarihsel zaman içerisinde değişim ve dönüşümlere uğramıştır (Çetin, 2013). Her ne kadar değişimler bazen olumsuz olsa da ailenin bireyleri üzerindeki psikolojik ve biyolojik görevleri yadsınamaz. Geleneksel ailelerde birey sayısı fazlayken zaman geçtikçe çekirdek aileye dönüşümler artmış ve haliyle birey sayıları azalmıştır. Ancak tüm bu yaşananlara karşın tarihsel süreç içerisinde aile yapısı, boyutu ve görevlerinde değişiklikler olsa da ailenin biyolojik ve psikolojik fonksiyonları devam etmektedir (Kır, 2015). Toplum içerisinde bazı birey ve gruplar aile kurumunu sorgulayarak bireyleri etkileyerek onların aile kurma motivasyonlarını düşürmektedirler. Bu düşünüşe neden olarak sanayi toplumu yapısı ve modern toplum sorunlarının bireylerde oluşturduğu stres ve kaygılar olduğu ileri sürülebilir (Aslan, 2001).

2.2. Aile Tanımı

Tarihsel süreç içerisinde toplum içerisinde en küçük birim olarak görülen aile toplumsal normların aktarılmasında önemli rol oynamıştır ve bu rolünü sürdürmeye devam etmektedir. Ancak bu önemli role sahip oluş aile tanımlamada bazı zorluklar yaşanmasına neden olmuştur. Dünyada birçok toplum yaşamakta ve bu toplumların

yapı birimleri olan aileler bulunmaktadır. Dolayısıyla dünya ölçeğinde bu kadar farklı inanca, dil, din ve kültüre sahip toplumlar olduğu için aile tanımını da evrensel düzeyde yapmak zordur (Canatan ve Yıldırım, 2011).

Her toplum bir aile tanımı yapacağına göre toplumlar üstü bir örgüt olan Dünya aile örgütü (WFO) aileyi şöyle tanımlamıştır: “Toplumun temel birimi”dir. (worldfamilyorganization.com, 2018). Aile bireyelerine göre aile tanımları farklılaşabilmektedir. Bilimsel araştırmalarda çoğunlukla iki temel aile tipinden söz edilmektedir. Bunlardan ilki annenin, babanın ve çocukların olduğu çekirdek aile; ikincisi ise ifade edilen bu çekirdek aile ile birlikte bir akrabalık ya da kan bağı olan kişilerin birlikte yaşam sürdürdüğü geleneksel aile olarak ifade edilebilir (Kongar, 2018). Son yıllarda ailenin parçalanmaya başlamasıyla beraber “çözülen aile” terimi kullanılmaya başlanmış ve “yeni aile tipi” denen bir kavram aile yapısına girmiştir.

Aile çoğunlukla, ortak bir mekanda yaşayan anne, baba ve çocuklar topluluğu olarak kabul edilir. Ailede herkesin rolleri ve sorumlulukları vardır ve bunlar bellidir (Doğan, 2005). Büyük sosyolog Ziya Gökalp aileyi; toplumsal kurumların en eskisi olarak, milletin birliği ve dirliğinin tek sağlayıcısının evlilik kurumu olarak ifade etmiştir. Gökalp’e göre Türk ailesi üçe ayrılır. Bunlar; maderi aile (ana ailesi), asabevi aile (erkek çocuklar ve baba tarafından gelen akrabalıkla oluşan aile) ve pederi (baba) ailesidir (Gökalp, 1980). Gökalp’in 1924 yılında vefat ettiği (Gürsoy ve Çapcıoğlu, 2006) göz önünde bulundurulduğunda cumhuriyetin ilk yıllarına doğru giden süreçte günümüzdeki geleneksel aileden de uzak; baba soyu ve anne soyu etrafında şekillenmiş bir yapıyla karşılaştığı görülmektedir. Bu açıdan ülkemizde aile yapısının dönüşümüne baktığımızda Türkiye’de çekirdek ailelerin ve dağılmış ailelerin daha çok yaygınlaştığı, geniş ailelerin ise yaygınlığının azaldığı görülmektedir.

Ülkemizde dağılan ailelerin oranına bakıldığı zaman, son 40-45 yıl göz önüne alındığında artış göstererek, geniş ailelerden (%13) daha fazla bir orana %18’e ulaşmıştır. Zamanımızda %70 seviyelerinde bulunan çekirdek aile oranı, 1960’lı ve 1970’li yıllarda %58 ile %60 seviyelerine ilerlediği görülmektedir. Aile türlerinin oranlarında zaman zaman görülen dalgalanmaları göz ardı edecek olursak, genel itibarıyla çekirdek aile (%11) ve dağılmış aile (%58) oranlarının arttığı; geniş ailelerin

oranının (%13) olarak azalış gösterdiği görülmektedir. Çalışmada; ülkemizdeki çekirdek ailelerin oranındaki yükselişin, çocuksuz olan çekirdek ailelerdeki orandaki yükselişten kaynaklandığı ifade edilebilir. Yalnızca eşlerden meydana gelen bu aile türündeki yükseliş, ülkemizdeki evlilik içi doğurganlığın ertelenmesiyle açıklanmıştır. Yaşam beklentisinin artması yönündeki değişimin de bu sonucu etkilediğini belirtilmiştir. Ayrıca ülkemizdeki bir ya da iki çocuğa sahip olan çekirdek ailelerinin oranının hızlı bir şekilde arttığı, üç ya da daha çok çocuğa sahip olan ailelerin de önemli bir ölçüde azaldığı tespit edilmiştir (Koç, 2014).

Geleneksel geniş aileden, çekirdek aileye ve yeni aile tiplerine hızlı bir dönüşümün görüldüğü ülkemizde, batı toplumlarından daha farklı bir çekirdek aile yapısı karşımıza çıkmaktadır. Zaman zaman köyden gelen bir akrabanın, bir yakının çekirdek aileye eşlik edebildiği, çocuk bakımı için büyüklerden alınan destekle çekirdek ailelerin büyüdüğü görülmektedir. Ülkemiz şartlarındaki çekirdek ailenin, içinden çıktığı ve köklerinin bulunduğu geniş aile ile ilişkilerinin hala devam ettiği gözlemlenmektedir. Bu açıdan ülkemizdeki çekirdek ailenin, bir geçiş döneminde olduğu söylenebilir (Sarı, 2013).

Evlilik dinamikleri açısından oldukça hızlı bir değişimin yaşandığı ülkemizde; geleneksel değerler ve ailenin evlilikteki önemi, çalışmalarda dikkat çekicidir. Türkiye’de evlenmeyi düşünen kişilerde en çok dikkate alınan sosyal özellik aile yapılarındaki benzerliktir. Ülkemizde eğitim, iş, fiziksel özellikler ve gelir gibi bireysel niteliklerden daha ziyade, ailelerin aralarındaki uyum evlilik için çok daha önemli görülmektedir. Her beş kişiden biri, akraba çevresinden evlenmektedir. Evliliklerin %70’i hemşeriler arasındadır. Beklenilenin aksine geleneksel törenler azalmamakta yerini çağın getirilerine göre yeniden yorumlanan kutlamalara bırakmaktadır (Beşpınar, 2014).

Kağıtçıbaşı çalışmasında, 2000’li yıllarla beraber ülkemizdeki şehirleşmiş nüfusta maddi açıdan bağımlı olan ailelerin yerini, psikolojik olarak karşılıklı bağlı ailelerin almaya başladığını belirtmiştir. “Bağımlı Aile Modeli” ve “Karşılıklı Bağlı Aile Modeli” olarak ifade edilen bu kavramlar ülkemizde, batıdaki benzer aile modellerinden daha farklı olarak görülmektedir. Karşılıklı bağlı ailelik kavramı;

batıdaki bağımsız aile yapısından ve geleneksel tarım toplumunun ürettiği bağlı ailelerden farklı bir yapıdadır. Karşılıklı bağlı ailelerde; bireyleşme ve buna paralel olarak ayrışma süreci yerine, aile içi güçlü ve samimi bağlar devam etmektedir. Bu yeni model de Türkiye'deki aile dönüşümündeki özgünlüğü açıklayıcı bir noktadadır (Kağıtçıbaşı, 2013).

2.3. Aile Çeşitleri

2.3.1. Geleneksel Aile

Farklı kaynaklarda “geniş aile” olarak da karşımıza çıkabilen geleneksel aile; eski devirlerden beri evrensel ve karakteristik bir özellik taşımaktadır (Güler vd., 1992). Bu aile türü daha çok tarıma dayalı bir ekonomide ortaya çıkmaktadır. Tarımsal ekonomilerin gereksinim duydukları insan gücüne, geniş ailelerin çok fazla çocuğa sahip olmaları ve çok bireyli yapısı kaynaklık etmektedir. Geleneksel aileler, büyükanne ve büyük babayla onların çocukları ve torunlarının hep birlikte tek çatı altında yaşamalarını sürdürdükleri aile çeşididir (Karaca, 2010). Geleneksel aile, geleneksel toplumlarla özdeşleşmiş bir aile tipidir. Geleneksel aileler denildiği zaman daha çok mahrem, geniş, çok işlevli, dayanışması, kendine has özellikleri olan, akrabalık ilişkilerinin ve bağlarının güçlü olduğu bir toplumsal yapı akıllara gelmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2011).

Geleneksel ailede gelenek ve göreneklere bağlılık temel kuraldır. Birçok üyesi bulunan, akrabalık bağlarıyla varlığını sürdüren, kan bağı ön planda olan bir aile çeşididir (Akyüz, 2018). Geleneksel aile, üyelerini ekonomik anlamda korur. Aile fertlerinin statü kazanmasına yardım eder. Geleneksel ailede birey, toplumun kültürünü, mesleki bilgilerini aile içinde edinir. Geleneksel ailede genellikle bir ya da birkaç kişi geçim sorumluluğunu alır. Aile üyelerinin geri kalanı maddi sorumluluktan uzak yaşamaktadır. Bu durum geleneksel aileye bir takım eleştiriler getirilmesine neden olmuştur. Kongar, geleneksel ailenin bireylerinin çalışma arzusunun köreldiğini, bu sebeple toplumsal hareketliliğin, çeşitliliğin, üretimin azaldığını iddia etmektedir. Geleneksel aile bir yandan farklı üretim kollarında bir takım çeşitlenmenin önüne

geçse de üyelerine sosyal destek, sermaye sağlama, borç verme gibi faydalar sağlamaktadır (Kongar, 2018).

2.3.2. Çekirdek Aile

Geleneksel toplumların yanı sıra teknolojinin gelişmesiyle beraber modern toplumlarda çekirdek aileye bir geçiş söz konusu olmuştur. Bunun yaşanmasında köyden kentlere olan göç ve kentin cazibesi aileleri çekirdek aile olmaya sürüklemiştir. Diğer taraftan kente göç ederek “çekirdek aile” kimliğinde olana ancak geleneksel aile özelliklerini de devam ettirmek isteyen aile tipleri de bulunmaktadır. “Çekirdek aile” kavramını ilk ortaya atan araştırmacı Murdock olmuştur. Ona göre çekirdek aile şöyledir: Anne, baba ve çocuklara ek olarak, bir ya da birkaç kişinin de onlara eşlik edebileceği bir aile yapısıdır (Murdock, 1949). Bu kavramın ilk kez kullanıldığı 1949’dan beri kavram günümüze yakın bu tanımından uzaklaşmıştır. Günümüzde çekirdek aileler de anneden, babadan ve çocuklardan oluşmaktadır (Canatar vd., 2011). Başka bir ifadeyle anneden, babadan ve evlenmemiş çocuklardan meydana gelen ailelere çekirdek aile denilmektedir (Karaca, 2010).

Çekirdek ailenin en karakteristik özelliği “ekonomik özgürlük” tür. Dolayısıyla bu aile tipinde özgürlükler önemli yer tutmaktadır. Örneğin, istediği yerden konutunu seçerek ikamet eylemi, bu aile tipine özgüdür (Kongar, 2018). Ekonomik koşullar ve çalışma hayatı, çekirdek ailenin oluşmasını ve devamlılığını sağlamaktadır. Ekonomik anlamda geleneksel ailede geçim durumu, aile fertlerinden bir veya bir kaçını üzerinde olduğu sistem, çekirdek ailede yerini tüm fertlere bırakmıştır. Sosyal açıdan geleneksel ailede, geçim yükünün üstlenilmemesi bireylerin karar verme süreçlerini de etkilemektedir. Bunun tam tersi olarak çekirdek ailede, anne ve baba çalıştığı için iş icabı şehir değiştirme, göç etme ya da çalışma, istenilen şekilde birikim yapma isteği çekirdek aileyi oluşturan temel taşlar olarak görülmektedir. Çekirdek aileyi oluşturma adına da kilit noktadadır. Çekirdek aile işlev konusunda geleneksel aileye göre daha sınırlı yapıya sahiptir. Geleneksel ailenin toplumsal desteğe dayalı yapısı ve diğer işlevleri, çekirdek ailede rastlanılmamaktadır. Çocuk dünyaya getirme istekliliği ve psikolojik açıdan doyuma ulaşma, çekirdek ailelerin önde gelen iki önemli fonksiyonudur (Karaca, 2010).

2.3.3. Yeni Aile

Günümüze yaklaşıldığında geleneksel geniş aile ile çekirdek aile haricinde toplumsal hayat içerisinde de farklı aile tipleri bulunmaktadır. Bu süreç bir dönüşüme sahne olmuştur. Nasıl ki geleneksel geniş ailelerin çözümleri modern bakımdan çekirdek aileleri medyana getirmişse, çekirdek ailelerin çözümleri de yeni aile tipini meydana getirmiştir. Aslında burada geleneksel, çekirdek aile ve yeni aile olarak söylenen aile tipleri çözülmüş olan aile tipleri olarak görülebilir. Hepsi tarihsel zaman içerisinde ailelerin çözülmesiyle oluşmuştur. Zira yeni aile çözülmesinde geleneksel ve çekirdek aile özellikler bulunmayabilir. Sanayileşen toplumlarda aile kurumu geçmişe göre yoğun ilişkilerini daha çözülen ilişkilere bırakmıştır (Kongar, 2018).

Yeni aile tiplerini özellikleri bakımından, tek ebeveyne sahip olan aileler, babası olmayan aileler, beraber yaşamayla oluşan aileler ve üvey aileler olarak sıralanabilir. Yeni aile yapısı geleneksel ve çekirdek aileye göre toplumdaki aile yapısı üzerindeki önemli bir çözülme olduğu söylenebilir. Nitekim küreselleşme ile dünya vatandaşlığı toplumlar üzerinde yayılma alanı bulunca bundan ilk etkilenen toplumun en küçük birimi olan ailelerde gerçekleşmiştir. Aileni parçalanmasında Batı toplumlarında görülen gey aile, tek başına yaşama gibi durumlar diğer toplumların da bu süreçte etkilenmesine neden olmuştur. Bu durumda toplumlar aile yapılarını korumak için kültürleri ile çağdaş dünyanın yeni ailelerine karşı bir mücadele vermek zorunda kalmışlardır. Türk ailesi açısından bakıldığında Batı toplumlarında daha çok görülen bu yeni aile tipine dayanışma, yardımlaşma gibi evliliğin kutsal değerlerini devam ettirmekle beraber kadının anne rolü Türk ailesinde geçerliliğini korumaktadır. Türk toplum yapısı yönünü Batı'ya çevirse de manevi değerlerini özenle korumaya devam ettirmektedir. Bu noktada Türk aile yapısı diğer toplumlar içerisinde özgün yapısını göstermektedir. Türk ailesi batının modernliğini alsada kendi manevi değerlerini korumaya çalışmaktadır. Bu açıdan ailenin dönüşümünde belli bir özgünlüğe ulaştığı söylenebilir (Canatan ve Yıldırım, 2011).

2.4. Aile İşlevleri

Çekirdek aile, kalabalık ve geniş aileler, kabileler, farklı akraba grupları ya da kan bağı olmayan ama bir arada yaşamayı seçen insanlar düşünüldüğünde, ailenin biçiminden çok işlevinin öne çıktığı görülmektedir. Çekirdek ya da kalabalık ailenin, bünyesindeki insanlar için belli başlı bir takım işlevleri sağlaması gerekmektedir. Bunlar; psikolojik işlevler, biyolojik işlevler, toplumsal işlevler, eğitim işlevleri, ekonomik işlevler ve kültürel işlevlerdir (Kır, 2015).

2.4.1. Biyolojik İşlev

Evlilik birliğinde her iki cinsin de temel ihtiyaçları önemli rol oynar. Kadın ve erkek bu temel güdülerini sayesinde birbirine yönelen eğilim içerisindedir (Baymur, 1978). Biyolojik işlevin yerine getirilmesi bakımından evlilik birliği önemli bir gerekliliktir. Dolayısıyla çocuk dünyaya getirmek ve onu yetiştirmek evlilik sonrası oluşan aile kurumunun önemli bir görevi olmaktadır (Özgüven, 2017). İnsanoğlu var olduğundan beri neslini devam ettirmek için aile kurmuş ve devamlılığını sağlamıştır (Acar, 1990).

Aile nüfus artışının ve neslin devamlılığının sağlanmasında hayati bir öneme sahiptir. Hayatın her alanında bir toplumsal düzen ve bu düzeni sağlayan değerler ve kuralları vardır. Birçok toplumda kadın erkek ilişkileri hukuki bir zemin içerisinde evlilik birliği zeminine oturtulmuş. Aksi bir durum toplum tarafından yadırganmaktadır (Bilgili,1993). Aile sosyal bir kurum olması bakımından nüfus kaynağının oluşmasında ve neslin devamlılığının sağlanmasında önemlidir (Tezcan, 2006).

Her doğan çocuk korumaya ve bakıma muhtaçtır. Onun bütün ihtiyaçlarını karşılayarak topluma sağlıklı bireyler olarak gelmesinde ailenin payı çok büyüktür. Savunmasız ve kendi ihtiyaçlarını karşılamayan çocuklar için dünya zorlu bir yerdir. Ancak bu olumsuz şartları üzerine alarak çocuğu koruyup kollayan ve böylece insan varlığının da devamını aile tarafından sağlanmaktadır (Gökçe, 1990). Geleneksel ailede çocuğun bakımı ve korunması çocuğun yetişkinliği sonrası da devam etmektedir.

Günümüzde yetişkinlerin yaşamış olduğu zor ve sıkıntılı durumlar devlet tarafından korunmaktadır (Tezcan, 2006).

2.4.2. Psikolojik İşlev

Aile çocukların biyolojik varlığını korumak ve devam ettirmekle beraber onların sevgi ve saygı gibi psikolojik ihtiyaçlarını da karşılamak zorundadır. Bu noktada aile bünyesinde barındırdığı üyeleriyle tam bir bağlılık içerisinde. Yukarıda da ifade edildiği gibi çocuk dünyaya geldiğinde bakıma muhtaç ve kendi kendine yetecek güçte değildir. Çocuğun fizyolojik ihtiyaçları aile tarafından karşılanmakla birlikte çocuğun sevgi, saygı, sığınma, nazlanma ve benzeri psikolojik gereksinimlerini karşılamak durumundadır. Bu gereksinimlerin karşılanmasında aile bireyleri sorumluluk taşımaktadır (Tezcan, 2006).

Aile bireylerinde sorumluluğun karşılanma biçimi ilerde çocukta sağlıklı bir sosyal bir kişilik oluşturmasında etkili olabilecektir. Aile toplum içinde, sevgi ve güvenliğin merkezi konumundadır. Her doğan çocuk küçük yaşlardan beri sevgi, ilgi ve şefkate muhtaçtır. Bu gereksinimlerin karşılık beklemeden en iyi şekilde karşılanabileceği yer ailedir. Bireydeki özellikle sevgi ihtiyacının öncelikli olarak karşılanabileceği ilk yer ailenin olması en önemli işlevidir (Tezcan, 2006). Sevgi ihtiyacını aile içinde karşılayamayan birey/bireyler toplumsal kişiliklerinin oturması da zorlaşmaktadır (Özgüven, 2017).

2.4.3. Toplumsal İşlev

Toplumlarının temelini aile oluşturmaktadır. Bu nedenle sosyal yapının güçlendirilmesinde ailelere büyük iş düşmektedir. Bireyler sosyal bir varlıktır ve toplumsal yapı içinde bazı rol ve statülere sahiptir. Bu noktada bireye, bu rol ve statüyü kazandırma ilk olarak ailede gerçekleşmektedir (Acar, 1990).

Evlilik birliğiyle kurulan aile, toplumsallığın da bir gereği olmuştur. Toplum içinde yaşama ve normlara uyma önce ailede başlar ve ailenin aşıladığı güven, dayanışma, toplumsal statü, toplumsal paylaşımcılıkla gelişir (Özgüven, 2017). Aile,

aile üyelerinin sevildiği, beğenildiği, sayıldığı ve sosyal güvenliklerinin sağlandığı bir yerdir. Diğer taraftan geçimini sağladığı bir yuvadır (Baymur, 1978).

Çocukların kişilikle ilgili gelişimleri aileden başlamaktadır. Sosyal değer ve kurallar da aile içerisinde öğrenilmektedir. Aile, istendik veya istenmedik bir şekilde çocuklarına, tuvalet eğitimi, cinsiyet rolü, büyüklerine saygı duymayı, küçüklerini sevmeyi ve benzeri gibi birçok bilgiyi öğretilmektedir. Bu dönem, çocuğun ilk sosyalleşme dönemidir (Tezcan, 2006).

İnsanlar sosyal hayat içinde ait olma duygusunu tatmak isterler. Bu duygunun yaşanabileceği ilk yer aile ortamıdır. Ait olma duygusunun ailede kazanılması sosyal ilişkilerin daha sağlıklı kurulmasına yardımcı olmaktadır (Yılmaz, 2004). Aile topluma göre küçük bir birimdir. Bireyin kendini değerli, üstün ve eksiksiz hissetmesi toplumda zor gerçekleştirilebilecek bir durumdur. Oysaki aile içinde birey kendini daha değerli, üstün ve eksiksiz hissetmesini sağlayacak toplumun küçük bir parçasını temsil edebilecektir (Baymur, 1978). Bu noktada aile bireye bir statü kazandırır veya statü kazanmada teşvik edici bir rolü vardır. Ailenin kültürel ve sosyal yapısı, eğitim ve ekonomik seviyesi, aile üyesi olan bireylerin statülerini etkilemektedir.

Bireyler zamanlarının8ı daha iyi planlamayı ve hoşça vakit geçirmeyi ailede öğrenir (Gökçe, 1990). Boş zamanların değerlendirilmesiyle ilgili davranışlar ailede kazanılmaktadır. Böylelikle sosyal yaşamın akışı içerisinde aile üyelerine zamanlarını değerlendirmelerini öğretmektedir (Tezcan, 2006).

2.4.4. Eğitim İşlevi

Çocuklar, biyolojik varlıklar olarak dünyaya gelmektedirler ve aile bu süreçte çocuklarına eğitim ve sosyalleşme sağlayarak bir hayat kazandırlar. Aile çocuğun eğitiminden birincil derecede sorumludur. Çocuk öğrenmeye ailede başlar ve eğitimin temelleri ailede atılır. Alınan bu eğitimle mesleğe yönlendirilir (Gökçe, 1991). Günümüzde seyrek olsa da görülebilen ve ekonomisi avcılık ve toplayıcılığa dayanan ilkel toplumlarda çocuğun eğitim görevi ailededir. Sanayileşen toplumlarda çocukların eğitim görevini her ne kadar devlet üstlense de ailenin verdiği ilk eğitim okul

eğitiminde de yerini korumaktadır. Çocukların eğitimleri eğitim örgütleri ve aile iş birliği çerçevesinde sürdürülmektedir (Erden, 2007).

2.4.5. Kültürel İşlev

Kültür tanım olarak bir toplumun hayat biçimi, maddi ve manevi öğelerinin tümü, kısaca yaşam tecrübelerinin tamamıdır. Kültür, öğrenilen ve yaşam deneyimleri ile oluşan bilgiler bütünüdür. Kültür ve öğeleri birikimli bir şekilde dünya durdukça yeni gelen kuşaklar boyunca devam edecektir. İnsanlar kültürü sözlü ve yazılı olarak birbirlerine aktarırlar (Kır, 2015). Çocukların ilk yaşam deneyimlerini kazandıkları, ana dillerini öğrendikleri, ilk bilgilerini öğrendikleri yer aile olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla kültürlenme süreci ve aktarımında aile toplumun önemli bir kurumudur. Diğer taraftan bir toplumu toplum yapan en önemli şey kültürdür. Kültürün kazanımı ve aktarılmasında en başat rol ailede olduğu için bu durum daha da önem kazanmıştır. Kültürel değerler ve kurallarını yitirmiş toplumların tarih sahnesinden silinmesi kolaydır. Dolayısıyla kültürün taşıyıcısı ve aktarılmasında aile hayati bir öneme sahiptir. Toplumdaki her birey kültürün taşıyıcısı ve temel dinamiğidir. Bu işlevin devam etmesinde aile, toplumsal aidiyet duygusunun ve bağlılığın kazanıldığı yerdir. Zaten toplumun en küçük ve en önemli birimi olarak aile kültürel değerlerin, kuralların yüz yüze aktarıldığı yerdir (Kır, 2015).

2.4.6. Ekonomik İşlev

Ekonomilerde başlıca öğeler, üretim, dağıtım ve tüketimdir. Ailelerin ekonomik işlevleri ise ekonominin temel öğelerinin aile tarafından bireye kazandırılmasıdır. Başka bir deyişle bireyler ekonominin özellikle üretim ve tüketim sürecini aile aracılığıyla öğrenebilmektedir (Kır, 2015). Ekonomik gelişmişliğin farklı olduğu toplumlarda bireylerin aileden öğreneceği ekonomi bilgi ve becerisi farklılaşabilmektedir. Nitekim ekonomisi tarıma dayalı bir toplumda bireyler aileleri aracılığıyla yaşamlarını devam ettirmek için üretim bilgi ve tecrübesini kazanabilmektedir (Erden,1998).

Çoğunlukla geleneksel toplumlarda görülen tarım ekonomisinde bireyler aile hem üretim hem de tüketimin merkezi konumundadır (Ergün, 1994). Günümüzde ise

geleneksel toplumlara göre bireyler kısıtlı bir üretim ve tüketim ekonomisine sahip olsa da ailenin bireyler üzerindeki ekonomik işlevi devam etmektedir.

2.5. Yoksulluğun Aile Üzerine Etkileri

Hızlı ekonomik, sosyal ve yapısal değişiklikler tüm toplumdaki kurumları etkilediği gibi aynı zamanda aile kurumunu da etkisi altına almıştır. Ailelerin yoksullaşmaları, ailelerin toplum içerisindeki konumlarını, aile bütçelerini, rollerini, ev içi sorumluluk dağılımlarını, işgücüne katılma şekillerini, sahip oldukları varlıkların durumunu, toplumsal yaşama katılma eğilimlerini, toplumsal çevreyle olan ilişkilerini etkilemiştir. Ailelerin yoksullaşmaları ile birlikte ailedeki roller ve ilişkiler de değişikliğe uğramaktadır. Aile içerisinde eşler arasındaki ahenk ve uyum bozulmakta, hatta bu durum boşanmaya kadar gidebilmektedir. Ailelerin yoksullaşmaları özellikle toplumun ve ailelerin geleceği konusunda bulunan çocukların uygun ve sağlıklı şartlar altında yetişmelerine büyük ölçüde etki etmektedir. Yoksullukta çocuk işçiliği gündeme gelebilmekte ve çocukların eğitimleri yarıda kalabilmekte veya hiç eğitim alamamalarına neden olabilmektedir (Ersöz, 2003).

Aileler yoksulluğun üstesinden gelebilmek için oluşturdukları yöntemlerin, yoksulların arasında birtakım farklılıklara ve benzerliklere sahip olduğu söylenebilir. Bazı yoksullar yaşam mücadelelerinde bir güvenceye sahip olmadan ya da çok düşük ücretler karşılığında işlerde çalışarak geçinmeye çalışmaktayken bazı yoksullar da alternatif arayışlar içerisine girebilmektedirler. Yoksul ailelerin ayakta kalabilmeleri adına gerçekleştirilen her çeşit tasarruf tedbirleri ve gelir getirici faaliyetler önemlidir (Yusufoğlu ve Kızmaz, 2015).

Yoksul insanlar bakımından sahip oldukları kendi iş güçleri çok önemli bir kaynaktır. Yoksul aile üyelerinin her biri işgücüne gereksinim duymaktadırlar. Yoksul ailelerin ve aile üyelerinin eğitim seviyelerini düşük oluşu ya da eğitimsiz oluşları niteliksiz işgücü olarak görülmelerine neden olmakta ve bundan dolayı da yoksullukları daha artmaktadır. Şiddetli yoksulluk nedeni ile aile üyeleri barınma dahil olmak üzere daha bir çok hizmetten yararlanamamaktadırlar. Yoksulluk nedeniyle kadınlar, yaşlılar, özürlüler ve çocuklar gibi toplum içerisinde özel gruplar arasında yer alanların aile sorunları daha da derinleşebilmektedir. Yoksullukta ölüm oranı da

yüksektir. Özellikle yeterince beslenememe, çocuk ölümleri, devamlı sağlık bozuklukları ve eğitimden eşit bir şekilde faydalanamama yoksulluğun aile ve aile üyeleri üzerindeki etkilerin başında gelmektedir (Kurnaz, 2007).

Toplumlarda çok sık görülen hastalıklara neden olan unsurların başında yoksulluk gelmektedir. Sağlık problemleri ile yoksulluk arasında bağlantı bulunmaktadır. Yoksulluk en başta yetersiz beslenme ve uygunsuz barınma şartları olmak üzere birçok yönden sağlığı olumsuz yönde etkilemektedir. Kişilerin gelir seviyeleri, başta yaşam biçimlerini (yetersiz ve kötü beslenme, madde bağımlılığı, alkol ve tütün kullanımı, fiziki aktivite eksikliği vb.), yaşadıkları çevre (uygunsuz barınma şartları, yetersiz su, havanın kirli oluşu, ulaşım problemleri vb.) ve sağlık hizmetlerine erişimleri bakımından çok önemli bir yere sahiptir. Genel olarak insanların yaşadıkları çevre ile yaşam biçimleri iç içedir. (Pala, 2019).

Yoksulluk, bireylerin yaşam kalitesini ve süresini kısaltmakta ve bireylere hayatları boyunca zararı olmaktadır. Yoksul olanlar daha çok hastalanmakta ve yaşam süreleri daha kısaltılmakta ve erken ölebilmektedirler. Yoksullara bakıldığında, ortalamanın üstünde anne ve çocuk ölümleri, sosyal korumalardan yeterince faydalanmama ve hastalanma görülmektedir. Yoksul kızlar ve kadınlar cinsiyet eşitsizliğinden daha çok zarar görebilmektedirler (Şantaş, 2017).

Yoksulluk özellikle büyümekte olan çocuklara çok fazla zarar verebilmektedir. Yoksulluk nedeniyle hastalıklar ve kötü beslenme durumları meydana gelebilmektedir. Eğitimleri yarıda kesilebilmekte ve ihmalin, sömürünün her çeşidine maruz kalabilmektedirler. Yoksulluk içerisinde yaşamını sürdüren çocukların gelecekte yoksul yetişkinler haline gelmeleri çok yüksek bir olasılık olarak görülmektedir (Şener ve Ocakçı, 2014).

Özellikle yoksulluk, alt sosyoekonomik seviyede yaşamını sürdüren insanların yaşamlarını önemli derecede etkileyerek, onların hayatla mücadele güçlerini ve psikolojik sağlıklarını negatif yönde etkilemektedir. Bu olumsuz etki yoksul olanların sahip oldukları özelliklere ve sergiledikleri davranışlara farklı biçimlerde yansiyabilmektedir. Yapılan araştırmalara göre, yoksul gençlerin, sosyal beceri eksikliği, sosyo-psikolojik uyumsuzlukları, mutsuzluk, saldırgan davranışlar ya da

boyun eğici davranışlar sergileme gibi özellikler bakımından yüksek derecede etkilediği belirtilmektedir. Yoksul ailelerde yetişen gençlerin duygusal problemler ve çeşitli davranışlar bakımından riskli gruplar haline getirdiği belirtilmektedir. Yıkıcılığın, saldırganlığın, boyun eğici davranışların, mutsuzluğun, kaygıların, korkuların ve endişelerin yoksullukla bağlantılı olduğu ifade edilebilir (Tümkiye vd. 2010).

Aile büyüklerinin sahip oldukları meslekler ve işler, onların davranışlarını, değerlerini, amaçlarını ve sosyalleşmelerini yakından etkilemektedir. Alt sosyoekonomik statüye sahip aileler ile orta sosyoekonomik statüdeki ailelerin yaşam yönelimleri ve kişilikleri farklılaşmakta ve çocuklarıyla ilgili olarak yaşam içerisinde koydukları öncelikler ve amaçlar da değişmektedir. Alt gelir düzeyine sahip aileler, çocuklarının eğitim ve sosyalleşme süreçlerinde daha çok itaat ve uyuma öncelik verirlerken, çocukların entelektüel gelişimleri göz ardı edilmekte ve onlara yeterli rol model olamamaktadırlar. Bu aileler çocuklarının dersleri ve eğitimleri ile meşgul olmalarını tam anlamıyla sağlayamamaktadırlar (Şengönül, 2019).

Tarımdan sanayileşmeye geçişle birlikte, köylerdeki bir işe güce sahip olmayan kişiler çok hızlı bir biçimde şehirlere göç etmeye başlamıştır. Şehirlere gelen bu kişilerin kurmuş oldukları ilişki biçimleri enformel yapıların doğmasına neden olmuştur. Formel kesimlerdeki örgütlü yapıların tam tersi enformel kesimlerde ilişkilerin kendine ait yapısı kalıcı ve refaha kavuşmaya engel olarak yoksulluğun devamlılığına neden olmaktadır. Tüm bunlarla birlikte sistem dışına atılmış, yoksullukla mücadele yeteneği bulunmayan, kronik yoksulluğa mahkûm edilmiş bir yaşam sürmeye itilen yeni yoksullar da ülkemizin önemli problemlerindendir (Macit, 2020). Yoksul kadınların yoksul erkelere göre hem psikolojik hem de biyolojik stres etkilerinden etkilendikleri, eğitim seviyelerinin düştüğü, iş imkanlarının azaldığı, eşleri tarafından fiziki açıdan hırpalandıkları, rol çatışmaları ve toplumsal problemlerle başa çıkmadıkları, hastalıklardan daha çok etkilendikleri söylenebilir. Bunlarla birlikte yoksul ailelerin çocuklarının, öz güvenlerinin eksik olduğu, diğer arkadaşları ile aralarında ekonomik farklılıktan kaynaklı benlik azalması, anksiyete, mutsuzluk ve bağımlılık duygularının ağır bastığı görülmektedir. Yoksul aile çocuklarının daha üst

sosyoekonomik sınıfa geçebilmek adına suça karışabildikleri görülmektedir (Taşdemir, 2014).

2.6. Literatürde Türkiye’de Daha Önce Yapılmış Çalışmalar

Ülkemizde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (AÇSHB) bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ve çeşitli kuruluşlarca sosyal yardımlar yapılmaktadır. Yabancı ülkelerde ise sosyal ve ekonomik destek hizmetleri profesyonel bir şekilde sosyal yardımlar kapsamında gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde SED ile ilgili olarak daha önce yapılmış araştırmalardan bazıları şöyledir;

Tamkoç, (2017), çalışmasında; ailelerin eğitim düzeylerinin çok düşük olduğunu, birden fazla çocuklu ailelerin çoğunlukta olduğunu, sosyal ve ekonomik destek alanların ailelerindeki işsizliğin fazla olduğunu, düzenli bir gelirlerinin olmadığını, ev sahibi olanlarının oranının çok düşük olduğunu ve daha çok kirada yaşamlarını sürdürdüklerini, babaların sabıka oranının annelere göre daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Ersoy ve Hurasan, (2017), çalışmalarında; SED hizmetlerinden yararlanan çocukların aldıkları hizmetler sonrasında yeni tanıştıkları kişilerle iletişimlerinde ilerlemelerin olduğu, etrafı tanıma isteklerinin arttığı belirtilmektedir. Eğitimle ilgili olarak son derslerinde çocukların daha başarılı oldukları görülmüş, sosyal etkinliklere katılımında artış gözlenmiştir. SED hizmetleri kapsamında ailelere sosyal desteğin artırılmasını ve özellikle psiko-sosyal gelişimini akranları boyutunda tamamlayamamış olanların sosyalleşmelerinin sağlanması gerektiğini ve bununla ilgili çalışmalara ağırlık verilmesini önermektedirler.

Aytaş ve Özgüç, (2019), çalışmalarında; SED hizmetinden yararlanan aileler ile SED hizmetinden faydalanmayan ailelerin bulgularına yer vermişlerdir. SED hizmetinden faydalanan ailelerde, psikiyatrik ve psikolojik tanı alma, bağımlılıklar, istismarın varlığı, cinsiyet ve düşük geliri anlamlı bulmuşlardır. Bu anlamlılıkta bir ya da birden fazla faktörün bir arada olmasının, ailelerin çocukları adına SED hizmetlerinden faydalanmalarında belirleyici olduğunu ve SED hizmeti alma oranını arttırdığını belirtmektedirler.

Açıkğöz, (2019), çalışmasında; SED hizmetlerinden faydalanan ailelerin öz şefkat algılarının orta seviyede olduğu ve yaşam doyumları düzeyinin de düşük seviyede olduğu saptanmıştır. SED hizmetlerinden faydalanan ailelerin öz şefkat seviyeleri aylık gelir, eğitim ve medeni duruma göre farklılaştığı, kadınların erkeklere oranla daha fazla öz şefkate sahip oldukları, yaş artıkça öz şefkat seviyesinin yükseldiğini belirtmektedir. SED hizmetlerinde faydalanan ailelerin yaşam doyumlarının, medeni durum, cinsiyet ve yaşa göre bir farklılık göstermediği, eğitim durumları ve aylık gelirleri ile yaşam doyumları arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu belirtmektedir.

Çinal, (2019), çalışmasında; SED hizmetlerinden faydalanan bireylerin yoksulluklarında bir azalmanın görüldüğü saptanmıştır. Sosyal yardımların yoksullukla mücadele kapsamında çok önemli bir yere sahip olduğunu, yardım süresinin belirli olmamasının SED hizmetlerinden faydalanan bireylerin ve çocuklarının geleceğe yönelik kaygı düzeylerini artırdığını, bunların önlenmesi için SED hizmetleri aylığının daha güçlü hale getirilmesi gerektiğini ve mesleki çalışmaların artırılması gerektiğini önermektedir.

Küçükkaraca ve Atalar, (2020), çalışmalarında; SED hizmeti alan çocukların daha çok tek ebeveynli ailelerde yaşamlarını sürdürdükleri, ağırlıklı olarak gelir düzeylerinin 1000TL altında olduğu, SED hizmetinden yararlanan çocukların aileleri ile gerçekleştirdikleri aktiviteler arasında, parkta gezme, akrabaları ziyaret etme, alışverişe gitme ve televizyon izleme olduğunu, SED hizmetlerinden yararlanan çocukların sosyo-demografik özellikleri ile sosyal yaşam özelliklerinin, hane ve mahalle özelliklerinin, uyku ve beslenme düzenlerinin ve okul başarılarının arasında önemli ilişkilerin olduğu belirtilmektedir.

Edabali, (2020), çalışmasında; SED hizmetinden yararlanan kişilerin büyük bir bölümünün eğitim seviyesinin ilkökul düzeyinde kadınlar olduğunu, aylık gelir düzeylerinin 600TL ile 900TL arasında olduğunu, akrabalarından bir destek almadıklarını, SED hizmetlerinden faydalananlarının büyük bir bölümünün dağılmış aileler ve tek ebeveynli aileler olduğunu, bütünlük ve birlikteliğin olmadığını belirtmektedir. Bunlarla birlikte SED hizmetlerine erişimle, ailelerin çevrelerine

adapte olabilmelerine, aile içi sorunlarla ilgili olarak sosyal ve psikolojik destek verilmesinde, ekonomik ve sosyal gelişmede yararlı olacağı sonucuna ulaşmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Verilerin Analizi ve Bulgular

Çalışmada verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakmak için normallik testi, ölçme araçlarının güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla güvenilirlik analizi, araştırmada bulunan iki veri grubun ortalamaları arasında bir fark olup olmadığını araştırmak için T-Testi, ikiden daha fazla veri grubun ortalamaları arasında bir fark olup olmadığını araştırmak için Anova Testi, Anova analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark çıkmış ise bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için post hoc analizi yapılmıştır.

3.1.1. Betimsel Analizler

Bu bölümde araştırmanın demografik ve kontrol değişkenlerinin frekans ve yüzdelik değerleri ile araştırma ölçeği olan aile değerlendirme ölçeğinden örneklemin aldığı ortalama skorlar incelenmiş ve bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2: Örneklemin Demografik Verilerinin Dağılımı

		n	%
Yaş	18-30	72	37
	31-60	110	57
	61 ve üzeri	12	6
Cinsiyet	Kadın	169	87
	Erkek	25	13
Medeni Durum	Evli	66	34
	Bekar	11	6
	Boşanmış/Dul	117	60
Eğitim Durumu	Okur Yazar – Okuryazar Değil	19	9,8
	İlk ve Ortaokul Mezunu	148	76,3
	Lise ve Üniversite Mezunu	27	13,9
Kronik Rahatsızlık	Evet	29	15
	Hayır	165	85
Çalışma Durumu	Çalışmıyor	177	91,2
	Çalışıyor Fakat Düzenli Geliri Yok	10	5,2
	Emekli	7	3,6
Çocuk Sayısı	1	14	7,2
	2	81	41,8
	3	72	37,1
	4 ve Üzeri	27	13,9
Toplam		194	100

Yukarıda yer alan Tablo 2’de araştırmanın demografik değişkenleri olan cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, çalışma durumu, kronik rahatsızlık (sağlık sorunu) ve çocuk sayısına dair dağılım bulgularına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde örneklemin %37’sine denk gelen 72 katılımcı 18-30 yaş aralığında, %57’sine denk gelen 110 katılımcı 31-60 yaş aralığında ve %6’sına denk gelen 12 katılımcı ise 61 yaş ve üzerinde olmuştur.

Cinsiyet demografik faktörünün dağılımına bakıldığında ise örneklemin %87’sini oluşturan 169 katılımcının kadın, %13’ünü oluşturan 25 katılımcının ise erkek olduğu tespit edilmiştir. Medeni durum değişkenine dair bulgular incelendiğinde örneklemin %34’ünü oluşturan 66 katılımcının evli, %6’sını oluşturan 11 katılımcının bekar ve bunlarla birlikte örneklemin %60’ını oluşturan 117 katılımcının ise boşanmış veya dul olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bir diğer demografik değişkeni ise eğitim durumu olmaktadır ve bu değişkene dair dağılımlar incelendiğinde örneklemin %9,8’ine denk gelen 19 katılımcının okur yazar ve okuryazar değil, %76,3’üne denk gelen 148 katılımcının ilk ve ortaokul mezunu, %13,9’unu oluşturan 27 katılımcının lise ve üniversite mezunu olduğu saptanmıştır.

Örneklemin kronik rahatsızlık sorusuna verdiği cevapların dağılımı incelendiğinde örneklemin %15’ine denk gelen 29 katılımcının kronik rahatsızlığı bulunduğu, %85’ine denk gelen 165 katılımcının ise kronik rahatsızlığının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma durumu değişkeninin dağılımı ele alındığında ise örneklemin %91,2’sine denk gelen 177 katılımcının çalışmadığı, %5,2’sine denk gelen 10 katılımcının çalıştığı fakat düzenli gelirinin olmadığı, örneklemin %3,6’sına denk gelen 7’sinin emekli olduğu tespit edilmiştir

Çocuk sayısı değişkenine dair dağılımlara yer verilmiştir elde edilen bulgulara göre örneklemin %7,2’sine denk gelen 14’ünün 1 çocuğa sahip olduğu, %41,8’ine denk gelen 81’inin 2 çocuğa sahip olduğu, %37,1’ine denk gelen 72’sinin 3 çocuğa sahip olduğu, %13,9’una denk gelen 27’sinin 4 ve üzeri çocuğa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Kontrol Değişkenlerinin Dağılımları

		n	%
Sosyal Güvence	Evet	152	79
	Hayır	42	21
Konut Durumu	Kira	157	80,9
	Kira Değil	37	19,1
Kira Tutarı	0-250	50	26
	251-500	84	43
	501-750	49	25
	751 ve üzeri	11	6
Sosyal Destek Faktörleri	Sağlık Sorunu	6	3
	Hükümlü Eş	45	23
	Dağılmış Aile	30	16
	Boşanma	113	58
Destek Tutarı	0-750	12	6
	751-1500	169	87
	1500 ve Üzeri	13	7
Hane Geliri	0-581	6	3
	582-1162	24	12
	1163-2324	139	72
	2325 ve Üzeri	25	13
Sosyal Destek Süresi (Ay)	0-24 Ay	50	25,8
	25-49 Ay	63	32,5
	50-74 Ay	45	23,2
	75 Ay ve Üzeri	36	18,6
Toplam		194	100

Yukarıda yer alan Tablo 3’te ise araştırmanın kontrol değişkenleri olan sosyal güvence, konut durumu, kira tutarı, sosyal destek faktörleri, destek tutarı ve hane gelirine dair dağılımların bulgularına yer verilmiştir.

Sosyal güvence değişkenine dair bulgular incelendiğinde örneklemin %79’una denk gelen 152 katılımcının sosyal güvence sahibi olduğu, %21’e denk gelen 42 katılımcının ise sosyal güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir.

Konut durumu değişkenine dair bulgular incelendiğinde ise örneklemin %80,9’una denk gelen 157 katılımcının oturduğu konut kira, %19,1’ine denk gelen 37 katılımcının kendi evi olduğu tespit edilmiştir.

Örneklemin sosyal destek faktörlerinin dağılımları incelendiğinde ise örneklemin %3’üne denk gelen 6 katılımcının sosyal destek alma nedeni “sağlık sorunu sebebiyle çalışamama sonucu oluşan yoksulluk” %23’üne denk gelen 45

katılımcının “eşin hükümlü olması sebebiyle oluşan yoksulluk” %16’sına denk gelen 30’unun ebeveynlerden birinin aileyi terk etmesi” ve örneklemin %58’ine denk gelen 133’ünün sosyal destek alma nedeni “boşanma sebebiyle ailede kimsenin çalışmaması sonucu oluşan yoksulluk” olarak tespit edilmiştir.

Destek tutarı araştırma çerçevesinde ele alınan bir diğer kontrol değişkeni olmuş ve bu değişkenin dağılımı şu şekilde gerçekleşmiştir; örneklemin %6’sına denk gelen 12 katılımcı 0-750 TL arası aylık destek almakta, %87’sine denk gelen 169 katılımcı 751-1500 TL arası aylık destek almakta ve örneklemin %7’sine denk gelen 13 katılımcı 1500 TL ve üzerinde aylık destek almaktadır.

Hane geliri değişkeninin dağılımı incelendiğinde ise örneklemin %3’üne denk gelen 6 katılımcı aylık 0-581 TL aylık gelire sahip olmakta, %12’sine denk gelen 24 katılımcı 582-1162 TL arası, %72’sine denk gelen 139 katılımcı 1163-2324 TL arası aylık gelire ve örneklemin %13’üne denk gelen 25 katılımcı 2325 TL ve üzerinde bir aylık gelire sahip olmaktadır.

Sosyal destek süresi değişkeninin dağılımı incelendiğinde ise örneklemin %25,8’ine denk gelen 50 katılımcı 0-24 ay arası sosyal destek almakta, %32,5’ine denk gelen 63 katılımcı 25-49 ay arası sosyal destek almakta, %23,2’sine denk gelen 45 katılımcı 50-74 ay arası sosyal destek almakta, %18,6’sına denk gelen 36 katılımcı 75 ay ve üzeri sosyal destek almaktadır.

Tablo 4: Örneklemin Ortalama Sosyal Ekonomik Destek Süresi (Ay)

	Minimum	Maksimum	Ortalama	S
Sosyal Ekonomik Destek Süresi (Ay)	1	149	45	28

Tablo 4’te araştırma örneklemin aldığı sosyal destek süresinin ortalama ay bakımından incelenme sonucuna yer verilmiştir. Elde edilen bulguya göre araştırma örnekleminin ortalama sosyal destek alma süresi 45 ay olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5: Ölçek Alt Boyutları Ortalama Değerleri

	Ortalama	S
Problem Çözme	2,83	,96
İletişim	2,80	,45
Roller	2,93	,42
Duygusal Tepki Verebilme	2,82	,72
Gereken İlgiyi Gösterme	2,91	,28
Davranış Kontrolü	2,99	,32
Genel İşlevler	3,05	,67

Yukarıda yer alan Tablo 5’te araştırma ölçeği olan Aile Değerlendirme Ölçeği’nin alt boyutlarına dair örneklemin aldığı değerlerin ortalamaları ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir. Aile Değerlendirme Ölçeği ele alındığında 1’e yaklaşan ortalamalar ilgili boyutta bir problem olmadığı 4’e yaklaşan ortalamalar ise aile içerisinde ilgili boyutta problemlerin yaşandığı anlamına gelmektedir.

Araştırma ölçek alt boyutları ele alındığında bütün alt boyutlar için elde edilen ortalamalar 2,80 ve üzerinde gerçekleşmiş ve ilgili alt boyutlar olan iletişim, problem çözme, duygusal tepki verebilme, roller, davranış kontrolü, gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevlerde örneklem kapsamında bir problem yaşandığı ve memnuniyetsizlik görüldüğü tespit edilmiştir.

3.1.2. Güvenilirlik Analizi

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma ölçeği olan Aile Değerlendirme Ölçeğinin hipotez testleri öncesinde hipotez testlerinde kullanılabilirliğini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen güvenilirlik testinin sonuçlarına yer verilmiştir.

İstatistiksel güvenilirliğin tespiti amacıyla Cronbach’s Alpha testi gerçekleştirilmiş ve bu test sonucunda 0 ile 1 arasında skorlar elde edilmekte 0,70 ve üzerindeki skorlar ölçeğin güvenilir olduğunu ifade etmekte ve 1’e yaklaşan skorlar ise güvenilirliğin arttığını ifade etmekteydi. Güvenirlik dereceleri şu şekildedir;

- $0,00 \leq \alpha < 0,40 \Rightarrow$ ölçek güvenilir değildir.

- $0,40 \leq \alpha < 0,60 \Rightarrow$ ölçek düşük güvenilirliktedir.
- $0,60 \leq \alpha < 0,80 \Rightarrow$ ölçek oldukça güvenilirirdir.
- $0,80 \leq \alpha < 1,00 \Rightarrow$ ölçek yüksek derecede güvenilirirdir.

Tablo 6.: Cronbach's Alpta Test Skoru

Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
,941	60

Yukarıda yer alan Tablo 6'da araştırma ölçeği olan Aile Değerlendirme Ölçeğinin 60 maddesi gözetilerek gerçekleştirilen Cronbach's Alpha testinin sonucu yer almaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde ölçeğin güvenilirlik katsayısı ,941 gibi mükemmel yakın bir değer olmakta ve bu değer ölçeğin hipotez testleri için yeterli olduğu ve ilave bir iyileştirmeye gereksinim olmadığını göstermektedir.

3.1.3. Normallik Testi

Bu bölümde araştırmanın hipotezlerini test etmek amacı ile kullanılması planlanan parametrik ya da parametrik olmayan testlerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceğine karar vermek amacıyla gerçekleştirilen normallik incelemelerine yer verilmiştir.

Bu kapsamda araştırmanın hipotez testlerinde kullanılacak ölçek alt boyutlarının çarpıklık ile basıklık değerleri incelenerek elde edilen bulgulara göre bu değerlerin -2 ile +2 arasında olması parametrik testlerin hipotez testlerinde kullanılacağına (Demir, Saatçioğlu, İmrol, 2016), bu değerlerin dışındaki değerlerin ise parametrik olmayan testlerin kullanılacağına işaret etmektedir.

Tablo 7: Ölçek Alt Boyutlarının Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçekler	Minimum	Maksimum	Çarpıklık	Basıklık
Problem Çözme	1,00	4,00	-,734	-,622
İletişim	1,78	4,00	-,895	,311
Roller	1,64	4,00	-1,047	,319
Duygusal Tepki Verebilme	1,17	4,00	-,701	-,791
Gereken İlgiyi Gösterme	2,00	3,71	-,579	,436
Davranış Kontrolü	1,78	3,44	-,714	,142
Genel İşlevler	1,75	3,92	-,498	-1,108

Yukarıda yer alan Tablo 7’de elde edilen bulgular incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerleri bütün ölçek alt boyutları için -2 ve +2 aralığında gerçekleşmiş ve hipotez testlerinde parametrik testlerin kullanılması kararlaştırılmıştır.

3.1.4. Hipotez Testleri

Çalışmanın bu bölümünde araştırma hipotezleri doğrultusunda oluşturulan hipotezlerin istatistiksel olarak gerçekleştirilen testlerine yer verilmiştir. Bu amaçla hipotez testlerinde Bağımsız Örneklem T-Testi ve Tek Yönlü Anova testlerinden yararlanılmış ve sonuçları yorumlanmıştır.

Tablo 8: Yaş ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	F	P	Anlamlı Fark
Problem Çözme	18-30	72	37	2,58	1,08	5,138	,007**	18-30
	31-60	110	57	2,96	,89			31-60
	61 ve üzeri	12	6	3,31	,41			
İletişim	18-30	72	37	2,67	,51	5,666	,004**	18-30
	31-60	110	57	2,87	,42			31-60
	61 ve üzeri	12	6	3,02	,18			
Roller	18-30	72	37	2,85	,47	3,511	,032*	18-30
	31-60	110	57	2,98	,40			31-60
	61 ve üzeri	12	6	3,13	,21			
Duygusal Tepki Verebilme	18-30	72	37	2,59	,79	5,594	,002**	18-30
	31-60	110	57	2,94	,67			31-60
	61 ve üzeri	12	6	3,15	,30			
Gereken İlgiiyi Gösterme	18-30	72	37	2,98	,28	4,455	,013*	18-30
	31-60	110	57	2,88	,28			61 Yaş-Üzeri
	61 ve üzeri	12	6	2,75	,34			
Davranış Kontrolü	18-30	72	37	2,97	,32	2,114	,124	-
	31-60	110	57	2,99	,33			
	61 ve üzeri	12	6	3,18	,23			
Genel İşlevler	18-30	72	37	2,85	,72	7,039	,001**	18-30
	31-60	110	57	3,15	,64			61 Yaş-Üzeri
	61 ve üzeri	12	6	3,46	,34			

*P<0,05, **P<0,01

Yukarıda yer alan Tablo 8’de araştırma ölçek alt boyutları ile yaş değişkeni arasında istatistiksel bakımdan anlamlı farklılıklarının tespit edilmesi amacıyla yapılan Tek Yönlü Anova analizi sonuçları bulunmaktadır. Elde edilen bulgulara göre yaş değişkeni ile ölçek alt boyutlarından iletişim, problem çözme, duygusal tepki verebilme, roller, gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevler arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu farklılığın kaynağının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Post-Hoc Tukey HSD testi sonucunda; problem çözme, iletişim, roller ve duygusal tepki verebilme alt boyutları için anlamlı farklılık; 18-30 ve 31-60 yaş grupları arasındaki farklılıktan kaynaklanmakta genel işlevler ve gereken ilgiyi gösterme alt boyutları için 18-30 ve 61 yaş ve üzeri grupları arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Tablo 9: Cinsiyet ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	t	P
Problem Çözme	Kadın	169	87	2,78	,99	-2,369	,019*
	Erkek	25	13	3,26	,66		
İletişim	Kadın	169	87	2,78	,48	-1,582	,115
	Erkek	25	13	2,94	,27		
Roller	Kadın	169	87	2,92	,44	-1,917	,057
	Erkek	25	13	3,09	,32		
Duygusal Tepki Verebilme	Kadın	169	87	2,78	,74	-2,337	,021*
	Erkek	25	13	3,13	,52		
Gereken İlgiyi Gösterme	Kadın	169	87	2,92	,29	1,535	,126
	Erkek	25	13	2,83	,30		
Davranış Kontrolü	Kadın	169	87	2,99	,32	-,138	,891
	Erkek	25	13	3,00	,38		
Genel İşlevler	Kadın	169	87	3,01	,69	-2,572	,011*
	Erkek	25	13	3,38	,52		

*P<0,05, **P<0,01

Yukarıda yer alan Tablo 9’da araştırmanın ölçek alt boyutları ve cinsiyet değişkeni arasındaki ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T-Testinin sonuçlarına yer verilmektedir. Elde edilen bulgular incelendiğinde cinsiyet değişkeni ile ölçek alt boyutlarından iletişim, problem çözme, duygusal tepki verebilme ve genel işlevler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmekte ($p<0,05$) ve bu farklılığın kaynağı incelendiğinde problem çözme alt boyutunda erkek katılımcılar ($3,26\pm 0,66$) kadın katılımcılardan ($2,78\pm 0,99$) daha yüksek bir ortalamaya sahip olmakta ve daha problemleri bir problem çözmeye işaret etmektedir. İletişim alt boyutunda erkek katılımcılar ($2,94\pm 0,27$) kadın katılımcılardan ($2,78\pm 0,48$) daha yüksek ortalama sahip olmakta ve daha problemleri bir iletişime işaret etmektedir. Duygusal tepki verebilme alt boyutu incelendiğinde erkek katılımcılar ($3,13\pm 0,52$) kadın katılımcılardan ($2,78\pm 0,74$) daha yüksek bir ortalamaya sahip olmakta ve erkek katılımcıların daha problemleri bir duygusal tepki verme işlevi gösterdiğini ifade etmektedir. Genel işlevler alt boyutu incelendiğinde, erkek katılımcıların ($3,38\pm 0,52$) kadın katılımcılardan ($3,01\pm 0,69$) daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları görülmektedir ve bu durum genel işlevlerde erkek katılımcılar tarafında probleme işaret etmektedir.

Tablo 10: Medeni Durum ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	F	P
Problem Çözme	Evli	66	34	2,79	1,02	,668	,514
	Bekar	11	6	3,15	,90		
	Boşanmış/Dul	117	60	2,84	,94		
İletişim	Evli	66	34	2,78	,48	,142	,867
	Bekar	11	6	2,83	,37		
	Boşanmış/Dul	117	60	2,81	,45		
Roller	Evli	66	34	2,91	,48	,568	,568
	Bekar	11	6	3,06	,29		
	Boşanmış/Dul	117	60	2,94	,41		
Duygusal Tepki				2,76	,81		
Verebilme	Evli	66	34			,877	,418
	Bekar	11	6	3,06	,68		
	Boşanmış/Dul	117	60	2,83	,68		
Gereken İlgii				2,88	,29		
Gösterme	Evli	66	34			1,639	,197
	Bekar	11	6	3,05	,33		
	Boşanmış/Dul	117	60	2,91	,28		
Davranış				2,98	,32		
Kontrolü	Evli	66	34			,731	,483
	Bekar	11	6	3,11	,37		
	Boşanmış/Dul	117	60	2,99	,33		
Genel İşlevler	Evli	66	34	3,05	,71	,172	,843
	Bekar	11	6	3,17	,67		
	Boşanmış/Dul	117	60	3,05	,67		

*P<0,05, **P<0,01

Yukarıda Tablo 10'da araştırma değişkenlerinden medeni durum ve ölçek alt boyutları arasındaki ortalama farklılıkları tespiti amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde araştırmanın medeni durum değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 11: Eğitim Durumu ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	F	P
Problem Çözme	Okur Yazar	19	9,8	3,00	1,15	,063	,963
	İlk ve Ortaokul	148	76,3	2,80	1,01		
	Lise ve			2,96	1,01		
	Üniversite	27	13,9				
İletişim	Okur Yazar	19	9,8	2,71	,54	,033	,967
	İlk ve Ortaokul	148	76,3	2,81	,30		
	Lise ve			2,89	,26		
	Üniversite	27	13,9				
Roller	Okur Yazar	19	9,8	2,96	,47	,099	,906
	İlk ve Ortaokul	148	76,3	2,88	,45		
	Lise ve			3,05	,22		
	Üniversite	27	13,9				
Duygusal Tepki Verebilme	Okur Yazar	19	9,8	2,87	,83	,774	,463
	İlk ve Ortaokul	148	76,3	3,04	,73		
	Lise ve			2,79	,71		
	Üniversite	27	13,9				
Gereken İlgiyi Gösterme	Okur Yazar	19	9,8	3,17	,41	,484	,617
	İlk ve Ortaokul	148	76,3	2,74	,33		
	Lise ve			2,89	,34		
	Üniversite	27	13,9				
Davranış Kontrolü	Okur Yazar	19	9,8	3,22	,21	1,904	,152
	İlk ve Ortaokul	148	76,3	2,73	,42		
	Lise ve			3,03	,36		
	Üniversite	27	13,9				
Genel İşlevler	Okur Yazar	19	9,8	3,13	,74	,158	,854
	İlk ve Ortaokul	148	76,3	2,98	,59		
	Lise ve			3,15	,70		
	Üniversite	27	13,9				

*P<0,05, **P<0,01

Yukarıda yer alan Tablo 11’de araştırmanın eğitim durumu değişkeni ile ölçek alt boyutları arasındaki ortalama farklılığının tespit edilmesi amacı ile yapılan Tek Yönlü Anova analizi sonuçları bulunmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, eğitim durumu değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilememiştir.

Tablo 12: Kronik Rahatsızlık ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	t	P
Problem Çözme	Evet	29	15	3,22	,68	2,326	,021*
	Hayır	165	85	2,77	,99		
İletişim	Evet	29	15	2,97	,33	2,191	,030*
	Hayır	165	85	2,77	,47		
Roller	Evet	29	15	3,03	,34	1,260	,209
	Hayır	165	85	2,92	,44		
Duygusal Tepki Verebilme	Evet	29	15	2,94	,54	,932	,353
	Hayır	165	85	2,80	,75		
Gereken İlgiyi Gösterme	Evet	29	15	2,91	,32	,009	,993
	Hayır	165	85	2,91	,28		
Davranış Kontrolü	Evet	29	15	3,08	,35	1,444	,150
	Hayır	165	85	2,98	,32		
Genel İşlevler	Evet	29	15	3,28	,52	1,932	,055
	Hayır	165	85	3,02	,70		

*P<0,05, **P<0,01

Yukarıda yer alan Tablo 12’de araştırmanın kronik rahatsızlık değişkeni ile ölçek alt boyutları arasındaki ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T-Testinin sonuçlarına yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; kronik rahatsızlığa sahip olma değişkeni ile ölçek alt boyutlarından problem çözme ve iletişim arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiş ($p<0,05$) ve bu farklılıkların kaynakları incelendiğinde; problem çözme alt boyutunda kronik rahatsızlığa sahip olan katılımcılar ($3,22\pm 0,68$) kronik rahatsızlığa sahip olmayan katılımcılardan ($2,77\pm 0,99$) daha yüksek olduğudur ve bu kronik rahatsızlığa sahip olan katılımcılarda daha yüksek sorunlu bir problem çözmeye işaret etmektedir. İletişim alt boyutu incelendiğinde ise kronik rahatsızlığa sahip olan katılımcılar ($2,99\pm 0,33$), kronik rahatsızlığa sahip olmayan katılımcılardan ($2,77\pm 0,47$) daha yüksek olmakta ve kronik rahatsızlığa sahip katılımcılar daha sorunlu iletişim göstermektedir.

Tablo 13: Çalışma Durumu ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	F	P	Anlamlı Fark
Problem Çözme	Çalışmıyor	177	91,2	2,78	,98	4,021	,019*	Çalışmıyor D. Çalışıyor
	Düzensiz Çalışıyor	10	5,2	3,46	,64			
	Emekli	7	3,6	3,40	,36			
İletişim	Çalışmıyor	177	91,2	2,78	,47	2,042	,133	
	Düzensiz Çalışıyor	10	5,2	3,04	,37			
	Emekli	7	3,6	2,97	,17			
Roller	Çalışmıyor	177	91,2	2,92	,44	2,718	,069	
	Düzensiz Çalışıyor	10	5,2	3,19	,13			
	Emekli	7	3,6	3,13	,27			
Duygusal Tepki Verebilme	Çalışmıyor	177	91,2	2,79	,74	2,111	,124	
	Düzensiz Çalışıyor	10	5,2	3,20	,41			
	Emekli	7	3,6	3,07	,21			
Gereken İlgiyi Gösterme	Çalışmıyor	177	91,2	2,91	,29	,688	,504	
	Düzensiz Çalışıyor	10	5,2	2,94	,22			
	Emekli	7	3,6	2,80	,40			
Davranış Kontrolü	Çalışmıyor	177	91,2	2,98	,33	2,297	,103	
	Düzensiz Çalışıyor	10	5,2	3,15	,25			
	Emekli	7	3,6	3,14	,33			
Genel İşlevler	Çalışmıyor	177	91,2	3,01	,68	5,545	,005**	Çalışmıyor D. Çalışıyor
	Düzensiz Çalışıyor	10	5,2	3,59	,49			
	Emekli	7	3,6	3,51	,35			

*P<0,05, **P<0,01

Yukarıda yer alan Tablo 13’de araştırmanın bir diğer değişkeni olan çalışma durumu ile ölçek alt boyutları arasındaki istatistiksel anlamlı ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Anova analizinin sonuçlarına yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; çalışma durumu değişkeni ile ölçek alt boyutlarından problem çözme ve genel işlevler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu farklılığın kaynağının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Post-Hoc Tukey HSD testi sonucunda; iki alt boyut içinde anlamlı farklılık çalıştığını beyan eden fakat düzenli geliri olmayan katılımcılar ve çalışmayan katılımcılar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 14: Sosyal Güvence ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	t	P
Problem Çözme	Evet	152	79	2,81	1,02	-0,743	,458
	Hayır	42	21	2,94	,72		
İletişim	Evet	152	79	2,77	,46	-1,891	,060
	Hayır	42	21	2,92	,42		
Roller	Evet	152	79	2,92	,44	-1,002	,318
	Hayır	42	21	3,00	,39		
Duygusal Tepki	Evet	152	79	2,71	,70	-4,140	,000**
Verebilme	Hayır	42	21	3,21	,67		
Gereken İlgiyi	Evet	152	79	2,94	,29	2,705	,007**
	Gösterme	Hayır	42	21	2,81	,28	
Davranış Kontrolü	Evet	152	79	3,06	,30	5,207	,000**
	Hayır	42	21	2,78	,34		
Genel İşlevler	Evet	152	79	3,01	,71	-1,841	,067
	Hayır	42	21	3,23	,52		

*P<0,05, **P<0,01

Yukarıda yer alan Tablo 14’te araştırmanın sosyal güvence değişkeni ile ölçek alt boyutları arasındaki ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T-Testinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre sosyal güvence değişkeni ile duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu farklılıklar incelendiğinde duygusal tepki verebilme alt boyutunda sosyal güvenceye sahip olmayan katılımcılar ($3,21\pm 0,67$) sahip olan katılımcılardan ($2,71\pm 0,70$) daha problemlı duygusal tepki verebilmekte, gereken ilgiyi gösterme alt boyutu için sosyal güvenceye sahip katılımcılar ($2,94\pm 0,29$) sahip olmayan katılımcılardan ($2,81\pm 0,28$) daha problemlı gereken ilgiyi gösterme davranışları sergilemekte ve davranış kontrolü alt boyutu açısından sosyal güvence sahibi katılımcılar ($3,06\pm 0,30$) sahip olmayan katılımcılara göre ($2,78\pm 0,34$) daha problemlı davranış kontrolü sergilemektedir.

Tablo 15: Çocuk Sayısı ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	F	P	Anlamlı Fark
Problem Çözme	1	14	7,2	2,76	,75	3,115	,027*	4-Üzeri 2 Çocuk
	2	81	41,8	2,63	1,08			
	3	72	37,1	2,95	,89			
	4 ve üzeri	27	13,9	2,94	,59			
İletişim	1	14	7,2	2,82	,41	2,297	,079	
	2	81	41,8	2,71	,52			
	3	72	37,1	2,85	,42			
	4 ve üzeri	27	13,9	3,00	,29			
Roller	1	14	7,2	3,05	,27	1,864	,137	
	2	81	41,8	2,86	,46			
	3	72	37,1	2,99	,42			
	4 ve üzeri	27	13,9	3,09	,16			
Duygusal Tepki Verebilme	1	14	7,2	2,95	,65	2,265	,182	
	2	81	41,8	2,69	,79			
	3	72	37,1	2,85	,69			
	4 ve üzeri	27	13,9	3,06	,84			
Gereken İlgiyi Gösterme	1	14	7,2	2,88	,37	1,132	,337	
	2	81	41,8	2,95	,26			
	3	72	37,1	2,87	,30			
	4 ve üzeri	27	13,9	2,62	,16			
Davranış Kontrolü	1	14	7,2	2,96	,28	,185	,907	
	2	81	41,8	3,02	,28			
	3	72	37,1	2,98	,35			
	4 ve üzeri	27	13,9	2,70	,34			
Genel İşlevler	1	14	7,2	2,98	,60	1,869	,136	
	2	81	41,8	2,95	,73			
	3	72	37,1	3,11	,66			
	4 ve üzeri	27	13,9	2,94	,38			

*P<0,05, **P<0,01

Tablo 15’de araştırma değişkenlerinden çocuk sayısı ve ölçek alt boyutları arasındaki ortalama farklılıkları tespiti amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde araştırmanın çocuk sayısı değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılık tespit edilmiştir ($p>0,05$). Bu farklılığın kaynağının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Post-Hoc Tukey HSD testi sonucunda; problem çözme, alt boyu için anlamlı farklılık; 4 ve üzeri ve 2 çocuğa sahip gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür. Buna göre; 4 ve üzeri çocuğa sahip olanların, 2 çocuğa sahip olanlara göre problem çözme becerileri daha gelişmiştir.

Tablo 16: Konut Durumu ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	t	P
Problem Çözme	Kira	157	80,9	2,82	,99	-,563	,540
	Kira Değil	37	19,1	3,26	,46		
İletişim	Kira	157	80,9	2,79	,47	-,819	,414
	Kira Değil	37	19,1	3,04	,18		
Roller	Kira	157	80,9	2,93	,44	-,686	,431
	Kira Değil	37	19,1	3,12	,19		
Duygusal Tepki Verebilme	Kira	157	80,9	2,81	,73	-,364	,716
	Kira Değil	37	19,1	3,17	,35		
Gereken İlgiyi Gösterme	Kira	157	80,9	2,92	,29	1,263	,208
	Kira Değil	37	19,1	2,80	,32		
Davranış Kontrolü	Kira	157	80,9	2,99	,33	-,145	,885
	Kira Değil	37	19,1	3,14	,27		
Genel İşlevler	Kira	157	80,9	3,04	,69	-,965	,302
	Kira Değil	37	19,1	3,42	,39		

*P<0,05, **P<0,01

Tablo 16’da konut durumu değişkeni ve ölçek alt boyutları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ortalama farklılıkların tespiti amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Anova analizinin sonuçlarını sunmaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde, konut durumu değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 17: Kira Tutarı ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	F	P	Anlamlı Fark
Problem Çözme	0-250	50	26	2,77	,90	,479	,697	-
	251-500	84	43	2,74	,93			
	501-750	49	25	2,94	1,08			
	751 ve üzeri	11	6	2,95	1,16			
İletişim	0-250	50	26	2,76	,42	,188	,905	-
	251-500	84	43	2,82	,48			
	501-750	49	25	2,76	,47			
	751 ve üzeri	11	6	2,79	,46			
Roller	0-250	50	26	2,89	,40	,292	,831	-
	251-500	84	43	2,91	,46			
	501-750	49	25	2,98	,42			
	751 ve üzeri	11	6	2,93	,44			
Duygusal Tepki Verebilme	0-250	50	26	2,90	,74	,113	,952	-
	251-500	84	43	2,81	,74			
	501-750	49	25	2,80	,73			
	751 ve üzeri	11	6	2,89	,72			
Gereken İlgiyi Gösterme	0-250	50	26	2,90	,38	2,949	,035*	501-750 251-500
	251-500	84	43	2,86	,30			
	501-750	49	25	3,00	,22			
	751 ve üzeri	11	6	3,03	,22			
Davranış Kontrolü	0-250	50	26	2,87	,40	3,784	,012*	501-750 251-500
	251-500	84	43	2,94	,35			
	501-750	49	25	3,07	,25			
	751 ve üzeri	11	6	3,17	,26			
Genel İşlevler	0-250	50	26	2,94	,56	,707	,549	-
	251-500	84	43	2,99	,69			
	501-750	49	25	3,13	,72			
	751 ve üzeri	11	6	3,20	,79			

*P<0,05, **P<0,01

Tablo 17’de araştırma değişkenlerinden kira tutarı ve ölçek alt boyutları arasındaki ortalama farklılıkları tespiti amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde araştırmanın kira tutarı değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Bu farklılığın kaynağının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Post-Hoc Tukey HSD testi sonucunda; gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt boyutları için anlamlı farklılık; 501-750 ile 251-500 arası kiraya sahip olan gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür. Buna göre; 501-

750 arası kirası olanların 251-500 arası kiraya sahip olanlara göre gereken ilgiyi daha fazla gösterdikleri ve davranış kontrolüne sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 18: SED Faydalanma Faktörleri ve Ölçek Alt Boyut Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	F	P	Anlamlı Fark
Problem Çözme	Sağlık Sorunu	6	3	3,53	,39	2,975	,033*	Sağlık Sorunu
	Hükümlü Eş	45	23	2,63	1,05			
	Dağılmış Aile	30	16	3,16	,80			
	Boşanma	113	58	2,80	,96			
İletişim	Sağlık Sorunu	6	3	3,09	,05	1,357	,257	
	Hükümlü Eş	45	23	2,75	,53			
	Dağılmış Aile	30	16	2,88	,33			
	Boşanma	113	58	2,79	,46			
Roller	Sağlık Sorunu	6	3	3,12	,19	1,296	,277	
	Hükümlü Eş	45	23	2,89	,49			
	Dağılmış Aile	30	16	3,05	,33			
	Boşanma	113	58	2,92	,43			
Duygusal Tepki Verebilme	Sağlık Sorunu	6	3	3,33	,11	1,549	,203	
	Hükümlü Eş	45	23	2,72	,81			
	Dağılmış Aile	30	16	2,93	,69			
	Boşanma	113	58	2,81	,71			
Gereken İlgiyi Gösterme	Sağlık Sorunu	6	3	3,00	,24	,629	,597	
	Hükümlü Eş	45	23	2,95	,26			
	Dağılmış Aile	30	16	2,87	,34			
	Boşanma	113	58	2,90	,29			
Davranış Kontrolü	Sağlık Sorunu	6	3	3,20	,27	1,106	,348	
	Hükümlü Eş	45	23	3,01	,28			
	Dağılmış Aile	30	16	3,03	,35			
	Boşanma	113	58	2,97	,34			
Genel İşlevler	Sağlık Sorunu	6	3	3,58	,25	2,185	,091	
	Hükümlü Eş	45	23	2,99	,73			
	Dağılmış Aile	30	16	3,23	,60			
	Boşanma	113	58	3,01	,68			

*P<0,05, **P<0,01

Yukarıda yer alan Tablo 18’de araştırmanın SED hizmetinden faydalanma faktörleri ve ölçek alt boyutları arasındaki ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre ölçek alt boyutlarından yalnızca problem çözme ile sosyal ekonomik

hizmetinden faydalanmaya sebep olan faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiş ($p<0,05$) Bu farklılığın kaynağının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Post-Hoc Tukey HSD testi sonucunda; anlamlı farklılık sağlık sorunu ve hükümlü eş grupları arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Tablo 19: Sosyal Ekonomik Destek Tutarı ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	F	P
Problem Çözme	0-750	12	6	2,38	,79	2,813	,063
	751-1500	169	87	2,84	,98		
	1500 TL ve Üzeri	13	7	3,28	,61		
İletişim	0-750	12	6	2,62	,41	1,894	,153
	751-1500	169	87	2,80	,47		
	1500 TL ve Üzeri	13	7	2,97	,24		
Roller	0-750	12	6	2,95	,38	,051	,951
	751-1500	169	87	2,94	,44		
	1500 TL ve Üzeri	13	7	2,97	,26		
Duygusal Tepki Verebilme	0-750	12	6	2,64	,82	1,9011	,151
	751-1500	169	87	2,81	,72		
	1500 TL ve Üzeri	13	7	3,17	,63		
Gereken İlgiyi Gösterme	0-750	12	6	2,88	,39	,082	,923
	751-1500	169	87	2,91	,28		
	1500 TL ve Üzeri	13	7	2,90	,28		
Davranış Kontrolü	0-750	12	6	2,90	,27	,578	,562
	751-1500	169	87	3,00	,33		
	1500 TL ve Üzeri	13	7	2,99	,40		
Genel İşlevler	0-750	12	6	2,68	,57	3,503	,062
	751-1500	169	87	3,06	,69		
	1500 TL ve Üzeri	13	7	3,39	,38		

* $P<0,05$, ** $P<0,01$

Tablo 19’da araştırma değişkenlerinden SED tutarı ve ölçek alt boyutları arasındaki ortalama farklılıkları tespiti amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde araştırmanın SED tutarı değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 20: Hane Halkı Geliri ve Ölçek Alt Boyutu Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	F	P	Anlamlı Fark
Problem Çözme	0-581	6	3	3,36	1,16	2,279	,081	
	582-1162	24	12	2,86	,57			
	1163-2324	139	72	2,75	1,01			
	2325 TL ve Üzeri	25	13	3,21	,87			
İletişim	0-581	6	3	2,89	,56	1,222	,303	
	582-1162	24	12	2,90	,36			
	1163-2324	139	72	2,76	,48			
	2325 TL ve Üzeri	25	13	2,91	,37			
Roller	0-581	6	3	3,02	,41	0,763	,516	
	582-1162	24	12	2,97	,37			
	1163-2324	139	72	2,91	,45			
	2325 TL ve Üzeri	25	13	3,04	,33			
Duygusal Tepki Verebilme	0-581	6	3	2,97	,73	4,856	,003**	1163-2324 582-1162
	582-1162	24	12	3,26	,74			
	1163-2324	139	72	2,71	,72			
	2325 TL ve Üzeri	25	13	2,98	,56			
Gereken İlgiyi Gösterme	0-581	6	3	3,12	,14	4,857	,003**	582-1162 0-581
	582-1162	24	12	2,73	,32			
	1163-2324	139	72	2,93	,27			
	2325 TL ve Üzeri	25	13	2,94	,30			
Davranış Kontrolü	0-581	6	3	3,24	,23	2,298	,000**	582-1162 0-581
	582-1162	24	12	2,61	,31			
	1163-2324	139	72	3,02	,30			
	2325 TL ve Üzeri	25	13	3,20	,19			
Genel İşlevler	0-581	6	3	3,44	,83	3,145	,026*	1163-2324 0-581
	582-1162	24	12	3,09	,47			
	1163-2324	139	72	2,98	,70			
	2325 TL ve Üzeri	25	13	3,37	,61			

*P<0,05, **P<0,01

Yukarıda yer alan Tablo 20’de araştırmanın hane halkı geliri değişkeni ile ölçek alt boyutları arasındaki istatistiksel anlamlı ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre hane halkı geliri değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında gereken ilgiyi gösterme, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir (p<0,05). Bu farklılığın kaynağının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Post-Hoc Tukey HSD testi sonucunda;, duygusal tepki verebilme alt boyutu için 1163-2324 TL ve 582-1162 TL

arasındaki gruplar, gereken ilgiyi gösterme alt boyutu için 582-1162 TL ve 0-581 TL arasındaki gruplar, davranış kontrolü alt boyutu için 582-1162 TL ve 0-581 TL arasındaki gruplar, genel işlevler alt boyutu için ise 1163-2324 TL ile 0-581 TL arasındaki gruplardan kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Tablo 21: Sosyal Destek Süresi ve Ölçek Alt Boyutu Ortalama Farklılıkları

		n	%	Ortalama	S	F	P	Anlamlı Fark
Problem Çözme	0-24 Ay	50	3	2,47	1,04	18,361	,000**	50-74 Ay 75-Üzeri
	25-49 Ay	63	12	2,43	,97			
	50-74 Ay	45	72	3,35	,56			
	75 Ay ve Üzeri	36	13	3,40	,61			
İletişim	0-24 Ay	50	3	2,63	,52	10,570	,000**	50-74 Ay 75-Üzeri
	25-49 Ay	63	12	2,68	,47			
	50-74 Ay	45	72	2,99	,31			
	75 Ay ve Üzeri	36	13	3,01	,26			
Roller	0-24 Ay	50	3	2,84	,46	4,152	,007**	50-74 Ay
	25-49 Ay	63	12	2,85	,47			
	50-74 Ay	45	72	3,06	,28			
	75 Ay ve Üzeri	36	13	3,06	,37			
Duygusal Tepki Verebilme	0-24 Ay	50	3	2,60	,83	8,163	,000**	50-74 Ay 75-Üzeri
	25-49 Ay	63	12	2,62	,76			
	50-74 Ay	45	72	3,11	,44			
	75 Ay ve Üzeri	36	13	3,10	,53			
Gerekten İlgiyi Gösterme	0-24 Ay	50	3	2,90	,27	,094	,963	-
	25-49 Ay	63	12	2,90	,30			
	50-74 Ay	45	72	2,93	,28			
	75 Ay ve Üzeri	36	13	2,90	,28			
Davranış Kontrolü	0-24 Ay	50	3	2,93	,28	5,088	,002**	50-74 Ay 75-Üzeri
	25-49 Ay	63	12	2,90	,33			
	50-74 Ay	45	72	3,10	,32			
	75 Ay ve Üzeri	36	13	3,09	,32			
Genel İşlevler	0-24 Ay	50	3	2,79	,70	14,618	,000**	50-74 Ay 75-Üzeri
	25-49 Ay	63	12	2,82	,68			
	50-74 Ay	45	72	3,38	,51			
	75 Ay ve Üzeri	36	13	3,42	,45			

*P<0,05, **P<0,01

Yukarıda yer alan Tablo 21’de araştırmanın SED hizmetinden faydalanma süresi (ay) ile ölçek alt boyutları arasındaki anlamlı istatistiksel ilişkilerin tespiti amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Anova analizinin sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre SED hizmetlerinden faydalanma süresi değişkeni ile ölçek alt

boyutlarından problem çözüme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Sadece “gereken ilgiyi gösterme” boyutu ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı saptanmamıştır.

Bu farklılığın kaynağının tespiti amacıyla gerçekleştirilen Post-Hoc Tukey HSD testi sonucunda;

Problem çözüme alt boyutu için 50 ay ve üzeri SED hizmetlerinden faydalananların 0-49 ay arası SED hizmetlerinden faydalananlardan daha fazla problem çözüme becerilerine sahip oldukları,

İletişim alt boyutu için 50 ay ve üzeri SED hizmetlerinden faydalananların 0-49 ay arası SED hizmetlerinden faydalananlardan daha fazla iletişim becerilerine sahip oldukları,

Roller alt boyutu için 50-74 ay SED hizmetlerinden faydalananların 25-49 ay arası SED hizmetlerinden faydalananlardan daha olumlu rol becerisine sahip oldukları,

Davranış kontrolü alt boyutu için 50 ay ve üzeri SED hizmetlerinden faydalananların 25-49 ay arası SED hizmetlerinden faydalananlardan daha fazla davranış kontrolüne sahip oldukları,

Genel işlevler alt boyutu için 50 ay ve üzeri SED hizmetlerinden faydalananların 0-49 ay arası SED hizmetlerinden faydalananlardan daha fazla genel işleve sahip oldukları görülmektedir.

SED hizmetlerinden faydalanma süresinin artmasının, problem çözüme, iletişim, roller, davranış kontrolü ve genel işlevlerde bir artışa neden olduğu görülmektedir. Diğer taraftan gereken ilgiyi gösterme SED hizmetleri süresi arasında bir ilişkisi görülememiştir. Sonuç olarak, kişilerin faydalandığı SED hizmetinin süresi (ay), aile işlevlerini etkilemektedir.

Tablo 22: Test Edilen Hipotezlerin Sonuçları

Test Edilen Hipotezler	Durumu
H1: SED hizmetinden faydalanan bireylerin bazı sosyodemografik özellikleri ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Kabul Edildi.
H2: Bireyin faydalandığı SED hizmetine ihtiyaç duymasını etkileyen temel faktörler ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Kabul Edildi.
H3: Aylık ortalama SED miktarı ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Reddedildi.
H4: SED ile birlikte haneye giren aylık toplam gelir ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Kabul Edildi.
H5: Kişinin faydalandığı SED hizmetinin süresi (ay) ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Kabul Edildi.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada SED hizmetinden faydalanan ailelerin aile işlevleri incelenmiş olup, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Elde edilen bulgulara göre yaş değişkeni ile ölçek alt boyutlarından iletişim, problem çözebilme, duygusal tepkiler verebilme, roller, gerekli ilgiyi gösterebilme ve genel işlevlerin arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Burada 18-30 yaş arasındaki katılımcılar ile 31-60 yaş arası katılımcılar iletişim, problem çözebilme, duygusal tepkiler verebilme, roller puanlarında, 18-30 yaş arasındakiler lehine anlamlı olarak farklılık saptanmıştır. Bu boyutlarda, 18-30 yaş arasındaki katılımcıların, aile işlevselliği diğer yaş grubuna kıyasla olumlu yönde etkilenmiştir. Gereken ilgiyi gösterme alt boyutunda 61 yaş ve üzeri katılımcıların 18-30 yaş arası katılımcılardan daha olumlu verilerinin olduğu, genel işlevler alt boyutunda ise 18-30 yaş arası katılımcıların aile işlevselliği 61 yaş ve üzeri katılımcılardan daha olumlu yönde etkilenmiştir.
- Cinsiyet değişkeni ile ölçek alt boyutlarından iletişim, problem çözebilme, duygusal tepkiler verebilme ve genel işlevlerin arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Söz konusu alt boyutlar özelinde çalışma incelendiğinde, kadın katılımcıların iletişim, problem çözme, duygusal tepki verebilme ve genel işlevler alt boyutlarında erkek katılımcılara göre daha iyi puana sahip oldukları ve söz konusu alt boyutlarda aile işlevselliği erkeklere göre daha olumlu yönde etkilendiği anlaşılmıştır.
- Eğitim durumu değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir.
- Kronik rahatsızlığa sahip olma değişkeni ile ölçek alt boyutlarından problem çözme ve iletişim arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ortalama farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen farklılığa göre, herhangi bir kronik rahatsızlığı olmayan katılımcıların problem çözme ve iletişim alt boyutlarında kronik rahatsızlığı olan katılımcılara göre daha iyi puana sahip oldukları, daha olumlu problem çözme ve iletişime sahip oldukları anlaşılmıştır.

- Çalışma durumu değişkeni ile ölçek alt boyutlarından problem çözme ve genel işlevler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ortalama farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen bu farklılığın, çalıştığını fakat düzenli geliri olmadığını beyan eden katılımcılar ve çalışmadığını beyan eden kullanıcılardan kaynaklandığı, çalışmadığını beyan eden kullanıcıların çalıştığını beyan eden fakat düzenli geliri olmadığını beyan eden katılımcılara kıyasla daha olumlu bir problem çözmeye sahip olduğu, bu katılımcıların aile işlevselliğinin diğer gruptaki katılımcılardan daha olumlu olduğu görülmektedir.
- Sosyal güvence değişkeni ile duygusal tepkiler verebilme, gereken ilginin gösterilmesi ve davranışsal kontrol alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ortalama farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit edilen farklılığa göre sosyal güvencesi olmadığını beyan eden katılımcıların duygusal tepkiler verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranışsal kontrol alt boyutlarında sosyal güvencesi olduğunu beyan eden katılımcılara göre daha iyi puana sahip oldukları, daha olumlu bir duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolüne sahip oldukları anlaşılmıştır.
- Çocuk sayısı değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir. Buna göre 4 ve üzeri çocuğu olduğunu beyan eden katılımcıların 2 çocuğu olduğunu beyan eden katılımcılara kıyasla daha olumlu problem çözme becerisine sahip oldukları anlaşılmıştır.
- SED hizmetinden faydalanmayı etkileyen temel faktörler ile ölçek alt boyutlarından yalnızca problem çözme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir. Buna göre eşi hükümlü durumda bulunan ve bu durumun yarattığı yoksulluk sonucuyla SED hizmetinden faydalanan katılımcıların, sağlık sorunu sebebiyle SED hizmetinden faydalanan katılımcılara kıyasla daha olumlu bir problem çözme becerisine sahip oldukları anlaşılmıştır.
- Yapılan çalışmada SED tutarı değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilememiştir.
- Hane halkının toplam geliri değişkeni ile ölçek alt boyutları arasında gereken ilgiyi gösterme, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir. Aile toplam hane halkı geliri, 1163-2324 TL arasında olduğunu bildiren katılımcıların, ölçeğin duygusal tepki verebilme alt boyutunda, hane halkı gelirini 582-1162 TL arasında olanlara göre daha başarılı olduğu, gereken ilgiyi gösterme alt boyutunda ise 582-1162 TL geliri olduğunu beyan eden katılımcıların 0-581 TL olduğunu beyan eden katılımcılardan başarılı olduğu, davranış kontrolü alt boyutunda 582-1162 TL geliri olduğunu beyan edenlerin, 0-581 TL geliri olduğunu beyan edenlere kıyasla daha başarılı oldukları ve 1163-2324 TL arasında geliri olduğunu beyan eden katılımcıların genel işlevler alt boyutunda 0-581 TL arasında geliri olduğunu beyan eden katılımcılardan daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

- SED hizmetinden faydalanma süresi (ay) ile ölçek alt boyutları arasındaki anlamlı istatistiksel ilişkilerin tespiti amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Anova analizinin sonuçlarına göre SED hizmetinden faydalanma süresi (ay) ile ölçek alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir. Buna göre SED hizmetlerinden faydalanma süresi değişkeni ile ölçek alt boyutlarından problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Sadece ‘‘gereken ilgiyi gösterme’’ boyutu ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı saptanmamıştır. Problem çözme alt boyutu için 50 ay ve üzeri SED hizmetlerinden faydalananların 0-49 ay arası SED hizmetlerinden faydalananlardan daha fazla problem çözme becerilerine sahip oldukları, iletişim alt boyutu için 50 ay ve üzeri SED hizmetlerinden faydalananların 0-49 ay arası SED hizmetlerinden faydalananlardan daha fazla iletişim becerilerine sahip oldukları, roller alt boyutu için 50-74 ay SED hizmetlerinden faydalananların 25-49 ay arası SED hizmetlerinden faydalananlardan daha fazla role sahip oldukları, davranış kontrolü alt boyutu için 50 ay ve üzeri SED hizmetlerinden faydalananların 25-49 ay arası SED hizmetlerinden faydalananlardan daha fazla davranış kontrolüne sahip oldukları, genel işlevler alt boyutu için 50 ay ve üzeri SED hizmetlerinden faydalananların 0-49 ay arası

SED hizmetlerinden faydalananlardan daha fazla genel işleve sahip oldukları görülmektedir. SED hizmetlerinden faydalanma süresinin artmasının, problem çözüme, iletişim, roller, davranış kontrolü ve genel işlevlerde olumlu yönde bir artışa neden olduğu görülmektedir. Diğer taraftan gereken ilgiyi gösterme SED hizmetleri süresi arasında bir ilişkisi görülememiştir. Bu çıkarımlar doğrultusunda, SED hizmetinin aile işlevselliğine yönelik etkisi hassasiyetle incelenmeli, hizmetin belirli sürelerinde söz konusu hizmetten faydalanan müracaatçılarla çalışma yapılmalıdır.

Öneriler; yoksulluğun ne kadar can yakan bir problem olduğunu dünya üzerindeki tüm bireylerin bildiği yadsınamaz bir gerçek ama sorun, yoksulluk ile neler yapılabildiğinde, neler yapılmak istendiğinde. Yoksulluk geçmişten günümüze gelen ve tarih boyunca belki de yok edilmesi en zor olacak sorunlardan bir tanesi. Bu sorun, geçmişten günümüze ülkemizde de etkisini hissettirmiş, ülkemizin çeşitli dönemlerde yükselen, çeşitli dönemlerinde ise daha yumuşak geçişlerle atlatılabilen bir sorun olmuştur. Bu doğrultuda gerek devlet eliyle, gerekse de yerel kuruluşlar eliyle insanlara aynı yardım, nakdi yardım, aceze yardımı, gıda yardımı, eğitim yardımı vs. birçok yardım yapılmıştır. Aslında araştırmada sözünü ettiğimiz SED hizmeti geçmişte nakdi yardım olarak sunulan bir hizmetti, fakat 2015 yılında yapılan son mevzuat düzenlemesiyle günümüzdeki halini aldı.

SED hizmeti, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının çocukların korunma ihtiyacı riskini önleyebilmek amacıyla sunduğu bir hizmettir. SED hizmetinin aileler üzerinde etkileri ise başlı başına araştırma konusu olabilecek bir durumdadır aslında. SED hizmetinin bu etkilerinin tümünü araştırmamızda değerlendiremediyse de, aile işlevlerine etkisini inceleme fırsatı bulduk.

Yapılan çalışmadan hareketle, SED hizmetinden faydalanan ailelerin aile işlevselliğinin periyodik olarak ölçülmesi, ailelere sunulabilecek alternatif hizmetler hakkında fikir vermesi açısından önemlidir. Bunun dışında, ekonomik olarak sıkıntı yaşayan bu vatandaşların alternatif projelere dahil edilmesi hayati önemdedir. Bu doğrultuda Aile Destek Merkezi türü oluşumlar desteklenerek geliştirilmeli, sayıları artırılmalı, kişilerin istihdam sürecine uyumları sağlanmalıdır. Bu doğrultuda ev

hanımı olarak anılan işsiz kadınların eğitimi, özellikle boşanmış ve terk edilmiş kadın bireylerin toplum yaşamına güçlü bir bağla tutunabilmeleri için iş başı eğitim imkanı sağlanmalıdır. Bu iş başı eğitimleri esnasında çocuğuna bakacak kimsesi olmadığı için eğitime katılamayan bireylerin çocukları için okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kursu imkanı sağlanmalı, burada da henüz düzenli bir işi olmayan, kalifiye elemanlar istihdam edilmelidir. Söz konusu eğitimlerin sonunda kişinin, bilgi durumuna göre kursun temasta olacağı işletmelerde deneme sürecine tabi tutularak tam istihdam sürecine katılımı sağlanmalı, bu kişilerin çalışmasının önünde bakımı ebeveyni tarafından gerçekleştirilmek zorunda olan çocukların bulunması durumunda, bu kişilerin kreş, kurs gibi hizmetlerden faydalanmaları sağlanmalıdır. Bunun dışında, iş başı eğitimlerinin, herhangi bir işi olmayan, kalifiye durumda bulunmayan, bu sebeple öncelikle hangi işi yapacağı konusunda belirsizlik olan ve dolayısıyla da işsizliğe sahip olan bireylere yönelik olarak uygulanması gerekmektedir. Öğrenim düzeyi doğrultusunda yeterli kalifiye eleman eksikliği hisseden sektörlerin de, söz konusu eğitimlerden gelecek personellerle yatırımlarını geliştirmesi mümkün olabilecek, sonrasında öncelikle istihdamın, ardından üretimin ve nihayetinde de ulusal kalkınmanın gerçekleşmesi mümkün olabilecektir.

Ayrıca SED hizmetinden faydalansın veya faydalanmasın, yoksulluk sorunuyla boğuşan bireylerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) aracılığıyla faydalandırıldıkları sosyal yardımların miktarı arttırılmalı, söz konusu kişilerin sosyal çevre desteği, SED hizmeti ve sosyal yardımlar miktarları toplam olarak aylık en az güncel asgari ücret düzeyinde olmaları sağlanmalıdır. Yoksulluğu tümüyle yok etmek ütopya gibi görünse de, bu tip çalışmalar ve yapılması muhtemel çalışmaların sağlıklı planlanması sonucunda yoksulluğun etkisini hissedenlerin sayısını azaltabilmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- ACAR, A. (1990), Türk Aile Yapısı Ve Kızılcahamam Aile Yapısı Üzerine Bir Araştırma, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AÇIKGÖZ, S. (2019), Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden Yararlanan Ailelerin Öz-şefkat ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Çankırı Örneği, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- AK, M. (2016). Toplumsal Bir Olgu Olarak Yoksulluk. Akademik Bakış Dergisi. 0(54). (296-306).
- AKKAYA, Y. (2000), "Sosyal Güvenlik Tarihi Üzerine Notlar", Toplum ve Hekim Dergisi, Cilt:15, Sayı:2, ss.2-90.
- AKTAN, C.C. (2002), Yoksullukla Mücadele Strateji Mücadeleleri, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayını.
- AKYILDIZ, F. (2009), "Sosyal Devlet Tarihe Gömülürken Kamu Yararı ve Sosyal Hizmet Kavramlarını Yeniden Düşünmek", 7. Kamu Yönetimi Forumu, 1. Kitap, Küreselleşme Karşısında Kamu Yönetimi ve Hizmeti, Ahmet, Hamdi, AYDIN, G., Ethem, TAŞ, Meltem, KILIÇ ve Zehra, GÜL, (Ed.), 08-10 Ekim 2009, Kahramanmaraş, ss.46-58.
- AKYÜZ, A. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları İle Aile İçi İletişim Ve Yalnızlık Algısı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. Üsküdar Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- ALTAY, A. (2005). Yoksulluk Sadece Devletin Sorunu mu? Kamu Harcamaları Açısından Bir Değerlendirme. Sosyo Ekonomi Dergisi. 26(26). (156-178).
- ALTIPARMAK, S. (2008). Dünya’da ve Türkiye’de Yoksullu/Eşitsizlik ve Çocuklar. Çocuk Dergisi. 8(2). (81-86).
- ARABACI, R. (2015). Gelir Dağılımı ve Yoksulluk. Aysen Tokol ve Yusuf Alper (Ed.). Sosyal Politika içinde (178-198). Bursa: Dora Basım Yay.
- ARPACIOĞLU, Ö. ve YILDIRIM, M. (2011). Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi. 4(2). (60-76)
- ASLAN, K. (2001). Modern Ailede İletişim Sorunları. Ege Eğitim Dergisi (1), 1 :102 - 109. 102 – 109.
- ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) (2013) “Kırsal Alanda Yoksulluğun Gerçek

Yüzü:Kadınlar”http://sgb.aile.gov.tr/upload/sgb.aile.gov.tr/mce/2012/arastirma/projeleri/kirsa_lalankadinlari1.pdf] (12.02.2020).

- ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) (2015), Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerinin Değerlendirilmesi Projesi: Araştırma Sonuç Raporu, Proje Koordinatörü Mehmet Taşpınar, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- ATATANIR, H. (2016) Türkiye’de Yoksulluk Sosyal Yardım ve Sivil Toplum, (1. Baskı) Ankara: Dorlion Yayınları.
- AYTAÇ, A. ve HATİPLER, M. (2013). Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluğun Özgün Yapısı ve Yoksullukla Mücadele. Edirne: Paradigma Kitabevi Yay.
- AYTAÇ, Ö. ve S. İLHAN. (2013). Kentsel Yoksulluğu Yeniden Düşünmek. Ankara: Birleşik Yay.
- AYTIŞ, A., Ü. ve ÖZGÜÇ, A. (2019), Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti Kapsamındaki Ailelerin Sosyo-Demografik Yapısının İncelenmesi, Aydın Sağlık Dergisi, 5(2), (181-194).
- BAHTİYAR A., ve CAN, B. (2016). Fen Öğretmen Adaylarının Bilimsel Süreç Becerileri İle Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 42, (47-58).
- BARRIENTOS, A. (2013), Social Assistance in Developing Countries, Cambridge University Press, Cambridge.
- BEŞPINAR, F. U. (2014) Türkiye’de Evlilik. Editör: Turğut M. ve Feyzioğlu, D. Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler. İstanbul: Çizge Tanıtım ve Kırtasiye.
- BİLGİLİ, A. (1993), Avrupa Topluluğu İle Bütünleşme Sürecinde Türk Aile Yapısı,(Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BUĞRA, A. (2008), Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, www.obarsiv.com/pdf/ayse_bugra2.pdf., ss.1-8. (11.02.2020).
- BULUT I. *Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi*, Ankara, TC Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları, 1993.
- BULUT I.,(1990). Aile Değerlendirme Ölçeği(ADÖ) El Kitabı. Öz Güzel İş Matbaası, Ankara.
- CAN, Y. (2017). Yoksulluk, Yerel ve Küresel Eşitsizlikler. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 16(63). (1111-1126).
- CANATAN, K. VE YILDIRIM, E. (2011). Aile Sosyolojisi. Açılım Kitap: İstanbul.

- CLEGG, D. (2002), "The Political Status of Social Assistance Benefits in European Welfare States: Lessons From Reforms to Provision For The Unemployed in France and Great Britain", *European Journal of Social Security*, Cilt:4, Sayı:3, ss.201-226.
- ÇALÇALI, Ö. (2011). Yoksullukla Mücadelede Devletin Rolü: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu. *Memleket Siyaset Yönetim Dergisi*. 6(16). (189-233).
- ÇETİN, S. (2013). Aile İçi İletişime Facebook'un Etkisi: Kütahya Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- ÇİNAL, U., T. (2019), Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalanan Bireylerde Yoksulluk Algısı: İzmit Örneği, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, Kocaeli.
- DEMİR, E., SAATÇIOĞLU, Ö., & İMROL, F., (2016). Uluslararası Dergilerde Yayımlanan Eğitim Araştırmalarının Normallik Varsayımları Açısından İncelenmesi, *Current Research in Education*, 2(3). (130-148).
- DOĞAN, İ. (2014). *Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- EDEBALI, F., E. (2020), Sosyal Ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalandırılanların Yaşam Memnuniyeti ve Yaşam Kalitesi; Sincan Örneği, *Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.
- EKİN, N. (2000), *Türkiye'de Yapay İstihdam ve İstihdam Politikaları*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Sayı:33, İstanbul.
- EPSTEIN, N. B., BALDWIN, L. M., & BISHOP, D. S. (1983). The McMaster Family Assessment Device. *Journal of Marital and Family Therapy*, 9(2), 171–180.
- ERDEN, M. (2019). *Eğitim Bilimine Giriş*. Arkadaş Yayıncılık. Ankara.
- ERGÜN, M. (1994). *Eğitim ve Toplum Eğitim Sosyolojisine Giriş*. Ocak Yayınları, İstanbul.
- ERSOY, F., A. ve HURASAN, M. (2017), Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti Alan Çocukların Sosyal Etkinliklere Katılımlarına İlişkin Ailelerinin Değerlendirmeleri, *International Journal of Cultural and Social Studies*, 3(2), (195-204).
- ERSÖZ, G. A. (2003), Dünya Konferansları Belgelerinde Aile ve Yoksulluk: Saptamalar ve Öneriler, *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(2), (1-9).

- ERTEM, A. (2011), "Osmanlı'dan Günümüze Vakıflar", Vakıflar Dergisi, (36), ss.25-65.
- FİSCHER, W (2015), Poverty in History, Editor: James D. Wright, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition), Science Direct, pp. 728-732, <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.62051-2>
- GARNER, T. I. and FOX, L. E. (2019), A brief history of the supplemental poverty measure, Handbook of US Consumer Economics, Chapter 14, Academic Press, pp. 389-426, <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-813524-2.00014-7>
- GÖKALP, Z. (1980). Makaleler IX. Yeni Gün – Yeni Türkiye – Cumhuriyet Gazetelerindeki Yazılar. Hazırlayan : Şevket Beysanoğlu. Kültür Bakanlığı Yayınları: İstanbul.
- GÖKÇE, B. (1991), “Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme”, Aile Yazıları: Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç, ed. B. Dikeçligil & A. Çiğdem, cilt. 1, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Yayınları.
- GÜLER, B., A. (2006), "Sosyal Devlet ve Yerelleşme", Memleket Siyaset Yönetim Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, ss.29-42.
- GÜLER, D. ve Ulutak, N. (1992). Aile Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Türk Toplum Yaşantısında Aile. Kurgu Dergisi s(11), 51 - 76.
- GÜLOĞLU, T. (2000), Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Temel Sorunları, Prof. Dr. Nusret Ekin'e Armağan, Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Yayını, Ankara.
- GÜNDÜZ, Y. (2006). Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Üzerine Bir İnceleme. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 5(15). (34-55). www.e-sosder.com
- GÜNEŞ, F. (2018). Yoksulluk Söyleminin Toplumsal Cinsiyet Açısından Yoksunluğu. SAV Katı. (3). (6-17).
- GÜNGÖR, F. ve ÖZUĞURLU, M. (1997), İngiliz Yoksul Yasaları: Paternalizm, Piyasa Ya da Sosyal Devlet, AÜSBF Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi, Tartışma Metinleri, Sayı:3.
- GÜRSOY Ş. ve ÇAPCIOĞLU İ. (2006). Bir Türk Düşünürü Olarak Ziya Gökalp: Hayatı, Kişiliği ve Düşünce Yapısı Üzerine Bir İnceleme. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. Cilt: 47 Sayı: 2. 89-98.
- GÜZEL, A. (2005), "Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Öngörülen Reform, Mevcut Sorunlara Çözüm mü?", Çalışma ve Toplum Dergisi, Cilt:4, Sayı:7, ss.61-76.
- GÜZEL, A. ve OKUR, R. A. (1998), Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul.

- HELVACI, H. (2002). Şiddet Yoksulluk ve İnsan Hakları. Yasemin Özdek (ed). Yoksulluk Şiddet ve İnsan Hakları İçinde. (404-414). Ankara: Todaie Yay
- HOANG, T. (2018), The Economics of Poverty: History, Measurement, and Policy, The Social Science Journal, 55 (2), pp. 210-211, <https://doi.org/10.1016/j.soscij.2018.03.005>
- <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/poverty>. (12.02.2020).
- <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/social>. (12.02.2020).
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5473653150c4a8.92654528. (12.02.2020).
- INTERNATIONAL LABOUR ORGANİZATIÖN (ILO) (2017). Guide for developing national outreach strategies for inactive young people. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_613351.pdf (Erişim Tarihi: 11/04/2020).
- İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN, A. (2007) Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Ailede Yaşam Kalitesi, N. Yıldırım, K. Yıldırım (Ed.) Sakarya Üniversitesi Sosyal Hizmet Sempozyumu Çocuk ve Aileye Yönelik Sosyal Hizmetler (1. Baskı) içinde (131- 145) Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Sakarya.
- KABAŞ, T. (2010). Gelişmekte olan Ülkelerde Yoksulluğun nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları. Adana: Nobel Kitabevi Yay.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (2013). Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- KARACA, İ. (2010). Aile İçi İletişimin Ortaöğretim Öğrencilerinin Madde Bağımlılığına Etkisi (Elazığ İli Örneği). Fırat Ün. Yüksek Lisans Tezi.
- KESGİN, B. (2011). Çalışma Yaşamında Değişen Yoksulluk: Çalışan Yoksullar. İş Ahlakı Dergisi. 4(1). (65-75).
- KIR, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 10/36. 381-404.
- KIR, İ. (2015). Eğitimin Toplumsal Temelleri, Eğitim Bilimine Giriş, (Edt. Fatih Töremen), İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul.
- KOÇ, İ. (2014). Türkiye’de Aile Yapısının Değişimi. Editör: Turğut M. ve Feyzioğlu, D. Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler. İstanbul: Çizge Tanıtım ve Kırtasiye.
- KOÇAK, O. ve TİRYAKİ, D. (2011), "Sosyal Devlet Anlayışında Sağlık Politikalarının Önemi ve Sağlıkta Dönüşüm Programının Değerlendirilmesi:

Yalova Örneği", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (19), ss.55-88.

KONGAR, E. (2018). Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, Remzi Kitabevi, İstanbul.

KORAY, M., ALEV, H. (2002) Yoksulluk ve Yoksunluk Konusunda Bütünlükçü Bir İnsan Hakları Yaklaşımının Gerekliliği, Y. Özdek (Ed.) Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları, (1. Baskı) içinde (441-466) Ankara: Todaie Yayın.

KOVANCI, O. (2003), "Hayır Anlayışından Sosyal Devlete: İngiliz Yoksul Yasaları", Mülkiye Dergisi, 239 (27), ss.255-278.

KÖMÜRCÜ, M. (2014). Türkiye’de Yoksulluk Olgusu, Yoksullukla Mücadele Politikaları ve Gelir Dağılımı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi. Balıkesir.

KÖYLÜ, M. (2002). Küresel Bir Sorun Olarak Savaş Endüstrisi ve Dengesiz Ekonomik Dağılım. Yasemin Özdek (ed). Yoksulluk Şiddet ve İnsan Hakları İçinde. (415-426). Ankara: Todaie Yay.

KULE, H. ve ES, M. (2005). Türkiye’de Kentsel Yoksulluk: Kocaeli Örneği. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi. 0(50). (259-300).

KURNAZ, A. Ş. (2007), Çocuk Yoksulluğu, Aile ve Toplum Dergisi, 9(3), (47-55).

KÜÇÜKKARACA, N. (2013) İnsan Hakları, Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmet, H. Acar, N. Negiz, E. Akman (Ed.) Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları(1. Baskı) içinde (83-96) Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık.

KÜÇÜKKARACA, N. ve ATALAR, U. (2020), Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalanan Çocukların Okul İle İlişkilerini Etkileyen Psiko-Sosyal Faktörlerin İncelenmesi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13(70), (887-900).

LUSTIG, N. (2001), Social Protection in The Developing World, Brookings Institution Press, Washington.

MACİT, Y. (2020), Türkiye’de Aile ve Kültürel Yapıda Meydana Gelmesi Düşünülen Değişimlerin Yaşlanma, Yoksulluk ve Evlilik Kurumu Açısından Değerlendirilmesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi,1(3), (149-157).

MEDEİROS M., ROGÉRİO J. B. and FLAVİO C. (2020), Educational expansion, inequality and poverty reduction in Brazil: A simulation study, Research in Social Stratification and Mobility, 66, <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2019.100458>

- MILANOVIC, B. (1998), *Income, Inequality and Poverty During the Transition from Planned to Market Economy*, Worldbank Press, Washington.
- NOLAN, A. B. (1993), *Reforming Child Income Support*, Argus Press, Dublin.
- ÖZGÜVEN, E. İ. (2017). *Evlilik ve Aile Terapisi*, Nobel Akademi Yayıncılık, Ankara.
- ÖZTÜRK, M., ÇETİN, B. I. (2009). *Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Kadınlar*, *Journal of Yasar University*, 3(11), 2661-2698.
- PALA, K. (2019), *Yoksulluk ve Sağlık*, TORAKS Bülteni, Aralık, (52-54).
- SAM, N. (2008). *Yoksulluğa Bir Yaklaşım Biçimi: Kapasite Yaklaşımı*. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 27(1). (59-70).
- SAPANCALI, F. (2008), "Türkiye'de İşgücü Piyasası, Sorunlar ve Politikalar", *Tühis İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 2-3 (21) ss.8-30.
- SARI, Ö. (2013). *Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı, Sistemik Aile Sosyolojisi*. Editör: Mustafa Aydın. Konya: Çizgi Kitabevi. S: 17 -38.
- SHEAFOR, B. W., HOREJSI, C. J. (2015) *Sosyal Hizmet Uygulaması, Temel Teknikler ve İlkeler (Çev. Ayşe Bilgen ve ark.) (2. Baskı)* Ankara: Nika Yayınevi.
- SUNDARAM, J. K. ve CHOWDHURY A. (Ed.), (2011), *Poor Poverty: The Impoverishment Of Analysis*, A&C Black, Bloomsbury Academic, London.
- ŞAHİN TAŞĞIN, N. (2017) *Yoksulluk, İnsan Hakları ve Sosyal Hizmetler (1. Baskı)* Ankara: Nika Yayınevi.
- ŞANTAŞ, F. (2017), *Yoksulluğun Sağlık Statüsü ve Sağlık Hizmetleri Kullanımı İle İlişkisi*, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, (545-59).
- ŞENER, K. D. ve OCAKÇI, F. A. (2014), *Yoksulluğun Çocuk Sağlığı Üzerine Çok Boyutlu Etkileri*, *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 13(1), (57-68).
- ŞENGÖNÜL, T. (2019), *Yoksulluğun Ailedeki Sosyalleştirme Süreçlerine ve Çocuklardaki Bilişsel Gelişim ve Okul Başarısı Üzerine Etkisi*, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47, (1-15).
- TALAS, C. (2001), *Toplumsal Politika*, İmge Kitabevi, Ankara.
- TAMKOÇ, B. (2017), *SED (Sosyal ve Ekonomik Destek) Hizmetinden Yararlanan Çocukların Özelliklerinin İncelenmesi ve Hizmet Sürecinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- TAŞDEMİR, G. (2014), *Yoksulluğun Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri*, *International Journal of Human Sciences*, 11(2), (74-88).

- TEZCAN, M. (2006). Eğitim Sosyolojisi, Anı Yayıncılık, Ankara.
- TOPGÜL, S. (2013) Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınsılaşması, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14 (1) 277-296.
- TÜMKAYA, S., AYBEK, S. ve ÇELİK, M. (2010), Yoksul Ailelerden Gelen Ergenlerde Psiko-Sosyal Bir Olgu Olarak Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışların İncelenmesi, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(1), (970-984).
- TÜRK, T. (2014). 2000 Sonrası Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta.
- TÜRKOĞLU, İ. (2013). Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye’de Sosyal Yardım Ve Sosyal Güvenlik. Akademik İncelemeler Dergisi, 8(3), 275-305.
- YUSUFOĞLU, Ş. Ö. ve KIZMAZ, Z. (2015), Parçalanmış Yoksul Ailelerin Geçinme Stratejileri: Elazığ Örneği, Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi, 2(2), (1-18).
- WEB1. <https://www.kamupersoneli.net/ekonomi/asgari-ucet-zammi-belli-oldu-2020-asgari-ucet-aciklandi-h84161.html> Erişim tarihi: 19.12.2020
- WEB2. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/chgm/uygulamalar/sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmeti/> Erişim tarihi: 15.05.2020
- WORLD BANK. <http://datatopics.worldbank.org/aspire/indicator/social-assistance> (Erişim Tarihi: 10.04.2020).
- WORLD FAMILY ORGANİZATİON (WFO). <http://worldfamilyorganization.com/> (Erişim Tarihi: 14.04.2020).
- YAYLA R. (2018). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürü: Sakarya İli Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi. Yalova.
- YILMAZ, Hasan, (2004), Sevgili Anne Ve Babacığım, Lütfen Bu Kitabı Okur musunuz!..., Çizgi Kitabevi Yayını ,Ankara.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Yoksulluğu Belirleyen Temel Unsurlar	28
Tablo 2: Örneklemin Demografik Verilerinin Dağılımı.....	57
Tablo 3: Kontrol Değişkenlerinin Dağılımları.....	59
Tablo 4: Örneklemin Ortalama Sosyal Ekonomik Destek Süresi (Ay)	60
Tablo 5: Ölçek Alt Boyutları Ortalama Değerleri	61
Tablo 6.: Cronbach's Alpta Test Skoru.....	62
Tablo 7: Ölçek Alt Boyutlarının Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	63
Tablo 8: Yaş ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları	64
Tablo 9: Cinsiyet ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları	65
Tablo 10: Medeni Durum ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları	66
Tablo 11: Eğitim Durumu ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları	67
Tablo 12: Kronik Rahatsızlık ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları	68
Tablo 13: Çalışma Durumu ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları	69
Tablo 14: Sosyal Güvence ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları.....	70
Tablo 15: Çocuk Sayısı ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları	71
Tablo 16: Konut Durumu ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları	72
Tablo 17: Kira Tutarı ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları.....	73
Tablo 18: SED Faydalanma Faktörleri ve Ölçek Alt Boyut Ortalama Farklılıkları	74
Tablo 19: Sosyal Ekonomik Destek Tutarı ve Ölçek Alt Boyutları Ortalama Farklılıkları	75
Tablo 20: Hane Halkı Geliri ve Ölçek Alt Boyutu Ortalama Farklılıkları	76
Tablo 21: Sosyal Destek Süresi ve Ölçek Alt Boyutu Ortalama Farklılıkları	77
Tablo 22: Test Edilen Hipotezlerin Sonuçları	79

EKLER

Ek 1: Sosyo demografik Bilgi Formu

SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK ALAN HİZMETİNDEN FAYDALANAN BİREYLERİN AİLE İŞLEVLERİNİ DEĞERLENDİRME ANKETİ

SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Sayın katılımcı,

Cevaplayacağınız bu anket formu ile elde edilecek olan veriler bilimsel bir araştırmada kullanılacak, araştırma sonunda elde edilen veriler ilgili kurumlar dışında hiçbir yerde açıklanmayacak, gizli tutulacak ve sizden hiçbir talepte bulunulmayacaktır. Anketi doldurarak araştırmaya katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Miraç ŞİRİN

1. Yaşınız?
 18-30   31-60   61 ve üzeri
2. Cinsiyetiniz?
 Kadın   Erkek
3. Medeni durumunuz?
 Evli   Bekar   Boşanmış/Dul
4. Eğitim Durumunuz?
 Okur yazar değil-Okur yazar
 İlkokul ve Ortaokul mezunu
 Lise ve Üniversite mezunu
5. Herhangi bir sağlık sorunuz ya da kronik rahatsızlığınız var mı?
 Evet   Hayır
6. Çalışma Durumunuz?
 Çalışmıyor   Çalışıyor fakat düzenli geliri yok
 Emekli
7. Sosyal güvenceniz var mı?
 Evet   Hayır
8. Kaç çocuğunuz var?
 1   2   3   4 ve üzeri

9. Konut durumunuz?

Kira Kira Değil

10. İkamet ettiğiniz konut kira ise ne kadar kira ödüyorsunuz?(9. Soruya “kira” cevabını verenler yanıtlayacaklardır)

0-250 TL 251-500 TL 501-750 TL 751 TL ve üstü

11. Ne kadar süredir Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetinden yararlanıyorsunuz?

0-24 Ay 25-49 Ay 50-74 Ay 75 Ay ve Üstü

12. Sosyal ve Ekonomik Desteğe ihtiyaç duymanızı etkileyen temel faktör nedir?

Sağlık sorunu sebebiyle çalışamama sonucu oluşan yoksulluk

Eşin hükümlü olması sebebiyle oluşan yoksulluk

Ebeveynlerden birinin aileyi terk etmesi

Boşanma sebebiyle ailede kimsenin çalışmaması sonucu oluşan yoksulluk

Diğer.....

13. Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetinden faydalanıyorsanız faydalandığınız desteğin aylık miktarı ne kadardır?

0-750 TL 751-1500 TL 1501 TL ve üzeri

14. Hanenize giren toplam aylık gelir ne kadardır?

0-581 TL 582-1162 TL

1163-2324 TL 2325 TL ve üzeri

Ek 2: Aile Değerlendirme Ölçeği

AÇIKLAMA: İlişikte aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (Aynen Katılıyorum/ Büyük Ölçüde Katılıyorum/ Biraz Katılıyorum/ Hiç Katılmıyorum)

Her cümle için 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

Aynen katılıyorum : bir(1) puan, Büyük ölçüde katılıyorum : iki (2) puan, Biraz katılıyorum : üç (3) puan, Hiç katılmıyorum : dört (4) puan

İFADELER	Aynen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.				
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.				
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenini bilir.				
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getiremezler.				
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.				
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda birbirimize destek oluruz.				
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.				
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.				
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularınızı açığa vurmaktan kaçınırız.				
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.				
11.Evde dertlerimizi, üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz				
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.				
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğinizde sizi dinlerler.				
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.				
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.				

16.Ailemiz üyeleri birbirlerine hoşgörülü davranırlar.				
17.Evde herkes başına buyruktur.				
18.Bizim evde herkes söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.				
19.Ailede bazılarımız duygularımızı belli etmeyiz.				
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.				
21.Ailecek korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınılız.				
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.				
23.Gelirimiz(ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.				
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.				
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.				
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.				
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.				
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.				
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyler				
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.				
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinmeyiz.				
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.				
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışılız.				
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.				
35.Evde genellikle söylediklerimizle söylemek istemediklerimiz birbirinden farklıdır.				
36.Aile içinde birbirimize hoş görülü davranırız.				
37.Evde birbirimize ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz.				
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.				
39.Ailemizde sevgi, şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.				
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.				
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.				
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterirler.				
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.				
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.				
45.Evde birbirinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmeli ve kendisine hatırlatılması gerekir.				
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.				
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.				
48.Bizim evde aklımıza gelen her şey olabilir.				
49.Sevgi,şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.				
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.				
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.				
52.Sinirlenince birbirimize küseriz				
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.				
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışılıyoruz.				
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı, aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.				
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.				

57.Ağlamak istediğimizde birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.				
58.İşimize(okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.				
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.				
60.Problemlerimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.				

Değerlendirme:

Aynen katılıyorum : bir (1) puan

Büyük ölçüde katılıyorum : iki (2) puan

Biraz katılıyorum : üç (3) puan

Hiç katılmıyorum : dört (4) puan

Yıldız (*) işaretli sorular ters olup puanlaması ters yani dört, üç, iki, bir (4,3,2,1) şeklinde olmaktadır. Örnek 14. soru puanlanırken

Aynen katılıyorum : bir(4) puan

Büyük ölçüde katılıyorum : iki (3) puan

Biraz katılıyorum :üç (2) puan

Hiç katılmıyorum : dört (1) puan

Problem çözme	2-	12-	24-	38-	50-	60-							.../6=
İletişim	3-	14*-	18-	22*-	29-	35*-	43-	52*-	59-				.../9=
Roller	4*-	8*-	10-	15*-	23-	30-	34*-	40-	45*-	53*-	58*-		.../11=
Duygusal tepki verebilme	9*-	19*-	28*-	39*-	49-	57-							.../6=
Gereken ilgiyi gösterme	5*-	13*-	25-	33*-	37*-	42*-	54*-						.../7=
Davranış kontrolü	7*-	17-	20-	27*-	32-	44*-	47*-	48*-	55-				.../9=
Genel işlevler	1*-	6-	11*-	16-	21*-	26-	31*-	36-	41*-	46-	51*-	56-	.../12=

Ek 3: Bakanlık Araştırma İzin Belgesi

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 84459573-605.01-E.1470522

Konu : Miraç ŞİRİN

BAKANLIK MAKAMINA

Zonguldak Valiliği Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün 30/01/2020 tarihli ve 306190 sayılı yazısı ile Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı yüksek lisans programı Öğrencisi Miraç ŞİRİN'in Kdz.Ereğli Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde "Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerinden Yararlanan Bireylerin Aile İşlevleri Üzerine Bir İnceleme: Kdz.Ereğli Örneği" başlıklı araştırma yapabilme talebi bildirilmiştir.

Talep Aile Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından olumlu değerlendirilmiştir.

Söz konusu araştırmanın gerçekleştirilebilmesi hususunda;
Olurlarınızı arz ederim.

Gülser USTAOĞLU
Daire Başkan V.

OLUR

Dr. Mehmet Selim BAĞLI
Bakan Yardımcısı

Ek :

- 1 - 09/06/2020 tarihli 84459573-605.01-E.1302702 sayılı yazı.
- 2 - 26/06/2020 tarihli 75440112-605.01-E.1433696 sayılı yazı.
- 3 - (1 sayfa)
- 4 - (1 sayfa)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Evrak Doğrulama Kodu : AFZHZMNG Evrak Takip Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr>
Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No:
10/ A Kat: 27 Posta Kodu: 06510 Çankaya/
Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için:Seval ÇETİN
Sosyal Çalışmacı
Telefon No:(312) 705 57 22

Ek 4: Etik Kurul İzni

 T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ : 21.11.2019
TOPLANTI NO : 2019/19

Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu toplanmış ve aşağıdaki kararı almıştır.

Karar 6:

21/11/2019 tarihli Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN'in Etik Kurul form ve ekleri görüşüldü.

Karabük Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN'in danışmanlığında yürütülen "**Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden Yararlanan Bireylerin Aile İşlevleri Üzerine Bir İnceleme: Karadeniz Ereğli Örneği**" konulu çalışma kapsamında uygulanmak üzere ekte sunulan çalışmasının etik kurallara uygunluğu oy birliği ile kabul edilmiştir.

ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Fatih BAYRAM
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Ek 5: Sözlü Onam

İyi günler, ben (Miraç ŞİRİN) Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Yüksek lisans öğrencisiyim. Karadeniz Ereğli ilçesinde Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetinden faydalanan bireylerin aile işlevleri üzerine inceleme yapan bir yüksek lisans tezi çalışması yapıyorum. Sizinle bir soru formu doldurmak istiyorum. Kabul ettiğiniz takdirde sizlerin vereceği yanıtlar yalnızca bilimsel amaçla kullanılacak, kimlik bilgileriniz üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Söz konusu araştırmaya iştirak etmenizin size getireceği bir risk yoktur; ayrıca isteğiniz doğrultusunda araştırmadan çekilebilirsiniz. Söz konusu araştırmamıza katılmayı kabul eder misiniz?

ÖZGEÇMİŞ

1995 yılında Zonguldak'ta doğdu. Lise öğrenimini 2013 yılında Karadeniz Ereğli İMKB Atatürk Anadolu Lisesinde tamamladı. Lisans öğrenimini Düzce Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde 2017 yılında, Anadolu Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde 2019 yılında tamamladı. Ekim 2017'den bu yana Karadeniz Ereğli Sosyal Hizmet Merkezinde sosyal çalışmacı olarak görev yapmaktadır.